

3 цим номером журналу виходить музичний додаток «Контрапункт»

Тиждень

НСЬКИЙ www.tyzhden.com

ВІТАУТАС
ЛАНДСБЕРГІС ПРО
ФОРМУЛУ УСПІХУ
ПОСТРАДЯНСЬКОЇ
ДЕРЖАВИ

№ 8 (173) 25 ЛЮТОГО – 3 БЕРЕЗНЯ 2011 р.

ЯК КУПИТИ АМЕРИКУ

The
Economist

Featuring selected content
from The Economist

Штатівські лобісти на службі
пострадянських олігархів

ISSN 1996-1561

9 771996 156002

CITY РАНОК

дивіться по буднях

о 7:00

Ліцензія: серія НР № 0900-м від 19.05.2005

КАНАЛ
ТВОГО
МІСТА

www.city-tv.kiev.ua

Фото тижня
Міста-контрасти

4 Привид ходить по планеті – привид ісламізму
На хвилі протестів громадян, які вимагають справедливості й подолання корупції, до влади можуть прийти радикальні сили

6 Незакінчені історії
Вільям Гісон про приклад України, який має попередити Близький Схід про пастки революцій

10

ВПРИТУЛ

12 Американські друзі Януковича
Хто створює і оплачує імідж української влади на Заході

Юрій Макаров про «нову еліту нації»

16

18 Статус понад усе
Як рахують пенсії в Україні

18

26 ДМБ-2011
Як позначатися на армії і правоохоронних органах масові звільнення офіцерів

28 Таємниці зелених парканів
Тиждень дослідив, як змінилася ситуація на будмайданчиках, проти яких уже багато років протестують столичні активісти

28

30 Маєстро сильної епохи
Творець литовської незалежності Вітаутас Ландсбергіс про добу політиків, які «слухають лише себе»

30

32 Танці з ведмедями
British Petroleum у Росії: труднощі більше, ніж сподівань

34 Пакт конкуренто-неспроможності
Ризиковані французько-німецькі плани щодо тіснішої інтеграції єврозони

34

35 Леонідас Донкіс про нерозуміння Росії в Західній Європі

35

36 Вчитися демократії
Німецький історик Франк Гольчевські про політтехнології часів Першої світової, розбудову нової імперії та переваги плюралізму

36

40 Незручний народ
Про плани польських просвітників заселити Україну євреями

40

44 Земля Казимира Малевича
Якою художник бачив Україну

44

48 Українська Кассандра
Яка посмертна доля Лариси Петрівни Косач

48

НАВІГАТОР

50 «Мурку» давай!
Чому в Україні «рулить» шансон

50

54 Відхилити завісу
Мацей Новак про діяльність польського Інституту Театру, агресію консервативного середовища та сценічну хворобу коштів

54

62 Маршрути шиття
Про конкурентоспроможну альтернативу стихійному етноподіуму

62

Тиждень

№8 (173) 25.02–3.03.2011
Засновник ЕСЕМ Медіа ГмбХ
Видавець ТОВ «Український Тиждень»
Головний редактор Сергій Литвиненко
Заступник головного редактора Наталя Петринська
Оглядачі Юрій Макаров, Дмитро Вовнянко
Редактори Анатолій Астаф'єв, Жанна Безп'ячук, Дмитро Губенко, Вячеслав Дарпінянц, Роман Кабачій, Дмитро Крапивенко, Ігор Кручик, Андрій Лаврик

Журналісти Богдан Буткевич, Інна Завгородня, Олександр Михельсон, Аліна Пастухова, Олена Чекан
Відповідальний секретар Віталій Столига
Арт-директор Андрій Ермоленко
Дизайнери Ганна Ермакова, Тимофій Молодчиків
Художник Павло Ніц
Більд-редакція Олександр Чеменюв, Валентина Бутенко
Фотограф Андрій Ломакін
Кольорокоректор Олена Шовкопляс
Літературні редактори Лариса Мінченко, Марина Петрова
Коректори Росіна Ларіна, Ірина Павленко

Генеральний директор Микола Шейко
Фінансовий директор Андрій Решетник
Директор зі збуту Олександр Грищенко
Директор з реклами Олена Андреева
e-mail: andreeva@ut.net.ua
тел.: 067 407-10-89
Відділ промо та маркетингу Ганна Кашейда
Голова редакційної ради Роман Цуприк
Видається з 2.11.2007 р.
Свідоцтво про державну реєстрацію КВ №13005-1889Р від 13.08.2007 р.
Адреса для листування 03067, Київ, а/с №2
Адреса редакції та видавця 03067, Київ, Машинобудівна, 37

E-mail: office@ut.net.ua.
Тел.: (044) 351-13-00
Друк ТОВ «НОВИЙ ДРУК», Київ, вул. Магнітогорська, 1
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №1447 від 28.07.2003 р.
№ зам. 113519
Наклад 31 100
Номер підписано до друку 23.02.2011 р.
Виходить щоп'ятниці.
Розповсюджується в роздрібній торгівлі та за передплатою.
Ціна договірна. Передплатний індекс 99319

Міста – КОНТРАСТИ

Ванкувер уже п'ять років поспіль посідає перше місце в рейтингу найкращих міст для проживання, який складає Economist Intelligence Unit. Комфортність міста визначається такими параметрами, як: безпека, соціальна стабільність, охорона здоров'я, освіта, інфраструктура, доступність товарів. Канада в цьому сенсі тримає пальму першості, адже на провідних місцях у рейтингу перебуває не тільки Ванкувер, який вдосконалив свою інфраструктуру завдяки тогорічній зимовій Олімпіаді, а й Торонто і Калгарі. З Європи до топ-10 потрапили лише Відень та Гельсінкі. Найкращий поміж «американців» Пітсбург, але він посів лише 29-ту сходинку в рейтингу.

На останньому, 140-му місці опинилася зimbabweвська столиця Хараре. У туристичних довідниках можна знайти чимало позитивних характеристик міста: голландська архітектура, густі парки, модернові хмарочоси, затишок, Музей королеви Вікторії. І тільки на благах відчайдушних мандрівників можна дізнатися, чому Хараре пасе задніх у рейтингах: алкоголіки і шахраї всіх мастей на вулицях, неадекватні ціни в державних готелях, проблема з харчуванням і зовсім неафриканські ціни на неякісні товари та послуги. Не кажучи вже про страхіття харарських нетрів, куди зазвичай не ступає нога туриста.

Фото: Reuters

17 лютого

У київському торговельному центрі Sky Mall обвалилася стеля. Страховики оцінили інцидент у 5 млн грн

18 лютого

ПАР приєдналася до БРІК – клубу великих країн, що розвиваються (Бразилія, Росія, Індія, Китай), відтепер спільна назва цих країн буде БРІКС

19 лютого

Оголошено переможця фестивалю Берлінале. Це іранська стрічка «Надір і Сімін» (див. стор. 56)

Привид ходить по планеті – привид ісламізму

Автор:
Дмитро
Вовнянко

Повалення диктатур в арабських країнах викликає захоплення у світової спільноти. Однак окрім зрозумілого бажання успіху народом тих країн (див. погляд Білла Глісона на стор. 10) тамтешні революції викликають неабияке занепокоєння. Адже без применшення світова безпека залежить від того, у якому напрямку розвиватимуться події в арабському світі. А окрім оптимістичних із регіону надходять і тривожні сигнали. На хвилі протестів громадян, які вимагають справедливості й подолання корупції, до влади можуть прийти радикальні сили. Деякі з них добре організовані й уже не один рік очікують шансу здобути владу.

Події в Єгипті непокоять найбільше. Саме там зародилися «Брати-мусульмани» – організація, яка сповідує ідеологію, створену літератором Саїдом Кутубом, що спирається на вчення іншого мусульманського теоретика Мухамада ібн Абд аль Ваххаба. З ученням останнього пов'язують ісламську течію, відому як ваххабізм. «Брати-мусульмани» підтримують імідж мирної організації. Проте в Єгипті вони були заборонені після невдалого замаху на президента Гамалія Абдель Насера. У 2005 році Конгресу США було надано секретну інструкцію для американських членів «Братів», яка наголошувала: «Брати мають відати, що їхня робота в Америці – то вид великого джихаду в справі знищення та розкладання

Тиждень
в історії

25 лютого 1871 року

26 лютого 1886 року

27 лютого 1933 року

Народилася
Леся Українка,
українська поетеса
та драматург

У Горлівці на
Донбасі отримали
рельс, першу в
Російській імперії

Пожежа в будівлі
Рейхстагу в Берліні,
яка уможливила
процес нацистів проти
представників Компарті

20 лютого

70-тисячна акція протесту відбулася в американсько-му штаті Вісконсин проти скорочення бюджету штату

21 лютого

Зіткнення в Лівії: влада застосувала бойову авіацію проти демонстрантів

22 лютого

Землетрус у Новій Зеландії: 75 загиблих, 300 зниклих безвісти

23 лютого

Скасовано рішення про закриття української школи №136 у Донецьку

західної цивілізації зсередини як руками невірних, так і руками віруючих». Палестинське відділення «Братів-мусульман» широко відоме у світі як «Хамас». А в членів братства, які втекли до Саудівської Аравії, учився Усама бен Ладен. На рахунку «Аль-Каїди» авіаатака на нью-йоркські хмарочоси та будівлю Пентагона, вбивство прем'єр-міністра Пакистану Беназіра Бхутто, вибухи в лондонському метро та підриви чотирьох потягів у Іспанії. Посланці «Аль-Каїди» залишили слід і в російській Чечні. Поміж оточення чеченського аміра Докку Умарова – Халед аль Халігат на прізвисько Муханнад – емісар «Аль-Каїди» на Кавказі.

Інтернаціоналізація радикального ісламізму вже відчула на собі Росія. За інерцією терористичні акти в РФ списують на чеченців і розглядають у контексті війни за незалежність Чечні. Однак виконавці решти гучних терактів не чеченці. У підриві потяга «Невський експрес» звинувачували мусульман Павла Косолапова та Саїда Бурятського (Александра Тіхомірова) – етнічних росіян. У московському метро підірвалася Мар'ям Шаріпова – дагестанка. В аеропорту «Домодедово» себе і ще 206 осіб підірвав Магомет Євлоєв – інгуш. Литовські спецслужби затримали за підозрою в тероризмі мусульманку Егле Кусайте – литовку. З погляду боротьби за незалежність Чечні така кількість терористів-нечеченців виглядає дивно. Але не з погляду радикального ваххабізму.

Певною паралеллю до розуміння ролі ваххабітів у сучасному світі можуть бути більшовики. Їх також свого часу недооцінювали, аж поки вони не здобули владу над шостою частиною суходолу. Як і більшовики, ваххабіти мріють про «світову революцію» – створення єдиного ісламського халіфату від Західної Африки до Індонезії. Чимало експертів б'ють на сполох: якщо до влади в арабських країнах прийдуть войовничі ісламісти, відкрите суспільство матиме нову загрозу у вигляді нового більшовизму, цього разу релігійного. Зрозуміло, злочини фанатиків-терористів не можна закидати всьому Ісламу, так само як не можна закидати Карлу Марксу існування ГУЛАГу.

Після повалення президента Мубарака в Єгипті масово звільняють із в'язниць активістів Єгипетського ісламського джихаду. «Брати-мусульмани» вже заявили про реорганізацію в політичну партію і намір брати участь у демократичних виборах. Вони мають непогані шанси: у 2001 році своє захоплення терактом 11 вересня висловили 96% єгиптян.

Тимошенко лякають Росією

Досудове слідство у справах Юлії Тимошенко щодо кіотських грошей і закупівлі автомобілів для сільської медицини завершено, але може розпочатися інше. РФ може поновити кримінальні справи проти Тимошенко. Так принаймні стверджує голова фракції Партії регіонів у Верховній Раді Олександр Єфремов. У кулуарах кажуть, що українська прокуратура звернулася з таким проханням до російських колег. У 2004 році Головна військова прокуратура Росії звинуватила Тимошенко в даванні хабара високим чиновникам Мініборони РФ за завищення цін на матеріально-технічні ресурси, які в середині 1990-х структури Тимошенко постачали для Збройних сил РФ. У 2005-му справу закрили у зв'язку зі спливанням терміну давності.

Експерти скептично ставляться до перспективи відновлення російських кримінальних справ проти лідерки БЮТ. Вони вважають, що це лише частина пропагандистської кампанії проти Тимошенко. На практиці ж такого сценарію не буде втілено, оскільки це сприятиме зростанню рейтингу Тимошенко напередодні парламентських виборів-2012.

Нафтогаз із молотка

Український уряд планує продати на біржі частину акцій НАК «Нафтогаз України». «Ключове питання у нафтогазовому секторі – це реформування НАК на базі ухвалення відповідного закону. Результатом реформування стане європейська і прозора компанія, акції якої котируватимуться на фондовому ринку і частково будуть продані», – заявив міністр енергетики Юрій Бойко. За даними *Тижня*, зараз в уряді розглядається питання щодо можливості поділу компанії на окремі транзитну та видобувну організації й структуру зі зберігання палива в підземних сховищах. На думку експертів, вихід Нафтогазу на біржу може завершитися входженням до ВАТ «Газпром». «Ніхто не завадить російському монополістові купити пакет акцій, а потім збільшити, протиснувши додаткову емісію... Таким чином, може відбутися злиття», – прогнозує Михайло Гончар, директор енергетичних програм центру «Номос».

ФОТО: УНИАН, АР, УКРАЇНОРАД, ОЛЕКСАНДР ЧЕЧЕНЬСЬКИЙ

28 лютого 1881 року

Народився Павло Альошин, український архітектор і педагог, автор Будинку вчителя у Києві

1 березня 1991 року

Шахтарі Донбасу почали страйк, вперше висунувши політичні вимоги (відставка Горбачова)

2 березня 1931 року

Народився Михайл Горбачов, ініціатор перебудови в СРСР, перший і останній його президент

3 березня 1991 року

У Латвії та Естонії відбулися референдуми, на яких більшість підтримала вихід зі складу СРСР

130 млрд грн

сягнула заборгованість держави за судовими позовами українців

13,797 млн грн

виділять із бюджету на ремонт будинку комендатури для охоронців Кончі-Заспи – місця проживання високопосадовців

33 млн грн

спрямують на ремонт президентської резиденції «Синьогора» на Івано-Франківщині

5 ОБЛИЧ

ВИКТОР ЯНУКОВИЧ
створює «нову еліту нації»

Причина: «У процесі підготовки та проведення реформ ми гостро відчули кадрову проблему». Нову еліту запланували сформувати... впродовж року.

ГАННА ГЕРМАН
не бачить русифікації

«В Україні немає русифікації – українську мову вчить навіть прем'єр-міністр Микола Азаров, який не зробив цього за 20 років незалежності країни».

КОСТЯНТИН ГРИЩЕНКО
не має претензій до РФ

Голова МЗС вважає, що претензії російського правосуддя до Організації українців Росії цілком законні.

АЛЯКСАНДР ЛУКАШЕНКА
плюється на Захід

«Плювати я хотів на всі їхні коментарі. Це злі, не порядні люди. З ними не можна ні розмовляти, ні вибудовувати відносини».

ЮРІЙ ЧИЖМАР
став жертвою

Як повідомляє МВС, заступника губернатора Київщини облили кислотою на замовлення одного з мільйонерів – «через неприязні особисті стосунки».

КОНФЛІКТ

Джамахірія в крові

«Я не президент, який піде у відставку... Це моя країна... І я помру як мученик. Я не видавав наказу застосовувати силу... але коли я це зроблю, то все буде спалено», – заявив у телезверненні до народу лівійський лідер Муаммар Каддафі, розмахуючи кулаком. Відтоді як 15 лютого почалися масові протести із закликом до нього піти геть, країна фактично зовсім ізольована від світу. Міжнародний аеропорт у столиці Тріполі, за неофіційними даними, захоплений протестувальниками, телефонний зв'язок включно з мобільним і доступ до інтернету обмежено. Періодично з'являлися повідомлення про розстріли демонстрантів урядовими військами та поліцією. Лікарі-іноземці, які працюють у лівійських шпиталях повідомили про безупинний потік сотень пацієнтів із кульовими пораненнями. Є дані, що загинуло близько тисячі лівійців. 21 лютого військові літаки та вертольоти обстрілювали демонстрантів на міських вулицях.

Верховний комісар ООН із прав людини Наві Пільлей уже зазначив, що «систематичні напади на цивільне населення може бути порівняно до злочинів проти людства». За інформацією американської аналітично-розвідувальної агенції STRATFOR, поданою з посиланням на її дипломатичне джерело в регіоні, з-поміж пілотів цих літаків були українці. Вітчизняне Міністерство оборони цю інформацію спростовує (загалом у Лівії, за даними українського МЗС, перебувають 2,5–3 тис. наших співгромадян). З-поміж усіх диктаторів арабського світу полковник Муаммар Каддафі при владі найдовше – від 1969 року. Офіційно країна зветься Джамахірією – вільною і демократичною державою, – але ситуацію в ній досі повністю контролював диктатор. За час його правління Лівія завдяки своєму нафтогазовому багатству досягла відчутного соціального й економічного прогресу. Населення стало значно освіченішим, бездомність як масове явище була подолана. Водночас ре-

ДИКТАТОРСЬКИЙ ЖАРТ. Муаммар Каддафі заявив, що вийти до протестувальників йому завадив дощ

ПЕРСПЕКТИВИ

Українські інтереси в Лівії

Український експорт до Лівії торік сягнув \$201,37 млн. Експерти вважають цю цифру незначною, адже країна має неабияку потребу в товарах та послугах made in Ukraine. Досі відносини між Києвом і Тріполі обмежувалися лише гучними заявами про співпрацю у нафтогазовій та авіаційній галузях – до великих контрактів справа так і не дійшла.

\$6,871 млрд

«інвестувала» Україна в економіку Кіпру. Насправді йдеться про офшорні оборудки

\$5 млрд

відмовляється повертати Ісландія кредиторам із Великої Британії та Нідерландів

жим Каддафі виявився одним із найжорстокіших на Близькому Сході – йому неодноразово закидали порушення прав людини. Правитель умів тонко грати на протиріччях між різними племенами, які досі відіграють велику роль у політиці й, особливо, армії. Патрунував одних і пригнічував інших.

Військо та вожді племен могли мати на випадок смерті Каддафі план дій зі зміни владної системи в країні. Сьогодні цілком імовірно, що, попри здоров'я лівійського диктатора, він почав реалізовуватися. Але в закритій країні значно легше придушити революцію, ніж деінде.

МАЙЖЕ СЕРЬОЗНО

На біло-блакитних екранах

25 лютого, в річницю своєї інавгурації, президент Віктор Янукович виділив три години на спілкування з народом. Про старт відповідного проекту заявили 14 лютого. Як було оголошено, гарант виступатиме в ефірі п'яти телеканалів – «Інтер», ICTV, ТРК «Україна», 5 канал, 1+1. Запитання, на які відповідатиме очільник держави, його адміністрація закликала ставити телефоном та через інтернет, було обіцяно і включення з регіонів. «Новий формат спілкування президента з громадянами в прямому ефірі є продовженням політики відкритості влади», – заявив тоді глава Адміністрації президента Сергій Льовочкін. Насправді він передав куті меду: нічого нового для України в цьому «новому форматі» немає. Ще у травні 2005 року аналогічним чином «спілкувався з нацією» новообраний президент Віктор Ющенко. Сам же формат, як і багато інших розважальних телешоу, прийшов до нас із Росії, де ввійшов у моду за часів президентства Владіміра Путіна.

Подібне «спілкування з народом», ясна річ, покликане служити інтересам лише одного співрозмовника – президента. Масам же залишається відчуття глибокого задоволення від споглядання мудрого й справедливого правителя, який дбає про їхнє благо.

Іноді, щоправда, все складається не дуже вдало і для головного героя. Так, той же Владімір Путін буквально напередодні Помаранчевої революції годину відповідав на запитання українців у ефірі трьох провідних вітчизняних телеканалів. І хоча прямо за Януковича не агітував (ба навіть цитував Кобзаря), народ натяк зрозумів – от тільки висновки зроби «не ті». А Віктор Ющенко восени 2008 року взагалі скасував аналогічне шоу «спілкування з народом» через інтернет: адже он-лайн-голосування виявило, що найпопулярнішим запитанням було «Скільки треба заплатити президентові, міністрам та депутатам, щоб вони назавжди покинули країну».

«Політика відкритості» нинішньої влади, безумовно, подібних проколів не передбачає. Тож лишається тільки вірити на слово тому-таки Льовочкіну, який 22 лютого повідомив, що за тиждень президентові надійшло 10 тис. запитань, що найбільше з них – 11% – надіслали з Донбасу, а найменше (по 1%) – з кількох західних областей, і що головним чином людей хвилюють пенсії (14%), а от історія та зовнішня політика майже не хвилюють (1%). Та й справді: із чим, із чим, а з поглядами президента на історію та зовнішню політику – чи їхньою відсутністю – все ясно й так. Особливо жителям Західної України.

Олександр Михельсон

ФОТО: УМАН, РН, REUTERS, ОЛЕКСАНДР ЧЕРМЕНЬОВ, ІНОСТРАЖКА, ПЛВНО ПЦ

Агарний сектор
% від загального обсягу експорту

ячмінь – 6
кукурудза – 4

Авіація
Нереалізовані домовленості про постачання Ан-74

Металургія
% від загального обсягу експорту

Феросплави, сталь – 0,3

Нафтогазовий сектор
Нереалізовані домовленості про розробку українським Натфогазом лівійських родовищ

Запас родовища
Газ – 30 млрд м³

Нафта – 110 млн т

Медицина
У Лівії працює більше 1000 українських лікарів, які отримують близько \$1500

Незакінчені історії

Повстання людей проти несправедливості – чи не найлегша стадія змін. Приклад України має попередити Близький Схід про пастки революцій

ФОТО REUTERS

Автор:
Вільям
Глісон,
США

Револуція повернулася. Цього разу в найнесподіваніше місце планети – на Близький Схід. Один із можливих підходів до розуміння цих подій – подивитися на нещодавні аналогічні процеси, котрі вже можна розглядати як повчальні історії для інших. Доречним прикладом буде Помаранчева революція 2004 року в Україні. Варто розглянути чотири важливі аспекти. По-перше, революції протвержують тих, хто думає, ніби все можна передбачити. 2004-го колишній американський посол у Києві сказав мені: ніхто не вірив у можливість таких бурхливих подій. Так само й на Близькому Сході. Спроби знайти експертні прогнози революцій у Тунісі та Єгипті, які було б зроблено місяці за три до них, будуть марні.

Але відсутність прогнозів фахівців, однак, не повинна нас дивувати. За визначенням, революції – це сингулярні події нелінійної природи, які буквально починаються темної ночі. Вони не підвладні моделюванню чи передбаченню, бо їх породжує непрогнозованість людської поведінки. Приміром, хто міг сказати заздалегіть про розлучення туніського вуличного торговця, яке закутило вир першого народного повстання на Близькому Сході? Хто міг спрогнозувати відмову Леха Валенси повернутися на роботу в Гданську 1980 року, відмову, що дала старт польській «Солідарності»? Відповідь очевидна – ніхто. Визнання непередбачуваності – перша й найправильніша реакція на такі риторичні запитання.

По-друге, «день після революції», власне, й визначає, чи

була вона великим успіхом, чи повним провалом. У цьому сенсі Помаранчева революція – негативний приклад. В апогей людського збурення в Києві у грудні 2004 року кожен знав, чого він прагнув – кінця епохи Кучми. І це бажання було задоволене. Та щойно Кучма пішов, великі протиріччя зародилися поміж революційних лідерів. Їхнє протистояння знесиловало потім владну команду впродовж років, тож, зрештою, і через нього теж вони програли на виборах 2010-го.

Революція може бути найлегшою складовою змін. Те, що відбувається після неї, – «день після революції», – і відзначає її успішність. Енергія, яку несе в собі людське повстання, може бути збережена лише тоді, коли його лідери спроможні порозумітися щодо найважливіших речей, а саме політичних і еконо-

Про автора:
Доктор Вільям Глісон був директором Програми Фулбрайта в Україні в 1997–2000 роках, 1995–1997 – викладав у Києво-Могилянській академії

мічних реформ. Інакше ефективне управління є неможливим, а труднощі неминучими. Після того як політики, які уособлювали Помаранчеву революцію, розсварилися, революційний шанс 2004 року було змарновано. Лідерам революцій у Тунісі та Єгипті варто ознайомитися з досвідом України й осмислити його.

По-третє, революції, які починаються знизу, завжди зумовлені прагненням людей до справедливості й поваги до їхньої

приклад Жовтневий переворот 1917 року. Курява, яку він здійснив, не вляглась аж до сталінських репресій і колективізації 1930-х років. Або звернімося до прикладу Американської революції. Впродовж першого десятиліття після остаточної поразки британців 1781 року американські штати мали протиріччя, сварилися. Здобутки революції, м'яко кажучи, мали проблемний характер. Лише після ухвалення Конституції 1787 року та обрання Джорджа Вашингтона президентом 1789-го завіси між штатами піднялися – всі збагнули, яке величезне значення мала Американська революція.

А як щодо Помаранчевої революції? Здоровий глузд підказує, що обранням 2010 року в президенти Віктора Януковича, людини, яка перекреслювала події 2004-го, вона закінчилася. Але якщо ми довіряємо логіці історії, такий висновок буде передчасним. Україна все ще має

тверді опозиційні політичні сили й міцне громадянське суспільство. А це два рушії революції 2004 року. У грудні 2010-го тисячі представників середнього класу, підприємців виступили проти нового Податкового кодексу, тобто традиції протестів у країні збережено. А саме вони, якщо люди матимуть чітку мету, можуть запустити одного дня новий масовий рух.

Усе це свідчить, що ми нині спостерігаємо лише самісінький початок революцій у Єгипті й Тунісі. Рухи в цих країнах уже спонукали до протесту людей із півдужини близькосхідних держав. Хто може сказати, що це спричинить? Та головне те, що революції сплутують усі карти, перевертають усе і приводять до наслідків, які заледве можна було очікувати чи увяляти на їхніх ранніх стадіях. Вони є довгими й складними історіями всюди. Історіями, багато розділів яких ще тільки буде писано. ■

ЕНЕРГІЯ, ЯКУ НЕСЕ В СОБІ ЛЮДСЬКЕ ПОВСТАННЯ, МОЖЕ БУТИ ЗБЕРЕЖЕНА ЛИШЕ ТОДІ, КОЛИ ЙОГО ЛІДЕРИ СПРОМОЖНІ ПОРОЗУМІТИСЯ ЩОДО ПОЛІТИЧНИХ І ЕКОНОМІЧНИХ РЕФОРМ

Принципова передумова для забезпечення соціальної справедливості й гідності людини – приборкання корупції та вирішення за давних економічних проблем

Помаранчева революція зів'яла, бо її лідери не поставилися серйозно до прагнень молоді, її потреби в справедливості й чесності

Висновок, що Помаранчева революція закінчилась, буде передчасним

гідності. Юнаки та дівчата, які стояли на Майдані в Києві 2004 року, сподівалися кращого майбуття для себе так само, як і їхні однолітки в Каїрі, у Тунісі чи деінде. Але принципова передумова для забезпечення соціальної справедливості й гідності людини – приборкання корупції та вирішення за давних економічних проблем. І знову Помаранчева революція пропонує нам негативний приклад.

Успішні економічні реформи можливі лише тоді, коли перед суспільством відкриваються нові перспективи й воно буде орієнтоване на здорову конкуренцію в усьому. А це значить, що контракти мають бути дотримані, а інвестиції захищені законом. Якщо корупцію не вдається викоренити із судів, уряду й бізнесу, то жодна реальна реформа не відбудеться. Помаранчева революція зів'яла, бо її лідери не поставилися серйозно до прагнень молоді, її потреби в справедливості й чесності. Нові лідери Тунісу та Єгипту мають наполягати на соціальній справедливості понад усе.

По-четверте, революції можуть початися несподівано, але тривають вони довго. Вони є катклізмами, що повністю виводять уряди й народи з рівноваги. Хвилі, збурені цими змінами, котяться ще впродовж десятиліть, а то й довше. Візьмімо за

Ліцензія МОН України АГ №508226 від 08.12.2010 р.

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ (МАУП)

НАПРЯМИ (СПЕЦІАЛЬНОСТІ)

- УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ТА ЕКОНОМІКА ПРАЦІ
- МЕНЕДЖМЕНТ
- МАРКЕТИНГ
- ФІЛОЛОГІЯ
- ФІНАНСИ І КРЕДИТ
- ПОЛІТОЛОГІЯ
- ОБЛІК І АУДИТ
- СОЦІОЛОГІЯ
- ПРИКЛАДНА МАТЕМАТИКА
- ПСИХОЛОГІЯ
- ПРОГРАМНА ІНЖЕНЕРІЯ
- ПРАВО
- КРАЇНОЗНАВСТВО

Конкурсний відбір вступників на I курс здійснюється за сертифікатами Українського центру оцінювання якості освіти (УЦОЯО). Вступники мають право подавати сертифікат УЦОЯО, виданий у 2008, або у 2009, або у 2010, або у 2011 роках. Особи, які здобули повну загальну середню освіту у 2007 році і раніше, приймаються за результатами ЗНО або за результатами вступних екзаменів з конкурсних предметів у ВНЗ.

Державна акредитація Міністерства освіти і науки України

Підготовка до зовнішнього незалежного оцінювання

МАУП є членом Міжнародної асоціації університетів, Європейської мережі університетів безперервної освіти, Інституту міжнародної освіти (США)

03039, м.Київ,

490-95-05, 494-47-47

вул.Фрометівська, 2, МАУП

www.maup.com.ua,
iapm@iapm.edu.ua

У День відкритих дверей – 12 БЕРЕЗНЯ – знижка 15%

Американські друзі Януковича

Імідж української влади на Заході створюють американці, оплачують українці і за всім цим пильно стежать росіяни

Автор:
Олександр
Михельсон

*«Брешуть без совісті, пере-
кручують факти, на крадені
гроші наймають наймитів в Єв-
ропі, Америці, всередині країни...»
Віктор Янукович, 4 лютого
2011 року*

Гнівний спіч про «наймитів», виданий президентом на польсько-українському форумі у Варшаві, стосувався, звісно ж, вітчизняної опозиції. На щастя для гаранта, дати рішучу відсіч «наклепникам» є кому й без нього. Зокрема, цим активно займається Міністерство закордонних справ, яке останнім часом не стомлюється вустами своїх представників, навіть самого міністра Костянтина Грищенка, заперечувати в західній пресі будь-яку критику на адресу української влади. Й навіть напряду звертається до західних ЗМІ із роз'ясненнями, як «правильно» слід писати про цю владу (див. **«Рупоризація», Тиждень, №7/2011**).

Ще одним ресурсом у справі відбілювання іміджу Банкової за кордоном є російські товариші. У жовтні минулого року українські журналісти описували їхню роль у дебатах докола України на Парламентській асамблеї Ради Європи. Тоді депутат від Партії регіонів Юлія Новікова – сестра голови президентської адміністрації Сергія Львовичкіна – і голова російської делегації в ПАРЄ Константін Косачов та член Моніторингового комітету ПАРЄ від Росії Олександр Почінок обговорювали, як змусити європейців пом'якшити резолюцію щодо втручання СБУ в діяльність українських ЗМІ. А коли за кілька днів Віктор Янукович отримав із рук президента Франції Нікола Саркозі орден Почесного легіону, українська

журналістка Алла Лазарева, яка мешкає в Парижі, повідомила у своєму блозі на сайті BBC, що нагороду для Віктора Федорівича «пробив» один із французьких депутатів, відомий як захисник інтересів Росії.

Проте крім політичних контактів є і такий інструмент, як лобізм. Англійське слово «лобі» найкраще перекласти неукраїнським, але зрозумілим кожному «кулуари». Вважається, що робота лобістів полягає насамперед в організації зустрічей своїх клієнтів із політиками й державними діячами, а відтак уже клієнти мають зацікавити тих своїми ідеями. У США лобізм узаконено, і відповідні компанії повинні звітувати як про свої прибутки, так і про клієнтів. За цими звітами ревно стежать самі компанії, намагаючись не втратити нагоди викрити порушення закону конкурентами. Понад те, політики й чиновники у США свідомі того, що є об'єктом лобістських устремлінь, і не вірять на слово «солодким голосам». Отримати необхідне рішення, покладаючись лише на лобізм, доволі складно.

Однак бізнес є бізнес, і головне, щоби у «всесильність» лобістів вірив клієнт. Тож у тих самих Штатах завжди можна винайти яку-небудь з численних піар-компаній, яка візьметься за формування вашого іміджу хоч в Америці, хоч у вас удома, хоч у всьому світі. Дослідивши, як у цьому напрямі працює нинішня українська влада, **Тиждень** переконався, що без російського духу не обійшлося і тут.

ПО ЧУЖЕ ДЛЯ СВОЇХ

Ще з десятків років тому західні PR-технології технології були для України новиною. Навіть

партійні з'їзди тоді більше нагадували пізньорадянські «партгоспактиви», без старанно вивірених драматургії, професійно поставленого світла та прозорих суфлерів для промовців. Зміни розпочалися після того, як вибухнув «касетний скандал», і тодішній президент Леонід Кучма опинився на певний час у міжнародній ізоляції.

Попервах траплялись кумедні випадки. Наприклад, у розпал президентської кампанії 2004 року київські журналісти мали нагоду відвідати приголомшливу прес-конференцію президента американської компанії Whitman Insight Strategies Бернара Уїтмена, який повідомив, що його фірма провела в Україні соціологічне дослідження і встановила однакові рейтинги кандидатів у президенти Ющенка і Януковича. Жодних супровідних даних щодо опитування американець не надав, а незабаром з'ясувалося, що Whitman Insight Strategies узагалі не мала жодного стосунку до соціології. Її спеціалізація – маркетинг і реклама.

Щось подібне, до речі, трапилось 2010 року, коли уряд Миколи Азарова звернувся для проведення аудиту діяльності уряду Юлії Тимошенко до американської компанії Trout Cache-gis, яка зовсім не є аудиторською, а відома як адвокатська та лобістська контора. Представники фірми, яка отримала за роботу 23 млн бюджетних гривень, тоді заявляли, що лише «координуватимуть» роботу інших. «Іншими» виявились міжнародна юридична компанія Akim Gump Strauss Hauer & Feld, одним із клієнтів якої був Рінат Ахметов, та детективне агентство Kroll, до якого 2001-го звертався для роз-

ЛОБІСТИ, ЗАМОВНИКИ ТА ІНШІ

Леонід Рейман,

у 1999–2008 роках член уряду Росії в ранзі статс-секретаря, заступника міністра, міністра в галузі телекомунікацій. 2000 року російська преса назвала його найбагатшою людиною серед друзів Владіміра Путіна. У жовтні 2010-го пішов із великої політики

Владімір Путін

Олег Деріпаска,
російський олігарх, власник найпотужнішої у світі мережі глиноземних та алюмінієвих заводів, а також активів у галузі металургії, машинобудування, авіабудування та будівництва, низки непрофільних активів. За даними російського видання «Фінанс», є четвертим за статками (\$19 млрд) російським олігархом

Республіканська партія США, заснована 1854

року прибічниками єдності держави та супротивниками рабства. Першим президентом-республіканцем був Авраам Лінкольн, останнім наразі – Дж. Буш-молодший

Гейлі Барбур,

губернатор Міссісіпі, голова Національного комітету республіканської партії США. 1991 року виступив співзасновником фірми Barbour Griffith & Rogers, яка займалася «лобізмом та кризовим менеджментом»

Боб Доул,

екс-кандидат у президенти США від Республіканської партії, экс-спікер Сенату. Після програшу на виборах 1996 року створив лобістську фірму, 1999 року визнану найуспішнішою в США

Пол Манafort,

неофіційний радник Януковича, американський політтехнолог, наближений до Республіканської партії, брав участь у кампанії кандидата в президенти США Боба Доула (1996 рік)

Брюс Джексон,

президент «Проекту перехідних демократій», экс-офіцер розвідслужб США, наближений до Республіканської партії. Отримував пожертви від Ріната Ахметова (2005 рік)

Рінат Ахметов

Віктор Янукович

Група Фірташа

(Дмитро Фірташ, міністр енергетики і вугільної промисловості Юрій Бойко, глава Адміністрації президента Сергій Львовичкін)

Зв'язки

Грошові надходження

слідування «касетного скандалу» мультимільйонер і зять Кучми Віктор Пінчук (тоді воно заявило, що «говорити про причетність Кучми до зникнення Гонгадзе немає підстав»).

Серед західних компаній, що заручалися й заручаються підтримкою представників нинішньої влади для впливу на мізки українців, не можна не згадати й загадкового Американського інституту в Україні. За останні роки він провів кілька круглих столів та пресконференцій у Києві, присвячених агітації проти вступу України до НАТО, а 31 січня виконавчий директор інституту Ентоні Сальвія відзначився колонкою в англомовній київській газеті Kyiv Post, де доводив, що Вікторові Януковичу за харківські домовленості та зближення з Росією слід... вручити Нобелівську премію миру (цікаво, що першим цю ідею публічно висловив ще в липні минулого року депутат від ПР Валерій Бондик).

ЧУЖІ СЕРЕД СВОЇХ

Найвідомішим із західних неформальних радників Януковича в Україні, напевно, є американський політтехнолог Пол Манафорт. 2005 року американська лобістська та консалтингова компанія, партнером у якій він був, підготувала на замовлення української SCM пакет рекомендацій щодо виходу на міжнародні ринки. Таким чином Пол Манафорт, який раніше консультував низку кандидатів у президенти США, а також диктаторів Філіппін та Заїру, познайомився з власником SCM Рінатом Ахметовим, а через нього з Януковичем.

Саме Манафорт змусив до того цілком «совкових» регіоналів застосувати сучасні технології у рекламних роликах та масових заходах, а Януковича привчив усміхатися під час публічних виступів і за американський зразок підіймати руки у вітальному жесті. В одному з україночужих коментарів (для газети New York Times) Пол Манафорт кілька років тому сказав, що не просто заробляє в Україні гроші, а «намагається відіграти конструктивну роль у розвитку демократії».

До таких «будівничих», воєвчидь, варто зарахувати і президента організації «Проект перехідних демократій» Брюса Джексона. В інтерв'ю для газети «День», даному 2 лютого, пан Джексон порівняв «простого чоловіка Януковича» з американським президентом Труменом і заявив, що той буде Україну, схожу «не на нову Білорусь, а на нову Польщу», але не має підтримки. Натомість, на думку аналітика, Юлія Тимошенко та її «організовані» прибічники своєю критикою на адресу влади «знищують Україну».

Згідно з текстом інтерв'ю, того самого дня Брюс Джексон годину розмовляв із самим Януковичем (який розчулив його

зустрічі з американськими посадовцями, включаючи віцепрезидента Діка Чейні, організували саме Джексон і Манафорт. Нічого особистого – лише бізнес.

ПО ЧУЖЕ ДЛЯ ЧУЖИХ

Таким самим бізнесом, напевно, слід вважати й контакти «республіканських яструбів» із вірною опорою Кремля – російськими олігархами. Все та ж Wall Street Journal у квітні 2007-го оприлюднила розслідування про те, як кандидат від Республіканської партії США на виборах 1996 року Боб Доул допоміг російському «алюмінієвому магнатові» Олегу Деріпасці домогтися скасування заборони на в'їзд до США. За даними газети, 2005 року пан Доул, який на той час був відомим лобістом, отримав від Деріпаски \$300 тис. за те, що візьметься до справи, і ще \$260 тис. – коли росіянин таки здобув американську візу.

Як стверджують автори дослідження, ще змістовнішою була співпраця оточення Путіна й американських лобістів у процесі створення окремої держави Чорногорії і взяття російськими олігархами під контроль її промисловості й туристичного узбережжя. Тут знову знайомі прізвища. Вже згаданий Олег Деріпаска вклав значні кошти у придбання економічних об'єктів у Чорногорії, тому що Путін заохотив його до цього, бажаючи отримати форпост на Середземному морі. Для проведення референдуму за незалежність Чорногорії у 2006 році кілька мільйонів доларів від російських олігархів отримали Рік Девіс і компанія Davis Manafort, у якій компаньйоном Девіса є той самий Манафорт – радник Януковича.

У тій же статті йдеться і про лобістів колишнього міністра телекомунікацій Росії Леоніда Реймана, якого на початку 2000-х у Росії називали одним із найбагатших людей в оточенні нового президента Путіна. В середині десятиріччя Рейман, чий компаній в США звинуватили у відмиванні грошей, звернувся через «Альфа-груп» до лобістської фірми Barbour Griffith & Rogers, співзасновником якої був нинішній губернатор штату Міс-

В ТІСНОМУ КЛУБКУ ІНТЕРЕСІВ АМЕРИКАНСЬКИХ ФУНКЦІОНЕРІВ І ЛОБІСТІВ, РОСІЙСЬКИХ І УКРАЇНСЬКИХ ОЛІГАРХІВ, ГАЗПРОМУ ТА КРЕМЛЯ – ЯНУКОВИЧ МОЖЕ ВІЯВИТИСЯ ДАЛЕКО НЕ НАЙГОЛОВНІШИМ КЛІЄНТОМ

своїми стражданнями через високий рівень корупції в Україні). Крім того, американський гість зустрівся і з головою СБУ Валерієм Хорошковським. Однак мета зустрічей із такими високими особами лишилась за кадром. Автор інтерв'ю, працівник «Дня» Микола Сірук, запевнив кореспондента *Тижня*, що розмова з Джексоном відбулася із ініціативи журналіста.

Брюс Джексон – це колишній американський розвідник і колишній віцепрезидент авіавиробника Lockheed Martin, з яким тісно співпрацює Пентагон. Пан Джексон відіграв важливу лобістську роль у приєднанні до НАТО пострадянських країн Балтії.

Є і цікавіший момент: за даними американського видання Wall Street Journal, що посилалося на офіційні документи, 2005 року благодійний фонд, яким керували Джексон та його дружина, отримав \$300 тис. від Ріната Ахметова. Коли наприкінці 2006-го Янукович як прем'єр-міністр відвідав Штати, місцеві газети писали, що його

За даними Wall Street Journal, 2005 року благодійний фонд, яким керували Брюс Джексон та його дружина, отримав від Ріната Ахметова

\$300 тис.

сісіні Хейлі Барбур. Фірма отримала загалом \$2 млн.

Саме тут і можна відшукати зв'язки з нашими головними героями. Річ у тім, що ще в 2002–2003 роках Barbour Griffith & Rogers працювала в інтересах такої собі організації Friends of Ukraine («Друзі України»). Як з'ясували американські журналісти чотири роки тому, насправді ця таємнича організація мала юридичну адресу в офісі самої ж фірми Barbour Griffith & Rogers, а її виконавчим директором виявився один зі співзасновників фірми. За час свого існування «Друзі України» сплатили Barbour Griffith & Rogers \$320 тис. За що – невідомо. Але коли «Друзі України» безслідно зникли в 2004 році, британська офшорна компанія Foruper Ltd заплатила Barbour Griffith & Rogers уже \$820 тис. Заснована ця типова «одноденка» була, як стверджували американські журналісти на основі даних розслідування Мініюсту США, одним із адвокатів скандально відомого бізнесмена Семьона Могілевіча, чий газові обладнання свого часу сколихнули весь Захід.

Тоді про це дуже багато писали не так в американській, як у російській пресі. Як виявляється, ще 2005-го в справі лобізму засвітилися і українці – причому саме ті, кого у своїй державі не перший рік пов'язують з усіма цими схемами.

УСІ СВОЇ?

2005 року все та сама фірма Barbour Griffith отримала ще через одну офшорку \$98 тис. І того разу американським журналістам вдалося відстежити платника: ним виявилась нині вже неіснуюча Республіканська партія України, очолювана міністром палива і енергетики часів першого й другого прем'єрств Януковича Юрієм Бойком. Нині він знову обіймає цю посаду.

Не обійшлося і без співвласника RosUkrEnergo, нині – газового й хімічного магната Дмитра Фірташа. В 2004 році американський безпековий експерт Нейл Лівінгстон стверджував, за даними Wall Street Journal, що великі друзі російських олігархів із компанії Barbour Griffith та підконтрольна Фірташу кіпрська компанія Highrock Holdings пов'язані.

Усі ці зв'язки самі по собі можуть ні про що не говорити. Але варто нагадати, що саме в 2002–2004 роках Росія вперше розпочала серйозний наступ на українську газотранспортну систему. Коли ідея створення спільного газотранспортного консорціуму провалилася, зокрема, й через тиск США, Україну почали включати в непрозорі схеми на кшталт RosUkrEnergo, в яких були задіяні ті ж Бойко та Фірташ і які, урешті-решт поставили під загрозу енергетичну незалежність держави.

Ще з позаминулого року «газове лобі», відоме також як умовна «група Фірташа», в оточенні Януковича почало конкурувати з впливами Ріната Ахметова. Саме до цієї групи, зокрема, зараховують голову президентської адміністрації Сергія Львовича, який опікується, крім усього іншого, й закордонним візитами президента. Ще наприкінці 2009

року, за допомогою того ж Манафорта, Львович поїхав до Вашингтона домовитись про візит Януковича (тоді ще опозиціонера). Поїздка, щоправда, не відбулася. Але навряд чи варто сумніватись, що лідер оцінив зусилля соратників після того, як відвідав США уже в президентському статусі в квітні минулого року. Там, нагадаємо, Янукович домовився про передачу США українського збагаченого урану й удостоївся спільної фотосесії з Бараком Обамою.

Відповідно, слід гадати, були оцінені й зусилля заокеанських лобістів української влади. Інша річ, що в тісному клубку взаємопов'язаних інтересів американських функціонерів, лобістів і політтехнологів, російських і українських олігархів, нарешті, Газпрому та Кремля – Віктор Федорович може виявитися далеко не найголовнішим клієнтом. ■

За час свого існування «Друзі України» невідомо за що сплатили Barbour Griffith & Rogers

\$320 тис.

Але коли «Друзі України» безслідно зникли в 2004 році, британська офшорна компанія Foruper Ltd заплатила Barbour Griffith & Rogers

\$820 тис.

■ ПЕРЕДПЛАТА-2011

«УМ» — за розУМні гроші

Найближчим часом можна передплатити «Україну молоду» на II квартал

Щоб отримувати газету з 1 квітня, треба оформити передплату до 10 березня в селах і райцентрах, до 15 березня — в обласних центрах та Києві. Тож поспішіть звернутися на пошту чи безпосередньо до листоноші.

Нагадаємо, що за оформлення передплатної квитанції на «Україну молоду» платити не потрібно (деякі відділення зв'язку неправомірно беруть цю плату). Безплатність оформлення передплати на «УМ» засвідчено зірочками в каталозі видань.

До наших постійних читачів ми традиційно звертаємось: якщо ви вже багато років передплачуєте «УМ» і переконалися у перевагах нашої газети, порадьте оформити передплату і своїм родичам, друзям, сусідам, знайомим.

Передплатна вартість «України молоді» на 2011 рік:

на місяць — 19 грн. 60 коп.,
на два місяці — 39 грн. 20 коп.,
на квартал — 58 грн. 80 коп.,
до кінця року — 176 грн. 40 коп.

Передплатний індекс — 60970

Для організацій, юридичних осіб:

на місяць — 33 грн. 60 коп.,
на два місяці — 67 грн. 20 коп.,
на квартал — 100 грн. 80 коп.,
до кінця року — 302 грн. 40 коп.

Передплатний індекс — 01555

П'ятничний номер:

на місяць — 6 грн. 41 коп.,
на два місяці — 12 грн. 82 коп.,
на квартал — 19 грн. 23 коп.,
до кінця року — 57 грн. 69 коп.

Передплатний індекс — 49497

Еліта над унітазом

Автор:
**Юрій
Макаров,**
Тиждень

Мій товариш – будівельник. Не так собі, а бригадир опоряджувальників. І навіть не просто бригадир, а – увага! – заслужений будівельник України. Нещодавно я мав нагоду побачити результат його роботи. Звичайнісінький квартирний ремонт. Тема близька майже кожному, бо хто з нас не склив лоджії, не клав кахлів, не міняв сантехніки? І хто з нас не потрапляв на цей гачок, коли рахував гроші, планував граничний термін «розрухи», а потім з'ясувалося, що кошторис – це для наївних, графік – для дебілів, а список недоробок, як-то кострубаті стики, криво покладений паркет і тиньк, що відпадає на другий день, – норма життя. І от виявляється, що я відстав від часу. На моїх очах бригадир показав господареві усі бездоганні за геометрією куточки, всі покриття й усе начиння, віддав усі чеки на придбані будматеріали й поцікавився, чи немає рекламацій. Картина донедавна настільки фантастична й неймовірна, що можна було б робити далекосяжні висновки. Тобто за тих приблизно 20 років, відколи в наш обіг увійшло урочисте слово «євроремонт», вітчизняний маляр, паркетник, сантехнік перестав бути карикатурним «Афонею» з пляшкою в кишені, а став цілком поважним майстром, який має знатися на новітніх технологіях, бути в курсі всіх матеріалів, що є в продажу й, головне, забезпечувати якість не гіршу, ніж на спільному цивілізаційному просторі від Варшави до Дубліна. Ура!

Утім-то й річ, що ні про яку перемогу прогресу над руїною звітувати не вдається. У своєму будуправлінні мій товариш перебуває в неоплачуваній відпустці й заробляє собі на хліб випадковими халтурами. Я випадково знаю, скільки отримує його колега відповідної кваліфікації в Німеччині й скільки в Канаді, але йому не кажу, бо спровокую депресію. Утім, він і так підозрює. Ані він, ані я не можемо зрозуміти, в чому проблема. Він не ледачий і не мрійник, хапається за будь-яку роботу, працює на об'єктах у людей більш ніж забезпечених, про якість я вже казав... Теоретично до нього мала б стояти черга клієнтів, і кожен мусив би платити так, щоб мій товариш і сам уже жив би в пристойному будинку та їздив пристойним авто, як у Канаді чи Німеччині. То в чому ж річ? Маю лише одну робочу гіпотезу, та й то не вельми переконливу. Схоже, всі його замовники – класичні жлоби, які не вміють – ну не вміють – цінувати професіоналізм навіть тоді, коли їх це стосується осо-

бисто й безпосередньо. Інакше кажучи, на цій конкретній території закони ринку не діють, і мій товариш зі своїми золотими руками не має природної, здавалося б, переваги перед халтурниками й брехунами.

Просто так збіглося, що останнім часом я вислухав чимало скарг від осіб, які не можуть знайти людину на різні відповідальні посади – від бухгалтеря до телеоператора, від перекладача до сисадміна. Коли ж їм радиш справжнього фахівця, виявляється, що платити гроші, на які можна вижити, вони не готові. Мовляв, он скільки молодих погоджуються на копійки. А потім знову скаржаться, що нема з ким працювати. Я чув, що на виробництві бракує досвідчених робітників і водночас знаю кількох слюсарів шостого (!) розряду, які торгують на ринку. За останні два десятиліття ми всі спостерігали еволюцію людей, які за совка нарикали, що їм не дають бути професіоналами. Їх обдурили багато разів. Спочатку – коли розповіли, що в СРСР праця почесна. Далі – коли змушували нехтувати професіоналізмом заради плану. Потім – коли переконливо пояснили, що СРСР сконав і вони нікому не потрібні. А ще – коли дали зрозуміти: вони мають бути вдячні за те, що взагалі мають роботу. Це старшим. А молодшим – що в жодному

разі не треба ставати фахівцем, який продає свою працю, а треба ставати функціонером, який продає свою позицію в системі стосунків. А там свої закони. Лікаря важливіше стати дистриб'ютором ліків, аніж ставити діагноз. Адвокатаві вигідніше

СУСПІЛЬСТВО ЗІТКНУЛОСЯ З КРИТИЧНИМ ПАДІННЯМ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ В НАЙШИРШОМУ СЕНСІ СЛОВА, Й СУСПІЛЬСТВУ НА ЦЕ НАЧХАТИ

знати, в які двері занести, аніж вивчити закони та підзаконні акти. Менеджерові доцільніше встановити контакт із начальством, аніж налагодити процес.

Я стверджую, що суспільство (суспільство, а не лише економіка!) зіткнулося з критичним падінням – навіть порівняно з часами «розвиненого соціалізму» – виробничої культури й технологічної дисципліни, інакше кажучи, професіоналізму в найширшому сенсі слова, й суспільству на це начхати. От і виходить, що тотальна дискваліфікація – не ознака часу, а його вимога.

Не знаю, наскільки це проблема конкретно-економічного чи загально-цивілізаційного характеру. Але якщо вже президент раптом – ні сіло, ні впало – береться виховати за рік еліту нації, я хочу нагадати про важливість сантехніків. Бо коли в нього в квартирі зламається унітаз, жоден випускник юрфаку його не полагодить. ■

Автомобілі, які приготували Вам подарунки

Подарунки на **9500** грн

при покупці *Accord* чи *CR-V*

Найкращий подарунок той, який справді Вам потрібен, чи не так?
Завітавши за автомобілем Honda Accord чи Honda CR-V моделі 2010 року до одного з наших дилерів,
Ви самі зможете обрати подарунок: обладнання, аксесуари або послуги – на суму 9500 грн.
Купуйте авто в одного з дилерів Honda та отримуйте корисні подарунки.

Продаж продукції Honda здійснюється через мережу уповноважених дилерів «ТОВ Хонда Україна»:

Київ, СП ЗАТ «ДНІПРО МОТОР ІНВЕСТ»
вул. Якутська, 14, тел.: (044) 205-59-66
Київ, ТОВ ВК ФК Компанія «ЛЕВ»
вул. Скляренка, 13, тел.: (044) 207-37-07
Київ, ТОВ «ПРАЙД-АВТО ЦЕНТР»
вул. Кіровоградська, 6-8, тел.: (044) 590-58-58
Вінниця, ТОВ «АВТОЦЕНТР ПОДІЛЛЯ»
Хмельницьке шосе, 145, тел.: (0432) 55-20-94
Дніпропетровськ, ТОВ «ДНІПРОМОТОР»
вул. Космічна, 6, тел.: (056) 726-67-00
Дніпропетровськ, ТОВ «САТЕЛІТ МОТОРС»
вул. Малиновського, 126, тел.: (056) 376-10-00
Донецьк, ТОВ «ДОНБАС-МОТОР»
просп. Ленінський, 55г, тел.: (062) 210-02-00
Донецьк, ТОВ «ЮЗ МОТОРС»
вул. Челюскінців, 275, тел.: (062) 381-80-25
Запоріжжя, ТОВ «МАКФОРТ»
вул. Леонова, 12, тел.: (061) 289-13-07
Івано-Франківськ, ТОВ «КАРПАТИ МОТОР»
вул. Ребета, 4в, тел.: (0342) 50-78-71

Кіровоград, ТОВ «ОМЕГА-ТЕХНО»
просп. Винниченка, 2, тел.: (0522) 32-00-12
Луганськ, ТОВ «МАКСІ МОТОРС»
вул. Линьова, 1126, тел.: (0642) 93-55-60
Луцьк, ТОВ «ЛУЦЬК-ЕКСПО»
вул. Дубнівська, 15, тел.: (0332) 28-44-40
Львів, ТОВ «АРІЯ МОТОРС», вул. Героїв УПА, 80
(колишня Тургенева), тел.: (0322) 24-88-99
Миколаїв, ТОВ «АВТОДІМ МИКОЛАЇВ»
вул. Космонавтів, 81/1, тел.: (0512) 58-14-92
Мукачеве, ТОВ «АВТО АКОРД»
вул. Автомобілістів, 3, тел.: (03131) 380-70
Одеса, ТОВ «СПЕЦАВТОТЕХНІКА ЦЕНТР»
пл. Катерининська, 5, тел.: (048) 738-54-54
Одеса, ТОВ «ВіДі Дрім Моторз»
вул. Радісна, 2/4а, тел.: (048) 734-52-52
Полтава, ТОВ «АЙКОН-АВТО»
Київське шосе, 31а, тел.: (0532) 68-46-46
Рівне, МПП «Вік-Експо»
вул. Пухова, 85, тел.: (0362) 46-06-06

Деталі на сайті www.honda.ua

Севастополь, ТОВ «ДУЕТ-1»
вул. Генерала Хрустальова, 84, тел.: (0692) 45-28-38
Сімферополь, ПП «АВТОЦЕНТР-М»
вул. Київська, 187, тел.: (0652) 70-77-77
Тернопіль, ТОВ «ТЕРКО АВТО МОТОРС»
вул. Об'їзна, 23а, тел.: (0352) 47-70-01
Харків, ТОВ «АЛЬФА МОТОРС»
вул. Залютинська, 4, тел.: (057) 37-22-999
Харків, ТОВ «АВТОГОР»
вул. Шевченка, 67, тел.: (057) 704-10-22
Херсон, ТОВ «АВТОДІМ ХЕРСОН»
вул. Нафтовиків, 15, тел.: (0552) 23-02-01
Хмельницький, ТОВ «ФОРСАЖ АВТО»
Львівське шосе, 38, тел.: (0382) 72-68-00
Черкаси, ТОВ «АВТОГОР»
вул. 30-річчя Перемоги, 7/2, тел.: (0472) 65-72-52
Чернівці, ТОВ «СХІДАВТОЛЮКС»
вул. Хотинська, 33а, тел.: (0372) 55-66-99

Статус понад усе

Автор:
**Віталій
Мельничук,**
віце-
президент
компанії з
управління
активами
«КІНТО»

Днями в сесійній залі Верховної Ради пройшли слухання, присвячені урядовим заходам із продовження пенсійної реформи. Проблеми в системі грошового забезпечення українців поважного віку перезріли: за підсумками 2010 року, дефіцит Пенсійного фонду сягнув астрономічної позначки – 34,4 млрд грн, обсяги трансфертів із держбюджету на його покриття стрімко зростають щороку. Але публічне обговорення проблем на парламентському рівні відбулося вперше. Йшлося, зокрема, про запровадження в Україні тривірневої пенсійної системи. Формально вона існує від 2004 року, і вітчизняні пенсіонери мали б отримувати три види пенсій, та на практиці діє лише солідарна складова цієї системи – вкрай заплутана й непрозора, регульована понад 30 (!) законами... По суті, перед виходом на заслужений відпочинок більшість українців не знають, на які гроші їм розраховувати. Це свідчить про неповагу держави до громадян, адже в наповненні ПФ задіяні роботодавці, і наймані працівники, і дрібні підприємці.

Але докладне вивчення солідарної складової пенсійної системи дає підстави зробити ще один невтішний висновок: в Україні обсяг доходу особи поважного віку залежить насамперед від... її статусу (а не просто від рівня зарплати й страхового стажу). В межах вітчизняної пенсійної системи є рівні й рівніші, і саме від того, ким є громадянин для ПФ, залежить законодавчо визначений алгоритм розрахунку виплати, а відтак і її розмір. Це питання статусу старе як світ: Україна успадкувала його від СРСР, який запозичив пенсійну систему, запроваджену Отто фон Бісмарком у Німеччині 1889 року. До речі, звідти ж і п'ятирічна різниця в пенсійному віці чоловіків і жінок: наприкінці XIX століття німці запровадили її з огляду на демографічну структуру свого суспільства, щоб літнє подружжя разом зустрічало старість. Намагання змінити пенсійний вік у сучасній Україні насправді не є реформою, із системи потрібно використати статусні атавізми, а головне – перейти до тривірневої системи з потужною накопичувальною складовою.

Солідарна складова не виконує головних функцій: не забезпечує достойного рівня життя простим пенсіонерам і є обтяжливою для всіх суб'єктів економіки. Водночас спеціальні алгоритми нарахування пенсій для державних службовців, суддів, працівників НБУ, митників та інших спеціальних категорій громадян створюють левову частку розривів між доходами та видатками ПФ, які покривають за рахунок держбюджету – коштом усіх платників податків, лише 2010-го ці спеціальні трансферти наблизилися до (!) 40 млрд грн. ■

ПЕНСІЯ

ПЕНСІЙНІ ДИСПРОПОРЦІЇ

Мінімальна пенсія
750 грн

Середня пенсія
(станом на січень 2011-го)

1327 грн

872 грн

8,5 млн українців (62%)
отримують пенсії до
1 000 грн

Близько **4** тис. українців отримують
«захмарні» пенсії –
понад **10 000** грн

Найвищу пенсію в країні отримує
льотчик-випробувач, герой України –
45 000 грн

Надмірне податкове навантаження
зумовлено необхідністю виплати
спеціальних пенсій – **5–9** тис. грн

ФОРМУЛА НАРАХУВАННЯ ПЕНСІЇ НА ЗАГАЛЬНИХ ПІДСТАВАХ

(згідно з Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»)

Підстави для отримання пенсії:

досягнення пенсійного віку,
та встановлений мінімальний
страховий стаж

		
пенсійний вік	60 років	55 років
мінімальний страховий стаж	25 років	20 років

*Пенсія особи зі страховим стажем 35 років, яка отримувала зарплату на рівні середньої по Україні і вийшла на заслужений відпочинок 1 січня 2011 року

$$\text{ПЕНСІЯ} = \text{КОЕФІЦІЄНТ СТРАХОВОГО СТАЖУ} \times \text{ЗАРПЛАТА}$$

Кількість років страхового стажу особи ділиться на **100**
та індексується на розмір підвищувального коефіцієнта – **1,35**
ОТЖЕ, ОСОБА, ЯКА ПРОПРАЦЮВАЛА 35 РОКІВ, МАЄ КСС = $35/100 \times 1,35 = 0,4725$

1) Середня зарплата по Україні (за календарний рік, який передувє зверненню за пенсією), визначена Держкомстатом, коригується Пенсійним фондом і зменшується приблизно на 10% (адже з зарплат, що перевищують 15 тис. грн, внески до ПФ не сплачуються).

ТАКИМ ЧИНОМ, ВІДКОРИГОВАНА ПФ СЕРЕДНЯ ЗАРПЛАТА ПО УКРАЇНІ (НА 1 СІЧНЯ 2011-ГО) СТАНОВИТЬ 2015 ГРН = $2239 \text{ ГРН} - 0,1 \times 2239 \text{ ГРН}$

2) Визначається середній коефіцієнт зарплати особи:
– беруть помісячно зарплату особи, починаючи з 1 липня 2000 року (відколи було введено персоналізований облік Пенсійним фондом), скажімо, до 1 січня 2011-го – загалом 114 показників;
– на вибір особи беруть 60 місячних зарплат за будь-які 5 років стажу поспіль до 2000 року;
– заробітну плату особи за кожний окремий місяць ділять на середню зарплату по Україні за відповідний місяць;
– отримані 174 коефіцієнти додають і ділять на 174. У підсумку виходить середній коефіцієнт.

3) На розмір середнього коефіцієнта множиться середня зарплата, відкоригована ПФ.

Припустімо, що середній коефіцієнт зарплати дорівнює 1
(понад 1 – якщо особа отримувала середню зарплату вищу за середню по Україні, до 1 – якщо меншу).

ВІДПОВІДНО ЗАРОБІТНА ПЛАТА ДЛЯ РОЗРАХУНКУ РОЗМІРУ ПЕНСІЇ ОСОБИ СТАНОВИТЬ 2015 ГРН = 2015×1

ОТЖЕ, ПЕНСІЯ ОСОБИ, ЯКА ПРОПРАЦЮВАЛА 35 РОКІВ, ОТРИМУВАЛА ЗАРПЛАТУ НА РІВНІ СЕРЕДНЬОЇ ПО КРАЇНІ І ВИЙШЛА НА ЗАСЛУЖЕНИЙ ВІДПОЧИНОК 1 СІЧНЯ 2011-ГО, ДОРІВНЮВАТИМЕ: $952 \text{ ГРН} = 0,4725 \text{ (КСС)} \times 2015 \text{ ГРН (ЗАРПЛАТА)}$

ПРИНЦИП НАРАХУВАННЯ НАДБАВКИ ДО ПЕНСІЇ ЗА ПЕРЕВИЩЕННЯ СТРАХОВОГО СТАЖУ:

ДП = МІНІМАЛЬНА ПЕНСІЯ \times (ФАКТИЧНИЙ СТАЖ – МІНІМАЛЬНИЙ СТАЖ) \times 0,01
У НАШОМУ ВИПАДКУ: $ДП = 750 \text{ ГРН} \times (35 - 25) \times 0,01 = 75 \text{ ГРН}$

ОТЖЕ, РОЗМІР ПЕНСІЇ З УРАХУВАННЯМ НАДБАВКИ СТАНОВИТЬ: $952 \text{ ГРН} + 75 \text{ ГРН} = 1027 \text{ ГРН}$

Якщо пенсія (з урахуванням надбавки) виявляється меншою за мінімальну, то встановлюється мінімальна – 750 грн

ІНДЕКСАЦІЯ ПЕНСІЇ:

Здійснюється щороку 1 березня за рішенням уряду. У разі підвищення середньої зарплати на 100 грн пенсія зазвичай зростає на 20 грн

ФОРМУЛИ НАРАХУВАННЯ ПЕНСІЙ СПЕЦІАЛЬНИМ КАТЕГОРІЯМ ГРОМАДЯН (визначаються близько 30 окремими законами України)

1 ПРИНЦИП. НАРОДЖЕНІ ЗІ СТАЖЕМ

Держслужбовці, прокурори, судді, судові експерти, митники, працівники НБУ, народні депутати, члени Кабміну, дипломати, журналісти державних ЗМІ

Підстави отримання пенсії: **25** років загального страхового стажу, з яких 20 або 10 останніх років – на держслужбі.

ПЕНСІЯ = 0,8 × ЗАРПЛАТА
Коефіцієнт 0,8 відповідає страховому стажу 59 років

Порядок обчислення розміру заробітної плати: під час визначення пенсії беруть до уваги розмір зарплати (з усіма надбавками) особи на останньому місці роботи на державній службі.

Принцип нарахування надбавки до пенсії за перевищення страхового стажу на держслужбі:
ДП = ЗАРПЛАТА × (СТАЖ НА ДЕРЖСЛУЖБІ – 10) × 0,01*
** × 0,02 для прокурорів.*

ІНДЕКСАЦІЯ ПЕНСІЇ: у разі підвищення зарплат держслужбовцям еквівалентно перераховують пенсії

2 ПРИНЦИП. ЗА ВИСЛУГУ

Військові, пожежники, працівники МВС, СБУ, особовий склад інших збройних формувань

Підстави отримання пенсії: вислуга **20–25** років.

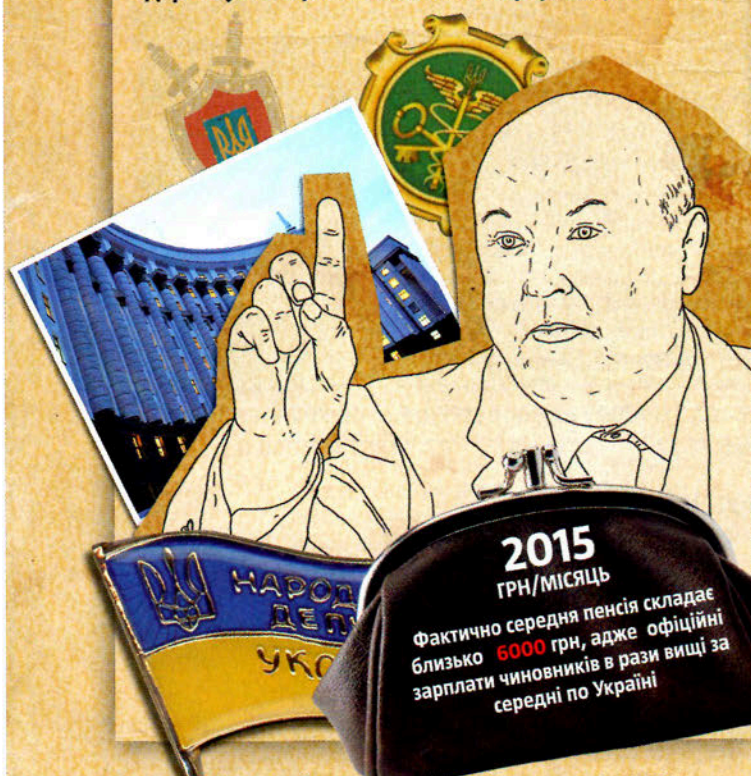
ПЕНСІЯ = 0,5 × ЗАРПЛАТА
Коефіцієнт 0,5 відповідає страховому стажу 37 років

Порядок обчислення розміру заробітної плати: під час визначення пенсії беруть до уваги розмір зарплати (з усіма надбавками) особи на останньому місці служби.

Принцип нарахування надбавки до пенсії за перевищення страхового стажу:

ДП = ЗАРПЛАТА × (ВИСЛУГА – 20) × 0,03

ІНДЕКСАЦІЯ ПЕНСІЇ: на загальних підставах (стор.19)

Пенсія особи зі страховим стажем 35 років, яка отримувала зарплату на рівні середньої по Україні, і вийшла на заслужений відпочинок 1 січня 2011 року

3 ПРИНЦИП. МАЙЖЕ ЯК УСІМ

Професорсько-викладацький склад вишів, АН, науковці

Підстави отримання пенсії:		
страховий стаж	25 років	20 років
науковий стаж (входить до страхового)	20 років	15 років

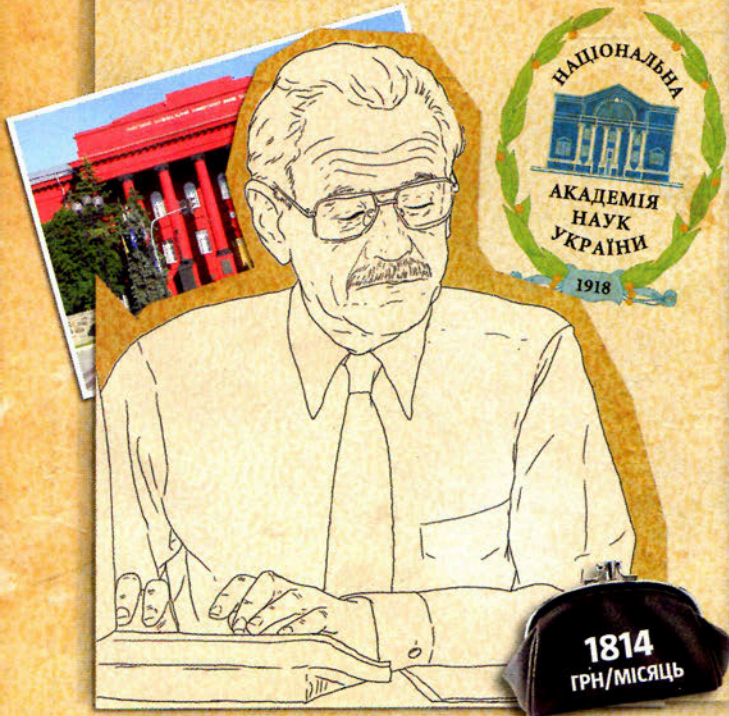
ПЕНСІЯ = 0,8 × ЗАРПЛАТА
Коефіцієнт 0,8 відповідає страховому стажу 59 років

Порядок обчислення розміру заробітної плати: на загальних підставах (враховується лише розмір зарплати, яку людина отримувала, обіймаючи наукові посади).

Принцип нарахування надбавки до пенсії за перевищення мінімальної вилучення:

$$ДП = ЗАРПЛАТА \times (НАУКОВИЙ \text{ СТАЖ} - 15 - 20) \times 0,01$$

ИНДЕКСАЦІЯ ПЕНСІЇ: на загальних підставах (стор.19)

1814
ГРН/МІСЯЦЬ

4 ПРИНЦИП. КРЕВНІ БОНУСИ

Чорнобильці, ветерани війни, діти війни, почесні донори, мешканці гірських населених пунктів тощо

ПЕНСІЯ = КОЕФІЦІЄНТ СТРАХОВОГО СТАЖУ × ЗАРОБІТНА ПЛАТА + ДОПЛАТА

Порядок обчислення коефіцієнта страхового стажу та заробітної плати: на загальних підставах (стор.19)

Порядок обчислення доплати:

ДОПЛАТА = К (коефіцієнт) × РОЗМІР МІНІМАЛЬНОЇ ПЕНСІЇ
де К – варіюється залежно від групи, до якої належить особа. Зокрема:

ПЕНСІЙНА ГРУПА	К, %
Чорнобильці	15–30
Особливі заслуги перед Україною	20–40
Ветерани війни:	
– учасники бойових дій	25
– інваліди війни	30–50
– учасники війни	10-15
– особливі заслуги перед Батьківщиною	70
Герої праці, герої України, повні кавалери ордена Трудової слави	200
Мешканці гірських населених пунктів	20
Почесні донори	10
Діти війни	10

Принцип нарахування надбавки до пенсії за перевищення страхового стажу:

$$ДП = МІНІМАЛЬНА \text{ ПЕНСІЯ} \times (ФАКТИЧНИЙ \text{ СТАЖ} - МІНІМАЛЬНИЙ \text{ СТАЖ}) \times 0,01$$

ИНДЕКСАЦІЯ ПЕНСІЇ: на загальних підставах (стор.19)

2509
ГРН/МІСЯЦЬ

1 101 - 1 400
ГРН/МІСЯЦЬ

ВИЖИВАННЯ

ЮЛІЯ КОВАЛЬСЬКА, 84 РОКИ (ЛЬВІВ)
Трудового стажу, як у мого чоловіка, не маю. Замолоду мене заслали до Сибіру, а коли повернулася до України, пішла на роботу на один із військових заводів, де, пропрацювавши два роки, дістала травму. Допомоги для такої категорії, як політ'язні, не передбачено, тому й отримую мізерну пенсію, яка зростає незначними шматочками. За останній місяць держава додала аж 16 грн. Грошей вистачає лише на їжу та ліки. Ми вже й забули, коли купували одяг. Ось хотіла придбати собі халат, звичайний, але коли побачила його ціну, то відмовилася від цієї думки. Він коштував 450 грн. Зараз ціни такі, що не можна собі дозволити нічого, окрім найнеобхіднішого.

АНДРІЙ КОВАЛЬСЬКИЙ, 88 РОКІВ (ЛЬВІВ)
Маю близько 60 років трудового стажу. Як ветеран УПА отримую щомісяця допомогу від Львівської міської ради в розмірі 500 грн, обіцяють ще доплати від облради, але наразі ще не було. Загалом розмір моєї пенсії виходить 1994 грн. Нам дуже складно вижити. Уявляю, як живуть інші пенсіонери, які не мають такого великого трудового стажу. За минулий місяць я заплатив за газ, світло та воду 714 грн. А ще, коли прийшов укласти угоду про вивезення сміття, мене відразу попередили, що ця послуга подорожчала із 17 грн на одну особу до 56 грн. Та я навіть не розчарувався, а жартома відповів, що мене це зовсім не хвилює, бо я отримав від держави добавку до пенсії – аж 3 грн.

Пенсія (на двох):
1994 грн + 750 грн

ВИТРАТИ
Квартплата:
714 грн
Ліки: 50 грн
на день

ФОТО: АНДРІЙ ПОМАКІН, КОСТЯНТИН СМОЛЯНІНОВ

ОЛЕНА БОНДАРЄВСЬКА, 61 РІК (КИЇВ)

У мене доволі незвичайна ситуація з пенсією. Я художниця, працювала багато, зокрема на Півночі СРСР, член Спілки художників з 1990 року. Проте Віктор Ющенко, прийшовши до влади, скасував систему пенсійного забезпечення творчих працівників, які не сплачували страхових внесків до Пенсійного фонду. Таким чином я втратила 15 років стажу. А крім того, ще й трудову книжку – не змогла її відновити, оскільки працювала на Півночі. Залишився лише стаж роботи художником-постановником на республіканському телебаченні. За цю роботу я отримую мінімальну пенсію 750 грн. За квартиру треба заплатити 400 грн. На решту прожити неможливо. Я зараз трохи прихворіла – треба лікуватися. Найкращий засіб – лимон із часником. Таблетки ж дуже дорогі! Також мені треба закапувати очі, витратити щомісяця 250 грн лише для того, щоб не втратити зір. Я віддаю перевагу фітолікуванню – травам. Один пакетик фіточаю коштує 9 грн – курс лікування триває три тижні, тобто вже 100 грн. Один похід до магазину – це щонайменше 100 грн. Тож і виходить, що на 100 грн, які залишаються, можна купити або хліб, або фіточай. У мене син студент, теж художник, підпрацює лише влітку. Якщо хтось замовить мені картину, я просто щаслива.

Пенсія: 750 грн

ВИТРАТИ

Квартплата: 400 грн

Ліки: 250 грн

Решта: 100 грн – хліб або фіточай

ОЛЬГА БЕЗВЕРШЕНКО, 78 РОКІВ (КИЇВ)
 Пропрацювала 50 років художником-модельєром пошивного цеху Кіностудії імені Довженка, на пенсію пішла лише в березні минулого року. Коли досягла пенсійного віку, пенсія була 130 грн. Я подумала: якщо можна ще працювати, то працюватиму. Чомусь вважають, що пенсіонери, які ходять на роботу, збагачуються. На мою думку, це через злидні. Поки працювала, трохи відклала грошей в Ощадкасу – вони в ній і застрягли. Після пенсії ходила на роботу 20 років. Але зараз на студії стрічки не запускаються, нічого не фінансується, цехи скоротили. Після стількох років на пенсію проводжали не урочисто та з удачністю, а так, ніби ти абсолютно непотрібна людина. Останній раз витратила на ліки 158 грн – це крапля в морі. У мене тиск то підвищується, то знижується, тож треба купувати ліки, а це 180–200 грн. Також у мене хворе серце. Загалом щомісяця на ліки потрібно хоча б 300 грн, а то й 400. На продукти маю можливість витратити лише 20 грн на день. При цьому я опікун над дівчинкою шкільного віку. Важко, але так і живу: сьогодні одне купила, завтра інше. беру курятину, іноді яловичину, рибку, але дорога кусається, тож зупиняюся на дешевій. Щодня кефір, молоко – треба варити молочну кашу. А дитині хочеться купити і сік, і банан, і яблучко. 500 грн плачу за квартиру. Так і живемо.

Пенсія: 1500 грн

ВИТРАТИ

Квартплата: 500 грн

Ліки: 300–400 грн

Харчування: 20 грн на день

ВОЛОДИМИР ЧЕКМЕНЬОВ, 64 РОКИ (ЛУГАНСЬК)

Працював токарем на верстатобудівному заводі – був такий раніше, тепер уже розвалився. Коли вийшов на пенсію 2006-го, отримав 700 грн. Виплати поступово підвищували, нинішній розмір пенсії – 1300 грн. Трудився майже 44 роки на одному підприємстві в одному цеху. Після пенсії не працював – за станом здоров'я. Та й набридло, адже гарував із 15 років. За квартиру та комунальні послуги сплачую 390–400 грн. Одягу майже не купую – він дорогий. Оце придбав взуття – ледь не всю пенсію витратив. М'ясо також беремо дуже рідко, ціни на нього високі. Здебільшого картопля, яйця та інші продукти харчування, окрім м'ясних. Протягом місяця на їжу витрачаємо близько 600 грн на одну людину, якщо нормально харчуватися. Живемо з дружиною, тож суму треба помножити на два. На ліки поки що не витрачаю, слава Богу, тьхуть, лише коли придавить. Хоча вже мав дві операції. А дружина тільки на ліках і живе. 300 грн залишається на дрібні витрати на ремонт. У нас приватний будинок – треба лагодити дах. Пенсія в мене мала, для нормального існування потрібно хоча б 2 тис. грн. А так важкувато. Якби вони ще додали! Останнім часом додають то 4 грн, то 10 грн, то 5 грн. Але ж ціни у Луганську вже зрівнялися з київськими, а хліб навіть дорожчий.

Пенсія: 1300 грн

ВИТРАТИ

Квартплата: 390–400 грн
Харчування: 600 грн
Ремонт приватного будинку,
дрібні витрати: 300 грн

ДМБ-2011

Масове звільнення військовослужбовців зробить армію слабшою, а правоохоронні органи – корумпованішими

Автор:
Дмитро Крапивенко

ВІДВОЮВАЛИСЯ.
Офіцери поспішають змінити
непрестижну службу
на стабільну пенсію

Робота в державних структурах має небагато привабливого. Низьку зарплату й бюрократичний мажорант до певної міри компенсують пільги, ранній вихід на пенсію за вислугою років чи можливість долучитися до корупційних схем. Але соціальні вигоди раз по раз скасовують, а на хабарі можна погоріти. Гарантованим досі залишалося отримання пенсії до 40 років, але влада зазіхнула й на цю священну корову бюджетників у погонах – задекларувала збільшення терміну мінімальної вислуги.

Працівники силових відомств відреагували на новації щодо заслуженого відпочинку миттю. За різними даними, від грудня минулого року, коли почали ширитися чутки про реформу, й дотепер рапорти про звільнення подали від 10 до 12 тис. військових та 8 тис. мільціонерів. Офіцери віком від 37 років прагнуть отримати від держави пенсію і встигнути зачепитися в цивільному житті. А вже наступного року мінімальна вислуга становитиме 21 рік, 2013-го – 22 і так до 25. До того ж є побоювання, що відставникам від разової допомоги під час звільнення залишать хіба що якусь частку. Зараз її сума сягає близько 20 тис. грн і більше (залежить від звання, підрозділу та ще багатьох чинників).

Донедавна держава виділяла деякі пільги, що відчутно підтримували скромний бюджет офіцерських сімей: 50% квартплати і 100% відшкодування за оренду житла, додаткові дні до відпустки, пайки – нині все це скасовано. І навіть вислугу визначають для всіх однаково: раніше термін участі в миротворчих операціях рахували рік за три, у складних кліматичних умовах, на бойовому чергуванні чи в Чорнобильській зоні – за півтора. Через такі реформи офіцери масово тікають з армії.

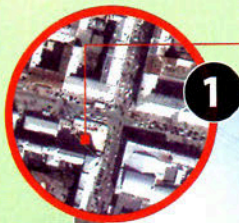
БАГНЕТИ В ЗЕМЛЮ

«Пенсійна реформа засвідчує, що військо не є пріоритетом для держави, – каже Валентин Бадрак, директор Центру дослідження армії, конверсії та роззброєння. – Наслідком масового звільнення стане люмпенізація Збройних сил. Зараз на пенсію йдуть офіцери, які здобули освіту в радянських військових вишах. Вони

ФОТО: ОЛЕКСАНДР ЧЕРКІВЬСЬКИЙ

Таємниці зелених парканів

Підготувала Інна Завгородня

1 ВУЛ. БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО, 7, над метро «Театральна»: будівництво спершу поновили, а потім зупинили

■ Спорудження чотириповерхового торговельно-офісного центру на місці знищеного скверу вели з численними порушеннями. Воно загрожувало не лише навколишнім будинкам, а й безпечному функціонуванню станції метро «Театральна». За останні два місяці роботи, заморожені майже на рік, поновилися. Під виглядом консервації на майданчику цілодобово працювали робітники. Зупинку процесу постійно відкладали.

2 ПЕРЕТИН ВУЛ. СТРЕЛЬЦЬКОЇ ТА СТРИТЕНСЬКОЇ: будівництво за двома адресами

■ Після тривалого судового оскарження будівництва, запланованого у буферній зоні Софії Київської за адресою Стрелецька, 10/1, Вищий адмінсуд скасував рішення Київської міськради про землевідведення. Проте у грудні міськрада винесла на сесію питання про виділення ділянки з тим самим кадастровим номером, але вже за підміненою адресою: Стрітенська, 1/10. Депутати знову проголосували «за».

3 ПЕЙЗАЖНА АЛЕЯ: повторний судовий позов «за нововиявленими обставинами»

■ Суди трьох інстанцій заборонили будівництво на Пеїзажній алеї, яка входить до території заповідника «Стародавній Київ» і охороняється ЮНЕСКО. На алеї було створено ландшафтний парк, проте Київрада так і не надала йому офіційного статусу. МЗС – замовник забудови (на місці алеї планували звести елітну багатоповерхівку з підземним паркінгом) – подало заяву до Шевченківського райсуду «за нововиявленими обставинами». Відтак було заблоковано всі судові рішення за цією справою

4 ЖОВТНЕВА ЛІКАРНЯ, ВУЛ. ШОВКОВИЧНА, 39/1а: чума забудову не візьме

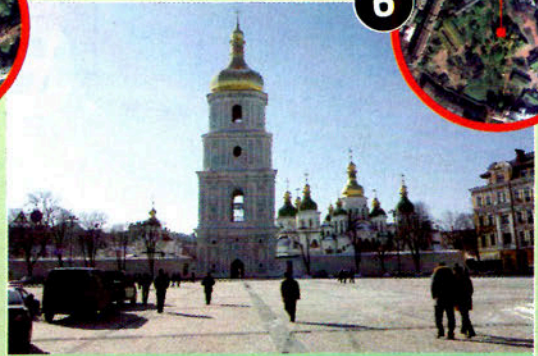
■ Минулого року ВС України залишив у силі рішення Вищого господарського суду, яким було скасовано відведення Житлобуду земельної ділянки на території Жовтневої лікарні. Забудовник оскаржив рішення суду «за нововиявленими обставинами». «Насправді ці «обставини» (лист Міністерства культури) досліджувалися у процесі кілька разів, – заявляє адвокат Марина Соловійова. – Представник Житлобуду у червні посилався на цей лист. А вже в листопаді заявив, що лист є «нововиявленою обставиною». 29 грудня Вищий госпсуд скасував своє рішення і дозволив будівництво.

Столична влада дала добро майже всім скандальним забудовам, якими була обурена громадськість іще за часів Леоніда Черновецького. **Тиждень** дослідив, як змінилася ситуація на будмайданчиках, проти яких вже багато років протестують київські активісти.

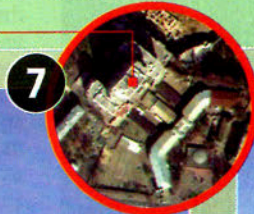
ВУЛ. ГОНЧАРА, 17–23: будівництво поновили

■ Спорудження житлового комплексу із дворівневим підземним паркінгом у буферній зоні Софії Київської, в якому крилася пряма загроза архітектурній пам'ятці, відновлено. Про це **Тижню** заявила активістка руху «Кияни проти руйнації Києва» Ірина Нікіфорова. Підготовчі роботи, зокрема облаштування трансформаторних підстанцій, тут тривали ще у грудні. Зараз на майданчику швидкими темпами риють котлован. Саме через це будівництво ЮНЕСКО могло внести Софію Київську до «чорного списку».

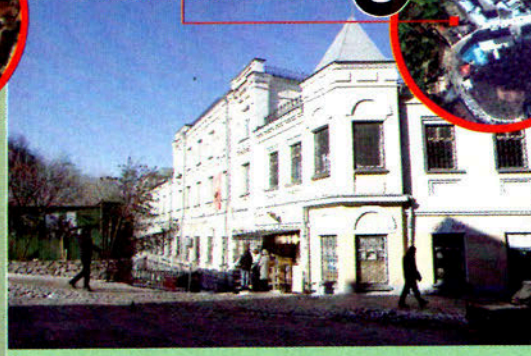
СОФІЯ КИЇВСЬКА: заповідник передали Міністерству культури

■ Кабінет Міністрів передав заповідник до сфери управління Міністерства культури і туризму, попри протести громадськості. «Тепер вся буферна зона Софії може бути забудована хаятами і леонардами, — вважає адвокат Марина Соловійова. — Юристи Державної служби охорони культурної спадщини заявляють у судах, що буферна зона не є особливо цінною землею, тож тут можна будувати». Зараз активісти домагаються внесення до Державного земельного кадастру інформації про те, що земля в цій буферній зоні є особливо цінною як земля історико-культурного значення.

КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКА ЛАВРА: зруйновано будівлю на набережній, проте висотки навколо залишаються

■ На набережній Дніпра навпроти нижнього входу до Лаври знесли недобудову ресторану. Проте житловий комплекс, який зводять на Кловському узвозі, 7–9, затіняє своїм силуетом Лаврську дзвіницю. Так само не вирішена ситуація зі скандальним будинком на вулиці Грушевського, 9а, в Маріїнському парку, «шлейф» від якої тягнеться ще з 2005-го. Ця будівля, до спорудження котрої, як вважають, причетний Петро Порошенко, має 22 поверхи замість дозволених 15.

АНДРІЇВСЬКИЙ УЗВІЗ, 106: будівництво під виглядом реконструкції

■ Минулої осені Київрада відвела ділянку під будівництво торговельно-офісного центру з підземним паркінгом на Андріївському узвозі, спорудження якого пов'язують з Рінатом Ахметовим. Геологи вже визнали заплановане будівництво небезпечним для інших споруд Андріївського. Експерти припускають, що центр зводитимуть під прикриттям реконструкції узвозу, яка має розпочатися навесні цього року.

Маестро СИЛЬНОЇ ЕПОХИ

Творець литовської незалежності Вітаутас Ландсбергіс вважає, що доба політиків-титанів у Європі минула. Їм на зміну прийшли ті, хто «слухає лише себе»

Автор:
Ростислав Павленко

Вітаутас Ландсбергіс та його колеги для багатьох на радянському просторі, що наприкінці 1980-х років розпадався на очах, були живими символами боротьби за свободу й незалежність. Експікерові Верховної ради Литви (1990–1992) симпатизували всі, хто прагнув визволення своїх народів. І водночас бажали провалу ті, хто й далі мислив категоріями «великої общей страны». У тій боротьбі було все: і національне піднесення, і криваві події 13 січня 1991 року, коли радянський спецназ штурмував вільнюські телевежу й телецентр, унаслідок чого загинуло 14 цивільних. На запитання *Тижня*, завдяки чому насамперед литовці вистояли й вибороли незалежність, а потім ступили на шлях створення вільної держави-члена ЄС, Вітаутас Ландсбергіс відповідає: «Саме завдяки тому, що **домагалися демократії як засобу досягнення незалежності, а не навпаки**».

Литовський громадсько-політичний рух «Саюдіс» (спершу називався «Литовський рух за перебудову»), що впевнено вів країну до суверенітету в найкритичніших 1988–1990 роках, згуртував дуже різних людей: за фахом, долею, навіть баченням нової Литви. Що допомогло такій строкатій організації об'єднати різні погляди й прагнення, ухвалювати чіткі рішення й діяти? «Відчуття й ро-

зуміння головної мети. Можливо, й те, що у програмі «Саюдісу» домінували принципові питання, – пояснює Вітаутас Ландсбергіс. – Детально-технічні залишили на потім, щоб вирішити їх в умовах демократії законодавчо». Скрізь і всюди люди, підтримуючи переми́ни, часто хочуть здобути «все й одразу». Не минуло це й земляків нашого співрозмовника. «Литовці відчували розчарування не стільки темпом реформ, хоча багатьом було важко до них пристосуватися, скільки стилем дій старої кланово-блатної системи, яка самозберігалася. Він полягав у безсоромному розкраданні суспільного майна, – пригадає Вітаутас Ландсбергіс. – Це розчарування обернулося проти себе, коли обрали «колишніх». Ті немовби отримали мандат діяти нахабно».

У Литві титульна нація становить більшість – понад 83%, на відміну, приміром, від тих-таки Латвії та Естонії. Зрозуміло, однак, що десятиліття життя в Радянському Союзі не могли не позначитися на спосіб мислення, запитах, стереотипах поведінки людей, тобто на всьому, що називають «політичною культурою». І все ж таки литовці спромоглися досягти всередині свого суспільства консенсусу щодо питань, які в багатьох пострадянських країнах стали каменем спотикання, як-от вступ до НАТО та проведення рішучих, болісних економічних реформ для інтеграції в Євросоюз. «Попри зіткнення групових інтересів, погодилися: такі переми́ни й вступ до цих організацій потрібні. Потяг до повернення в минуле й на Схід не переважив», – констатує экс-спікер Верховної ради та Сейму Литви.

Минуло майже сім років відтоді, як країна вступила до ЄС та НАТО, і скептики, особливо по російський бік кордону, знову пожвавились. Економічна криза завдала серйозного удару по країнах Балтії. Опоненти заговорили про «поспішну євроінтеграцію», яка будітиму завдала простим литовцям (естонцям, полякам, словакам тощо) більше

шкоди, ніж мала користі. **Тиждень** запитав у Вітаутаса Ландсбергіса, як почувається литовське суспільство сьогодні, через сім років після вступу до Євросоюзу, яка позиція домінує в ньому – євроінтеграція як перевага (завершено «повернення додому») чи радянське минуле все ж таки варте ностальгії? «Останнє – це не погляд, а пропаганда всім відомої «контори», – відкидає перестороги політкоректності легендарний політик. – Вони тішать себе ілюзіями, що їхніх слухачів більше, паралельно зі зростанням інвестицій у спецпропаганду. Та в людей домінує відчуття того, що шлях до Європи був правильний».

Зірковий час Ландсбергіса, кінець 1980-х – початок 1990-х, був у політиці континенту добою сильних особистостей, титанів, які не боялися брати на себе відповідальність, ухвалювати і втілювати часто безкомпромісні рішення. Сьогодні перед Старим світом стоять виклики, ймовірно, навіть серйозніші. Утім, багато хто визнає, що епоха «велетнів» минула безповоротно, що нині мало хто з європейських політиків за масштабом своєї особистості може претендувати на таке звання й нести тягар такої відповідальності. То чи зможуть усе ж таки громадські діячі Об'єднаної Європи дізнатися правильні відповіді на сьогоденні ризики й загрози?

«Річ не в знаннях, а в здатності продукувати й відстоювати ідеї, до яких дослухаються. Нинішні політики слухають лише себе або ж озираються на грубіянів іззовні», – доволі песимістично розмірковує Вітаутас Ландсбергіс про реалії сучасної політики.

У такому баченні країни Балтії, як і Україна, – це своєрідний форпост Європи, її культури поруч із «Руським міром», як модно казати в Росії. У цих державах прикордоння виявляє себе в різний спосіб: від культурних впливів до прагнення кремлівської сторони взяти під контроль стратегічні промислові, енергетичні, транспортні об'єкти. «Руський мір» – це черговий міф відчуженості (від неспроможності) та протисто-

яння, аж до нової експансії, – переконаний Вітаутас Ландсбергіс. – У прикордонних країнах залишається вибір: або зануритися в «Руський мір», або залишитися на своєму березі, чіпляючись за демократію». **Тиждень** уточнив у співрозмовника, наскільки проблематичні сьогодні для Вільнюса ці впливи у політиці, суспільстві. Адже багато що залежить від того, чи готові російські бізнесмени грати на чужій території за європейськими правилами, чи вони прагнуть принести туди свої національні звички. «Думаю, вони працюють за другим сценарієм. Про те, що європейські правила не для росіян, обмовився навіть Дмитрій Медведєв», – констатує Ландсбергіс.

2009 року экс-спікера литовського Сейму вдруге обрали до Європейського парламенту. Отже, сьомий рік поспіль він зблизка бачить, як твориться політика ЄС, простежує наочно, до яких цінностей, деталей і яким чином слід звертатися такій державі, як Україна, щоб бути почутою в Брюсселі, Берліні, Парижі та інших столицях. «Щодо цінностей, то апелювати варто до того, у що вірити, до чого прагне сама Україна. Що ж до деталей і способів – це вже другорядне. Україна їх знайде або ні. Головне – осмислити свої цінності, але не плункові», – радить Ландсбергіс.

Одним із найважливіших елементів подолання глобальної кризи є розгортання й поглиблення регіональної співпраці. Уже багато років триває формування проектів взаємодії у Балто-Чорноморському регіоні: енергетичного, транспортного, екологічного – практично в будь-якій царині можна знайти природний спільний інтерес. Та все ще складається враження, що й Україні, й решті держав бракує якогось поштовху для переходу від моделювання до втілення задумів. «Справді, час перейти від імітаційного моделювання на папері до дій. Україна – велика держава. Якби вона зрушила з місця, то й справа зрушилася б», – підсумовує Вітаутас Ландсбергіс. ■

БІОГРАФІЧНА НОТА

Вітаутас Ландсбергіс
Народився 18 жовтня 1932 року в Каунасі. Навчався в Державній консерваторії Литви у Вільнюсі (1950–1955). Захистив докторську дисертацію з мистецтвознавства, у 1978–1990 роках був професором Вільнюської консерваторії, написав понад 30 книжок. 1988 року ввійшов до ініціативної групи руху «Саюдіс». 1989-го обраний народним депутатом СРСР, ініціював депутатський запит щодо правової оцінки пакту Молотова-Ріббентропа. 11 березня 1990-го за його активної участі Верховна рада Литви ухвалила декларацію про незалежність. Очолював Верховну раду Литви (1990–1992), згодом Сейм (1996–2000). Один із лідерів партії «Союз Вітчизни». За його ініціативою було ухвалено закон про компенсацію шкоди, завданої Литві радянською окупацією. Від червня 2004 року член Європарламенту

Танці з ведмедями

British Petroleum у Росії: складнощів більше, ніж сподівань

Екс-керівник British Petroleum (BP) Тоні Гейворд якось обмовився, що хоче повернути своє старе життя. То було після розливу нафти торік у Мексиканській затоці, який, за оцінками британського нафтового гіганта, обійдеться йому більш як у \$40 млрд. BP теж прагне повернути собі старе життя – навіть після вибачень, допомоги з очищенням затоки, звільнення Гейворда і списання величезної суми.

1 лютого компанія оприлюднила жахливі остаточні дані 2010 року: втрати на суму \$4,9 млрд. Це був перший збитковий для BP рік від 1992-го. Однак вона дуже сподівається, що зможе рухатися далі. Хоча привернути увагу світу до старань, яких докладає для посилення безпеки, до планів поновити цього року виплату дивідендів та своїх ідей на майбутнє.

Щоправда, на шляху до втілення деяких із цих планів – вже є перешкоди. Два тижні тому BP оголосила про нове спільне підприємство з російським підконтрольним державі нафтовим гігантом «Роснефть». Воно передбачає нафтову розвідку, яку компанія проведуть на великій і перспективній частині російського арктичного шельфу. В результаті угоди BP отримала доступ до російських нафтових ресурсів, до яких іноземців зазвичай не підпускають і близько. За це компанія «Роснефть» отримає 5% цінних паперів BP, перетворившись таким чином на одного з найбільших акціонерів компанії. Крім того, вона матиме доступ до технологій і досвіду BP. Угода викликала палку суперечку між BP та її партнерами в російській нафтовій компанії ТНК-BP, якою керує спільне підприємство,

створене BP та кількома російськими олігархами.

У день оголошення BP фінансових підсумків року лондонський суд задовольнив позов консорціуму «Альфа-Аксес-Ренова» (ААР), через який російські партнери володіють своїми частками у ТНК-BP, про замороження угоди з компанією «Роснефть», принаймні до 25 лютого. Представники ААР заявляють, що ТНК-BP повинна мати ексклюзивне право розробляти будь-які подальші проекти в Росії, в яких може брати участь BP. ААР скаржиться, що BP її кинула. «BP поводить себе більш по-російськи, ніж російська компанія», – каже один із найбільших акціонерів ААР. Крім того, ААР подала позов про блокування виплати дивідендів ТНК-BP, які принесли б BP \$900 млн.

На прес-конференції новий керівник BP Боб Дадлі заявив,

Компанія «Роснефть» отримала 5% цінних паперів BP

BP отримує на російському ринку 10% своїх прибутків

що його компанія не могла поспілкуватися з ААР напередодні укладення угоди з компанією «Роснефть» через чутливість операції з обміну акціями до змін на ринку, а BP та її партнери й так пішли б до арбітражного суду, незалежно від вердикту юстиції. Він каже, що сподівається легко досягнути врегулювання конфлікту, й називає одну перевагу BP – тривалу історію роботи з росіянами, яка приносить компанії близько 10% прибутків. Та певну частину цієї історії становлять помилкові оцінки російської політики й сварки компанії з партнерами.

Коли BP створювала 2003 року спільне підприємство з ТНК, олігархи видавалися саме тими партнерами, що здатні допомогти справді щось зробити в Росії. Але 2008-го, вирішивши, що вища російська влада нині в руках державних енергетичних компаній, BP за спиною своїх приватних російських партнерів пішла домовлятися з Газпромом, підконтрольним державі газозовим гігантом.

Це не принесло бажаних результатів. BP недооцінила вплив Михайла Фрідмана, одного зі своїх партнерів-олігархів. Фрідман – підприємець, який зробив себе сам. Він розбагатів у 1990-х, потім сконцентрував свій бізнес під Владіміром Путіним, хоча й залишився незалежним, а це вдавалося небагатьом. BP не пощастило обіграти російських олігархів у власній грі в політику з позиції сили.

Фрідман скористався своїм впливом, Газпром зірвався з гачка, і Дадлі, який тоді очолював ТНК-BP, мусив утікати з Росії. Оpubліковані на Wikileaks дипломатичні депеші дають підстави припускати, що Ігорь Сечін, віце-прем'єр-міністр й голова компанії «Роснефть», нового партнера BP, співпрацював із компанією Фрідмана «Альфа» й був причетний до усунення Дадлі.

Тепер BP приятелює з «Роснефтью» і ручкається з паном Сечіним, якого багато хто вважає автором атаки на

«Юкос» – нафтову компанію, розформовану 2004 року без особливої прив'язки до закону. Основний акціонер «Юкоосу» Михайл Ходорковскій зараз у в'язниці. Йому демонстративно накинули другий термін саме тоді, коли оголошували про угоду між BP і компанією «Роснефть».

BP може встрагнути в юридичну баталію за активи «Юкоосу», поглинуті Роснефтью. Але спершу на британську компанію чекає битва з Фрідманом. Коли BP уявила собі, ніби її партнерство з Роснефтью означає, що Фрідман не наважиться протестувати, й розраховувала, що Сечін завжди стоятиме на боці BP, вона могла сильно прорахуватися. Подійкують, що судовий позов ААР подавала з відома і згоди Кремля. «У BP дуже спрощене уявлення про структуру влади в Росії», – каже Фрідман.

ААР не зацікавлена у зриві угоди вартістю \$16 млрд між Роснефтью і BP. Але так само мало ймовірно, що Сечін стане на бік Фрідмана, коли той зажадає чималої компенсації від BP. Замість того, щоб знову виганяти Дадлі, Кремль (а з ним і ААР) більше схильний заманити BP глибше в російський бізнес і здобути більше впливу на неї. Компанія «Роснефть» хоче перетворитися на авторитетну міжнародну нафтову компанію, користуючись своїми зв'язками з BP як трампліном.

Не може бути, щоб BP не мала тут жодних сумнівів. Та бодай у чомусь інтереси всіх сторін збігаються. Вони хочуть, щоб нафтоносні арктичні шельфи почали давати гроші. Цього тижня Дадлі підтвердив, що довготермінова стратегія BP – далі шукати нафту, прибутковішу, ніж газ. А що більше нафти у світі видобуватимуть державні компанії, то далі доведеться йти приватним технологічно й політично, аби залишитись у грі. ■

© 2011 The Economist Newspaper Limited. All rights reserved

Дізнайся про освіту в Британії та Канаді!

Найкраще в британській освіті

Освіта в Канаді

4 березня, Донецьк

готель «Донбас Палац»

6 березня, Київ

готель «Хаятт Рідженсі»

6 березня, Київ

готель «Хаятт Рідженсі»

Години роботи виставок
12.00 – 18.00

Вхід безкоштовний за реєстрацією на www.dec-edu.com
(044) 390 76 24

За участі представників найкращих мовних коледжів, приватних шкіл, університетів Канади та Великобританії! Повний список учасників на сайті організатора заходів www.dec-edu.com

Відвідай виставки!

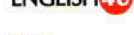
За підтримки

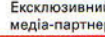
Медіа-партнери:

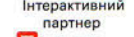
Головні медіа-партнери

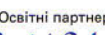
Ексклюзивний медіа-партнер

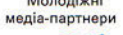
Інтерактивний партнер

Освітні партнери

Молодіжні медіа-партнери

*ДЕК освіта за кордоном

ТОВ «ДЕК» ліцензія на турагентську діяльність серія АВ № 467253 ДСТКУ дата 02.06.09

Ризиковані французько-німецькі плани щодо тіснішої інтеграції євросони

Європейці навчилися не звертати уваги, коли Брюссель заводить пісню про «процес». Та іноді на якусь зміну в механізмі роботи Європейського Союзу варто зважити. Саме такий момент назриває в березні, на першому за історію євросони саміті, де Ангела Меркель та Ніколя Саркозі наполягатимуть на укладенні пакту про конкурентоспроможність – частині великої угоди, в рамках якої буде виділено більше коштів на порятунок проблемних економік євросони й, можливо, дозволено гнучкіше використання цих коштів. Зараз пакт видається суто технічним, але він є провісником дечого значно більшого: тіснішої інтеграції євросони, яка може становити загрозу всьому ЄС.

На перший погляд, пакт має на меті зміцнити економічну складову Європейського економічного та монетарного союзу. Бажання Німеччини здобути потужніші засоби контролю над фіскальною та економічною політиками країн-членів ЄС

зрозуміле з огляду на виділені торік пакети фінансової допомоги. Пакт про конкурентоспроможність містить деякі розумні ініціативи, наприклад підвищення пенсійного віку до 67 років та відмову від систем індексції, які прив'язують зарплату до цін, хоча домогтися з приводу цих пунктів буде важко.

Але пакт не вельми допоможе вирішити питання нинішньої кризи державного боргу в країнах євросони. Спершу Греція, а потім Ірландія отримали свою допомогу. Португалія може бути наступною. Пакт, імовірно, дає змогу виграти час, хоча так і не визнає неплатоспроможності Греції і двох інших згаданих країн. Якщо інші держави-члени євросони (читайте Німеччина) не будуть готові до значних трансфертів, а це мало ймовірно, тоді альтернативи реструктуризації боргу немає – і було б розумно вже її починати.

Крім того, пакт містить ідеї, які не просто не допоможуть, а радше зашкодять. Скажімо, внесення конституційних змін, які нав'язували б запровадження збалансованих бюджетів. Такі вимоги будуть надто жорсткі за відсутності великого федерального бюджету. Плани щодо гармонізації податкового законодавства теж можуть легко перетворитися на встановлення мінімальних податкових ставок. Уніфікація освітньо-кваліфікаційних вимог може вилитись у черговий механізм придушення конкуренції.

Тісніша інтеграція загрожує не лише євросоні, а і ЄС загалом. Багато країн-членів євросони за природою інтервенціоністи, неприхильні до нічим не обмеженої конкуренції (зокрема у сфері оподаткування) й водночас надто симпатизують державній підтримці промисловості. Європейська комісія, поза сумнівом, захищатиме єдиний ринок ЄС, заручившись підтримкою кількох країн-членів євросони (серед них Австрія, Нідерланди й Словаччина). Проте лібералів у євросоні куди менше, ніж у ЄС загалом. Саме

тому Франція завжди хотіла важливішої політичної ролі для євросони, а німці так довго опиралися цьому. Криза євро змусила пані Меркель виступити на підтримку тіснішої інтеграції євросони.

Це має непокоїти і країни ЄС, які не належать до зони євро, зокрема Велику Британію, Польщу та Швецію. Меркель і Саркозі запросили всіх членів ЄС приєднатися до пакту про конкурентоспроможність і до суворішого режиму економії, але навіряд чи країни з-поза меж євросони на це погодяться, доки не запровадять євро, а перспектива більш інтегрованої і менш ліберальної євросони може негативно позначитися на привабливості європейської валюти. Це може поставити під загрозу навіть єдиний ринок ЄС. Деякі країни-члени ЄС уже натякають, що Британія, Польща і Швеція несправедливо отримали переваги 2009/10 року, бо змогли відновити конкурентоспроможність за рахунок знецінення своїх валют. Неважко уявити, що такі скарги можуть спричинити зміни у правилах виділення державної допомоги чи виступи проти чотирьох свобод руху (товарів, послуг, капіталу й людей), на яких тримається єдиний ринок.

Немає нічого поганого в тому, щоб деякі країни ЄС просуваюлися далі й швидше в напрямку політичної інтеграції, ніж інші. Не всі зараз приймуть євро, приєднаються до Шенгенської зони чи зони безпеки. Наявність різних підгруп може підійти й тим (як-то Бельгія), хто прагне тіснішого політичного союзу, й тим (як Британія), хто не хоче цього. Але якщо євросону перетворити на захищене ядро, яке узгоджує всередині економічну й соціальну політику, ігноруючи думку інших, це може вилитись у розкол співноти.

Британський уряд, вочевидь, щасливий від того, що перебуває на периферії. Шведи й поляки не дуже. Вони відкрито скаржаться, що тісніше політичне об'єднання 17-ти учасників євросони може розділити 27 членів ЄС. І вони мають рацію. ■

Зміцнення євросони може розколоти ЄС на два табори:

17 країн-членів євросони і решта

10 країн

Джерело успіху

Один із найвидатніших і найпроникливіших знавців колишнього Радянського Союзу, французький історик, філософ і політолог Ален Безансон якось припустив, що «нездатність зрозуміти радянський режим є основною причиною його успіхів». До того ж, додав Безансон, нечасто знайдеш хоча б у одній західній країні в якийсь один час «більше ніж десяток тих, хто здатен осягнути радянський феномен і перекласти свої знання політично зрозумілою мовою».

Цікаво, що послідовниця Алена Безансона Франсуаза Том, професорка історії із Сорбонни, не так давно додала, що ніколи ще нерозуміння Росії в Західній Європі не було таким величезним, як нині. За її словами, своєрідна самонавіяна сліпота, підсилена солодкою брехнею і шармом самообману, призводить до заплущення очей на той факт, що РФ спровокувала війну проти суверенної держави Грузії, а тоді окупувала і приєднала до своєї країни частини її території. Можна скільки завгодно погоджуватися з тим, що президент Грузії Міхаїл Саакашвілі далеко не зразковий демократ, але факт залишається фактом: Захід проковтнув це дежа-ву.

Ми схильні вірити, що Росія зараз на шляху до реформування своєї економічної та політичної систем. Однак ми також схильні забувати, як зазначає Том, що всі хвилі модернізації в РФ починалися як реакція на її поразки і втрати. Пётр I запровадив реформи після поразки Російської імперії в битві зі шведами поблизу Нарви, Александр II – після болісної поразки у Кримській війні, Николай II – внаслідок нищівної поразки Росії у війні з Японією. Зі свого боку додаю до цієї когорти і Міхаїла Горбачова: у нього були всі причини відчайдушно намагатися модернізувати військовий та економічний потенціал СРСР після ганебного провалу в Афганістані.

Як у випадку з Китаєм чи іншими азійськими авторитарними країнами, які прагнуть влаштувати в себе вільну ринкову економіку в умовах нульових політичної свободи і плюралізму, модернізація в Росії нині, як і завжди, полягає в розвитку технологій та нарощуванні військового потенціалу країни. Щоправда, можливо, вперше за історію сучасної Росії політична і промислова еліта країни погодилася на імпорту нових зброї та військових технологій замість того, щоб лише експортувати

зброю, що свідчить про зміни у стратегічному плануванні та думках про майбутнє.

Однак це не змінює суті питання, оскільки модернізація в Росії аж ніяк не стосується таких основних західних цінностей, як незалежність та гідність людини, фундаментальні свободи й права, політична свобода і плюралізм, децентралізація та верховенство права. Простіше кажучи, її модель ґрунтується на капіталізмі без свободи, а це зловісне явище у світі після холодної війни. Що ж означає модернізація для сучасної Росії та її політичної еліти? Як її розуміє президент Дмитрій Медведєв? Теоретично він постає як новий модернізатор, схильний говорити про становлення нової демократичної країни, тоді як всемогутній прем'єр Володимир Путін не вживає цього слова, вочевидь, віддаючи перевагу «стабілізації». І це зрозуміло, оскільки демократія ніколи не «стабілізує» світ так, як подобається йому, тобто через один порядок для всіх та блокування соціальних і політичних змін.

На жаль, бажання неправильно розуміти Росію ніколи ще не було таким сильним, як зараз. Так само як радянські дисиденти набагато чіткіше за всіх західних політиків та політологів розуміли логіку влади в СРСР колись, тепер російські журналісти і борці за права людини не можуть слухати ті нісенітниці про Росію, які лунають у ЄС.

Легендарний радянський дисидент і російський захисник прав людини Сергій Ковальов колись сказав мені, що ця начебто наївність Заходу – просто ілюзія. Вони все розуміють. Невже вони не усвідомлювали, яким антифашистом був Сталін, коли інший антифашист, німецький письменник Ліон Фейхтвангер привіз

на Захід добрі новини про рай на землі в Радянському Союзі? Усвідомлювали, а їхня наївність була просто хитрістю і самообманом. А тоді Ковальов вміло підсумував усе це, кинувши виклик Алену Безансону: «Вони не терплять власного фашизму, але готові терпіти його деінде».

Щиру віру в те, що газ і нафта важливіші за права людини, можна обґрунтувати тим, що ми маємо поважати вибір людей. Хоча знаємо, що його не було й ніколи не буде, якщо ми і далі послугуємоватимемося подвійними стандартами й вимагатимемо легітимності та поваги до прав людини тільки від малих, а про великих і могутніх думатимемо, що вони просто ще намагаються зрівнятися з малими і стати кращими. ■

Автор:
Леонідас
Донкіс,
депутат
Європарла-
менту від
Литви

**ЗАХІД НЕ ТЕРПИТЬ
ЗЛОВІСНИХ ЯВИЩ У СЕБЕ,
АЛЕ ГОТОВИЙ ТЕРПІТИ ІХ В
РОСІЇ**

Вчитися демократії

Німецький історик Франк Гольчевскі про політтехнології часів Першої світової, розбудову нової імперії та переваги плюралізму

Спілкувалася
Олена
Чекан

Фото:
Олександр
Чекменюв

Професор Гамбурзького університету Франк Гольчевскі – визнаний експерт новітньої історії Східної та Центральної Європи. Досліджує систему історичних координат, у якій діяли ті чи інші особистості, проте найбільше його цікавлять чинники, під впливом яких змінювалися ці координати. Він полюбляє шукати й знаходити історичні родзинки і парадокси та переконаний, що на варті цивілізаційних помилок має стояти історична пам'ять.

У. Т.: В одному зі своїх останніх інтерв'ю журналу Der Spiegel ви сказали, що під час Першої світової та після неї українців як націю, котра може претендувати на самовизначення, в Європі називали не інакше, як «вігадка німців». Як німці могли «вігадати» українців?

– Річ у тім, що в ті часи застосовували, так би мовити, своєрідну політтехнологію: збирали в одному місці військовополонених однієї національності й працювали з ними. Поло-

ним казали, що вони належать до певної нації та мають виборювати свою незалежність у тих, хто їх пригноблює. У такий спосіб у людей пробуджували почуття національної ідентичності, щоб надалі використовувати їх для своїх цілей. Тобто націоналізм тут відігравав провідну роль, але застосовували його аж ніяк не на користь державності цієї нації, а для втілення інтересів інших зацікавлених сторін. Таку цілеспрямовану політику провадили не лише стосовно українців, а, наприклад, й щодо поляків, які служили в німецькій армії і воювали проти Франції. Коли вони потрапляли в полон до французів, їх збирали в окремих таборах і вже потім робили з них «справжніх» поляків. Саме так було створено армію Халера. Так само вчиняли росіяни з чехами та словаками, які несли військову службу в австрійській армії та потрапляли в полон. З них формували чехословацьке військо. Й німці також збирали в окремих таборах військовополонених українців, фінів та грузинів. У цих таборах українці вивчали українську мову, українську історію, їм пояснювали, що вони самостійна нація.

Німці ж нікому не хотіли допомагати й не допомагали. Просто під час Першої світової вони поводитися розумніше, на відміну від часів Другої світової, оскільки усвідомлювали, що можуть і програти війну. А на такий випадок стали б у пригоді полонені, яких уже навчили бути патріотами своїх країн, вони виступили би зі зброєю в руках проти Росії. Це перший аспект цього питання.

А другий аспект – це те, що після Першої світової спалахнула війна між Польщею та Західною Україною. Поляки намагалися заручитися підтримкою західних країн, й для цього в Парижі вели пропаганду, що українців як нації не існує, що українці – це вигадка німців.

У. Т.: У жовтні минулого року в одному з провідних російських новинних інтернет-видань ви відповідали на запитання стосовно новітньої історії України. Скажіть, чому росіяни більше стурбовані УПА, ніж РОА, що вою-

вала на боці нацистів. Чому прагнення України виробити свою національну ідентичність у Росії викликає на всіх рівнях таку лють?

– Тому що УПА боролася проти росіян за Україну, а Русская освободительная армія – за Росію. Іншу, проте Росію. Націоналізм, тобто належність до певної держави, певної нації, має для людей важливе значення. Коли усвідомлення себе в категоріях нації переважає, тоді вже не важливо, хто нею керує: комуністи чи націонал-соціалісти (РОА). Саме тому, наприклад, під час Другої світової Сталін міг перейти від комуністичних лозунгів до, приміром, «За Батьківщину! За Сталіна!» В них уже немає комунізму й поготів. Є Сталін – вождь народу, а Батьківщина – це там, де я народився. Й тоді люди вже думають не в контексті ідеології, а вже в контексті нації. Й нині відбувається те саме.

У. Т.: Ви маєте на увазі розбудову нової Російської імперії?

– Так. І зрозуміло, чому прагнення України знайти свою ідентичність викликає таку реакцію Росії. Усе просто: «Київ – мати міст руських». А тепер Київ за кордоном, це чужа країна, вкрали матір. Із цим їм складно змиритися й, можливо, вони не можуть цього прийняти. Це дуже міцно в думках людей. До того ж саме такий хід думок підтримують керманічі Росії.

У. Т.: Чи можливі, на вашу думку, цивілізовані відносини між Україною та Росією за умови, що погляди на спільне минуле різняться кардинально?

– Так, звісно. Такі відносини можливі й навіть необхідні. Проте, напевно, має минути якийсь час, і слід докласти до цього чимало зусиль. Тому що Східна Європа звикла до однопартійної системи, узгодженість тут важлива та обов'язкова. А з погляду Заходу, де вже багато років панує плюралізм, цього взагалі непотрібно. Є в нас така приказка: «Маєш іншу думку – гаразд, не лізти ж у бійку через це» (we agree to disagree). На Заході партії борються за владу, хтось виграє, хтось програє, але суттєво в країні нічого не змінюється, демократія не зникає. У Росії такого немає. Тут звикли до того, що всі мають дотримуватися спільної думки, й лише ця думка є правильною. Натомість думка політичного противника криміналізується. У нас же думка – це лише думка, її може бути багато й вони можуть різнитися. »

К Н И Г А Р Н Я

Ваша іноземна преса в Книгарні «Є»

AD
ARCHITECTURAL DIGEST

COSMOPOLITAN

DER SPIEGEL

FINANCIAL TIMES

Forbes

Herald Tribune

LE MONDE
diplomatique

Newsweek

The Economist

THE TIMES

THE WALL STREET JOURNAL

м. Київ

вул.
Лисенка, 3

вул.
Спаська, 5

просп.
Повітрофлотський,
33/2

www.book-ye.com.ua

Демократії слід вчитися, іншого шляху немає. Можливо, це нині найважливіше для України. Необхідно дискутувати на всі гострі й болючі теми. Вести діалог й усередині країни, й із Росією. Спочатку це мають бути вчені, тому що звичайні громадяни мають обмежені знання того, що відбувалося насправді. Оскільки ті, кому зараз за 30, здобували освіту у звичайних радянських школах, й те, чому їх там навчили, вважають правдою. Вони не звикли аналізувати, не звикли до того, що правди бувають різні. Правда – це не константа. Вона може бути суб'єктивною. Цінності моєї родини відмінні від цінностей іншої. Погляди різних держав на історію дуже різняться.

У. Т.: Україна має синдром пост-колоніалізму. Більшість українців бояться втратити незалежність...

– Страх – дуже небезпечна річ. Є така приказка: «У страху великі очі». Люди, загінотизовані страхом й перелякані тим, що хтось може заповідати їм шкоди, позбавляють себе нормального життя. Слід робити те, чого потребує Україна, і те, що їй корисно, не звертаючи уваги на Росію та Захід. На мою думку, безпеки, що Росія може напастися на Україну, немає.

У. Т.: А Грузія?

– Міхаїл Саакашвілі думав, що Захід надасть йому свою підтримку. А слід було звернути увагу на те, що відбувалося з ним 1968 року, 1956-го, зрештою, 1939-го... Захід нікого, ніколи не підтримував. Згадаємо Чехословаччину, Польщу, Прибалтику, врешті-решт початок Другої світової... Між іншим, у Польщі теж лунають думки, що Німеччина домовиться з Росією, й вони нападуть на неї та розділять її. Хоч передумов щодо таких дій нині немає. Стосовно України, гадаю, напад Росії також їй не загрожує. Але те, що ви найближчі сусіди, зобов'язує шукати шляхи налагодження добросусідських взаємин. З Росією також якось треба жити. Як Німеччині довелося жити з Францією.

У. Т.: Це ж зовсім різні вагові категорії: Україна – Росія, Франція – Німеччина.

«Демократії слід вчитися – іншого шляху немає»

– Аж ніяк. Після Другої світової Німеччина була дуже слабкою. Й перші п'ять – шість років Франція могла брати все, що хотіла, наприклад, територію Саар. Однак французи зрозуміли, що така політика призведе до повторення того, що вже було двічі, тобто до війни. А тому краще співпрацювати. Це вигідно обом державам. Але це не

БІОГРАФІЧНА НОТА

Франк Гольчевскі, історик, експерт новітньої історії Східної і Центральної Європи, професор Гамбурзького університету (Німеччина)

1948 рік – народився у Катівіце (Польща), того ж року виїхав з батьками до Німеччини.

1973 рік – закінчив Кельнський університет та захистив докторську дисертацію.

1979 рік – захистив хабілітаційну дисертацію.

В різні роки працював науковим співробітником східноєвропейського відділення Федерального центру політичної освіти, у Педагогічній вищій школі Рейнландії та в Оснабрюкському університеті.

1983 рік – професор новітньої історії, а з **1994 року** – професор східноєвропейської історії Гамбурзького університету Бундесверу.

Автор багатьох публікацій з європейської історії XIX–XX ст., зокрема книг: «Німці й українці 1918–1939» (2010), «Професори Кельнського університету у добу нацизму» (1988), «Сучасні суспільства Польщі» спільно з Віллібальдом Решке (1982), «Польсько-єврейські відносини 1881–1922. Студія до історії антисемітизму в Східній Європі» (1981). У складі авторських колективів: «Російський націоналізм» (1998), «Історія України» (1993), «Польща: виміри геноциду» (1991).

дружба. Де Голль правильно сказав, що дружби між країнами бути не може, а лише взаємні інтереси. Тобто треба такі спільні інтереси шукати. Й не варто забувати, що Україна та Росія в якомусь сенсі залежать одна від одної.

У. Т.: У світі продовжуються масові демонстрації, голодні бунти, страйки. Захід давно, напевно, з часів студентської революції в Парижі та руху за громадянські права у США, не стикався з таким потужним протестним рухом. Й усе це відбувається на тлі фінансово-економічної кризи й подальших викриттів Wikileaks. Це якась форма нової світової війни?

– Холодна війна закінчилася, але з'явилися терористи, до того ж у світовому масштабі. Ніхто не знає, де вони, але їхня присутність – реалія нового часу. Крім того, нині люди уже не так довіряють політикам, як раніше. З'явився інтернет, можливість здобувати інформацію тепер практично необмежена, будь-хто за бажання може сам розібратися, що до чого. Стосовно Wikileaks, то нічого страшного тут немає. Історики знають, що приховати й втаємничити нічого не можна. А той факт, що люди нині виходять на вулиці, відстоюючи свої права, це дуже добре. Це нова якість політики. В наш час влада має враховувати думку народу більше, ніж раніше. Проте це не війна, це нова політична культура. Ваша Помаранчева революція була чимось на кшталт цього, вона була частиною нової політичної культури, що тільки-но зароджувалася.

У. Т.: Чи є різниця між ментальністю Східної та Західної Німеччини?

– У Східній Німеччині в декількох колах поширена радикалізація. До речі, її можна помітити й у Росії, й в Україні. Це спадок радянського чи нацистського минулого. Підґрунтя цієї радикалізації – брак політичного виховання. У Західній Німеччині після завершення війни 40 років знадобилося на політичне виховання народу: що немає жодної політичної партії, що політичний стан – це складно, що треба спочатку з усіх боків вивчити си-

туацію, проаналізувати, а лише потім робити висновки, що не можна говорити, що винуваті вони, а я до цього не причетний...

У. Т.: Але на Сході Німеччини молодь уже інша?

– Так, інша. Вона має більше можливостей побачити світ, подорожувати, здобувати освіту, яку хоче. Але все-таки на Сході Німеччини є свої депресивні регіони, де немає роботи. Ї люди там такі пасивні, що не хочуть навіть поворушитися, не мають бажання працевлаштуватися. Навіть молодь. У ті часи знали, що держава, партія забезпечить усім, а за вияв ініціативи можуть покарати. Тому треба просто лояльно ставитися до влади. Коли Німеччина об'єдналася, багато східних німців були переконані, що тепер їм повинна все надати Західна Німеччина. А з'ясувалося, що ніхто нікому нічого не винен, й ніхто нікого нічим не забезпечуватиме. Слід власноруч шукати роботу, треба бути конкурентоспроможним, брати свою долю у власні руки. Проте деякі громадяни і нині не хочуть відповідати за себе, а у своїх бідах звинувачують інших. І винні чи то євреї, чи то темношкірі...

У. Т.: У нас також є депресивні регіони, як і в Росії...

– В Росії треба або працювати, або йти в мафіозні структури. Лише заробітки різні. Ї це дуже небезпечно. Тому що формується думка, що ті, хто працюють, – дурні. Що набагато краще йти у блатний світ, оскільки так заробити гроші значно легше. У мене скаладеться враження, що в Росії зараз розпочався новий етап криміналізації суспільства. І цей рух набирає обертів. В Україні, здається, такого ще немає.

У. Т.: Чи не стомилася Німеччина від щоденного вияву почуття провини за Голокост та розв'язання Другої світової?

– Ні. Такої стомленості не помітив. Я бачу це на своїх студентах, учнях шкіл. Все, що стоїть на передньому плані, їх дуже цікавить. Воно породжує полеміку, дискусії, обговорення. У 1950–1960-ті роки про тяжкі

сторінки минулого намагалися не згадувати, тому що було надто боляче. Суспільство не було готове до відвертих розмов на ці теми. Тоді переважали емоції. У молодого покоління більш відсторонений науковий підхід і до недавньої історії, втім, як і до сучасної. До того ж, якщо і можна на чомусь чогось навчитися, то лише на історич-

зможуть обманювати людей знову...

Стосовно України, то німецька молодь та прості німці дізналися про вашу країну не так давно. Хоч після Другої світової в Німеччині жили біженці з України, однак здебільшого вони виїхали в Канаду і США, не залишивши пам'яті про себе. Нинішня еміграція з республік колишнього СРСР виключно економічна. Знайомство з Україною відбулося під час Помаранчевої революції. Вона якось спровокувала інтерес і до вашої історії. У Гамбурзькому університеті ми провели міжнародний науково-практичний семінар «Розділені спогади – конкуруюча пам'ять», присвячений, зокрема, питанням різних інтерпретацій Голодомору 1932–1933 років. І маю зазначити, що на ньому було кілька доволі цікавих, змістовних виступів та повідомлень, зроблених нашими студентами й аспірантами. ■

ЛЮДИ НИНІ ВИХОДЯТЬ НА ВУЛИЦІ, ВІДСТОЮЮЧИ СВОЇ ПРАВА. ЦЕ НЕ ВІЙНА, ЦЕ НОВА ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА

них помилках. Варто показувати людям, до чого призводить війна, жадоба завоювань, ненависть, ксенофобія. Нацисти знищили Німеччину й вбили мільйони людей. Про це ніколи не можна забувати. Якщо про це забудуть, послідовники нацизму чи так званого комунізму

FULBRIGHT
UKRAINE

Програма імені Фулбрайта

Fulbright Faculty Development Program

Гранти для молодих науковців на проведення досліджень в університетах США впродовж одного академічного року.

Програма пропонує можливість проведення дослідження або підвищення кваліфікації молодим викладачам ВНЗ та дослідникам, фахівцям з бібліотекознавства, журналістам та спеціалістам у галузі управління культури.

У конкурсі можуть брати участь викладачі та дослідники віком до 35 років, з дворічним професійним досвідом, які ще не мають наукового ступеня, та молоді кандидати наук (не пізніше 3-х років після захисту).

Документи приймають **до 31 березня**

ibarysh@fulbright.com.ua
fulbright.barysh@gmail.com

www.fulbright.org.ua

Незручний народ

У планах польських просвітників України було відведено роль Землі Обітованої для «своїх» євреїв. Допомогти втіленню ідеї мали російські царі

Автор:
Марцін Водзінський,
Вроцлавський університет

У Європі XVIII століття з демонічного боговбивці євреї перетворився на втілення всіх антипросвітницьких загроз щастю християнського люду. Яскравим представником антисемітизму своєї доби був Вольтер. Він не раз висловлювався про юдеїв найгіршим чином – як про «повних ігнорантів, котрих роками об'єднували принизлива скупість і найбільший відразливий стереотип шаленої ненависті до всіх тих народів, що їх толерували».

Тож у програмах майже всіх національних версій просвітницької ідеології реформа єврейської спільноти діставала непропорційно значну роль. Осучаснення цього замкненого середовища повсюди вважали одним із найважливіших і найактуальніших завдань суспільної реформи в Європі нового часу. Цікавим, але мало знаним аспектом дискусій була місія, котру відводили Україні в цих просвітницьких, хоча й малоосвічених проєктах.

ПОЧАТОК

Проекти переселення єврейської людності на південно-східні окраїни Речі Посполитої, тобто на землі нинішньої Центральної та Південної України, з'явилися вже у XVI–XVII століттях у творах відомих своєю антисемітською позицією письменників. Один із них, Пьотр Горчин, писав: «Забрати в них майно – і в землі татар [іх], дуже тяжкі [для заселення]», а Ян Юрковський у «Посольстві з Дикого Поля» пропонував, щоб там, власне, оселити юдеїв, а біля них еретиків та інших бандитів. Тенденційні публіцисти пропону-

вали найчастіше примусову концентрацію євреїв у аграрних колоніях на південно-східних землях України та прирівнювання їх у суспільному статусі до кріпаків. Однак на той момент це були маргінальні антисемітські висловлювання без реальних наслідків і широкого розголосу.

Важливим переломним пунктом стали дебати в часи реформ Станіслава Понятовського та Чотирирічного сейму (1788–1792), коли проекти щодо осадництва висували не лише польські реформатори, прихильні до єврейської громади, а й самі її представники. Зокрема, Абрагам Гіршович, королівський фактор (уповноважений представник підприємців-юдеїв перед королем. – Ред.), запропонував у своєму «Проекті до реформи та проправки старовинних звичаїв жителів Королівства Польського» єврейську колонізацію в українських степах та на Поділлі, оскільки «в Україні чимало пустельних степів, як і в Польщі, незрідка нерозораних полів, котрі можна роздати євреям, і вони приносили б країні прибуток, та й поселення в разі порожніх місцях примножувались би». Тоді ж таки дуже активний у відповідних справах Тадеуш Чацький (відомий як засновник Кременецького ліцею) пропонував утворення на південних окраїнах держави (себто в Україні) поселень, що склалися б лише з євреїв.

«МАТИ СВОЮ ДЕРЖАВУ, СВІЙ УРЯД»

Реанімовано було ці проекти вже у XIX столітті, себто коли – і в тім парадокс – поляки вже не володіли Україною. 1815 року ксьондз Францішек Ксаверій Шанявський (1768–1830), юрист, професор Варшавського університету й просвітницький публіцист, надрукував у пресі свого міста статтю, де слушно зауважував, що на той час усі заходи, вживані для вирішення єврейського питання, були половинчасті й не давали бажаного результату. Втілювані частково черговими урядами пропозиції не мали шансів на успіх, бо можлива вигода не була очевидна для заторкнутого реформами населення. Відповідно вони не викликали

«СПОСІБ НА ЄВРЕІВ». Брошура Герарда Вітовського доводила, що депортація євреїв з Польщі сприятиме їхній громадянській самосвідомості

СТАНІСЛАВ СТАЩИЦЬ (1755–1826). У 1816 році вважав, що польських євреїв варто оселити в гетто, оскільки виселити їх «вже зараз нам запізно»

довіри й не здобували підтримки серед цих громад. Як він доводив, існувала потреба в одному, але потужному імпульсі, що заохотив би самих євреїв реформувати власне суспільство. Таким імпульсом міг би стати утвір, що нагадував би єврейську державу чи автономний округ. Стверджував: «Мати свою державу, свій уряд – це побажання євреїв, котрі прив'язані до своєї віри». Сподівався також, що, власне, з'явилася нагода для реалізації такого незвичайного плану. Шанявський, як і майже вся тодішня Європа, був під сильним враженням російської перемоги над Наполеоном, тому й пов'язував саме з Росією бачення нового порядку на континенті.

Саме тоді, 1815 року, затверджено було ухвали Віденського конгресу, що визначали нові кордони Європи, зокрема нової польської державності. Цар Александр I, приймаючи титул польського короля, формально повернув на політичну мапу Європи назву, вже 20 років відсутню, – Королівство (Царство) Польське. І хоч територія нової держави була порівняно із землями колишнього Варшавського князівства помітно урізана, саме цей монарх повернув полякам надію на приєднання в майбутньому до королівства тих теренів, що були анексовані Російською імперією під час поділів Речі Посполитої. Навіть найбільші переміни тоді сприймали як потенційно цілком реальні. Тому Шанявський вважав, що імператор Александр I, а під його тиском й інші євро-

У БІК КСЕНОФОБІЇ

Озвучені Шанявським пропозиції схилялися власне до такого характеру вирішення питання, що було б корисне не лише для домінуючого християнського (католицького. – Ред.) населення, а й для самих євреїв, котрі, як було сказано, прагнуть мати «свою державу, свій уряд». Та в наступні кілька років, під час украй жвавої дискусії щодо реформи єврейської громади, підхід польських реформаторів еволюціонував від суспільних та інклюзивних просвітницьких проектів до таких, що замикали б євреїв у етнічних чи культурних кордонах, вилучаючи їх із суспільного життя. Найяскравішим представником цього нового напрямку був князь Станіслав Сташиць (1755–1826), один із найвідоміших державників і письменників польського просвітництва.

1816 року він представив важливу програмну статтю з єврейського питання в Польщі. Ствердивши, що юдеї становлять найбільшу загрозу для розвитку та цивілізації тамтешнього суспільства, й діагностувавши причини їхньої шкідливості, Сташиць визнав, що є лише два методи вирішення проблеми. Перший – цілеспрямована політика ізоляції та геттоїзації польських євреїв у межах Королівства Польського, а другий – «видалити їх із країни, як це зробили інші народи». Як підкреслював Сташиць, «найуспішніші засоби для звільнення Європи від євреїв, для усунення цих перешкод та загроз, якими євреї заражають або ж сповільнюють у християнських суспільствах поступ цивілізації, перебувають у руках російських імператорів. Визначити їм [євреям землі] й оселити їх у Бессарабії та в Криму, досі незалюднених, та з причини свого положення найбільш відповідних до звичок і характеру юдейського народу».

Погляди Станіслава Сташиця, головного архітектора єврейського питання в польській суспільній думці того часу, спрямували у ксенофобське річище подальшу еволюцію цього мотиву. 1818 року Герард Маурицій Вітовський, чиновник урядової адміністрації середнього рівня, відповідальний, зокрема, й за

ІДЕЇ ПЕРЕСЕЛИТИ ЄВРЕІВ З ПОЛЬЩІ В ТАВРІЮ РЕАЛІЗУВАЛИСЬ ЗА РАДЯНСЬКОЇ ДОБИ

пейські правителі спроможні вжити заходів, котрі доти можна було хіба що уявляти, зокрема й у вирішенні так званого єврейського питання. «Те, як чудово нині монархи домовляються про мир, вселяє надію, що вони могли б і виділити певні провінції для єврейської держави».

ХАСИД.
У Речі
Посполитій
єврейські
чоловіки
присвячували
життя
вивченню
святих книг,
нерідко навіть
не знаючи
мови
оточення –
української чи
польської

ПОЄДНАННЯ ЄВРЕЇВ ІЗ УКРАЇНСЬКИМИ СТЕПАМИ БУЛО НА ТОЙ ЧАС ЧИМОСЬ НА КШТАЛТ ЗАПОБІЖНИКА ДЛЯ ПОЛЬСЬКОЇ КСЕНОФОбії

справи єврейської громади, опублікував анонімну брошуру, де розвинув плани Сташиця. Автор зробив висновок, що попередні спроби реформи єврейської громади не дали очікуваних результатів, ба навіть спричинили протилежні наслідки. Попри всі намагання їх реорганізувати, юдеї завжди «залишалися шкідли-

ЄВРЕЇ У ТАВРІ
Масове переселення євреїв на південь України почалося в середині XIX століття, а радянська влада завершила процес колонізації

Єврейські колонії на півдні України почали створюватися за часів царя Ніколая I. Польських юдеїв це не стувалося – основу поселень становили євреї з білоруських губерній. Утім, на середину 1860-х років землі так званої Новоросії вже не потребували доселення, хоча воно тривало. Найбільше колоній створено в межиріччя Інгула та Дніпра, в околицях Кривого Рогу, Гуляйполя і Волновахи. Кількість колоністів зростала й за рахунок внутрішнього демографічного вибуху. Лише за 10 років – з 1897-го по 1908-й – населення єврейських колоній в Олександрівському повіті зросло на 23% (з 5133 до 6277 осіб), Мелітопольського з 1886-го по 1901-й – на 44%. За радянської влади було поставлено завдання за 10 років «переселити на землю» (змусити до сільського господарства) півмільйона євреїв. У разі позитивних результатів планувалося створення єврейської автономії на землях Південної України і Північного Криму. У 1924 році з цієї метою засновано Комітет землевпорядництва євреїв-трудівників. Масова агітація щодо переселення (передусім із Поділля та Білорусі) спричинила появу нових 48 колоній (населення 35 тис.) у причорноморських степах і 88 у Криму (переїзди траплялися й з інших країн). На 1931 рік в Україні в колоніях проживало 250 тис. євреїв, об'єднаних у трьох національних районах. Утім, у середині 1930-х усі національні райони (і не лише єврейські) були ліквідовані. Голокост поклав край єврейській колонізації українського Півдня.

вими» для польського суспільства. Понад те, цивілізовані й охрещені, вони стають іще шкідливішими, оскільки: «Поголений не є меншим євреєм від того, хто має бороду; крашим-бо є образ останнього, адже принаймні його видно; а перший ховається за маскою цивілізації, а свою нову позицію застосовує лише як нове знаряддя до збагачення». За Вітовським, це доводило, що трансформація єврейського суспільства неможлива узагалі, а коли так – треба застосувати «хірургічний» метод, тобто цілком відокремити громади одну від одної. Цей аспект виразно базується на пропозиціях Сташиця.

Радячи конкретні плани, Вітовський передбачав, що треба буде попросити нового володаря Польщі, царя Александра I, про

та самі євреї. Частина польських міщан та селян зайняли б торговельні ніші, почалося б зростання економіки, ба навіть демографічний вибух. Словом, народ оздоровився б, як після усунення «раку, що груди точить». Про можливу «користь» для українського населення, терени якого мали б колонізувати євреї, проект, звісно, не згадує.

Ідею Вітовського критикували повсюди, з усіх боків тодішньої політичної сцени. Попри це, виступи, пов'язані з його концепцією, відтак з'являлися регулярно в польській публіцистиці, особливо у часи великих суспільних криз. Поєднання євреїв із українськими степами було на той час чимось на кшталт запобіжника для польської ксенофобії різних типів. Фактично докладною копією проекту Вітовського була доволі ваговита брошура, опублікована 1854 року романтичним філософом-месіаністом Юзефом Голушовським (1797–1858). У ній містився заклик до утворення під протекцією імператора Росії єврейської провінції на узбережжі Чорного моря, себто на землях так званої Новоросії. Специфіка пропозиції виявлялася в тому, що творцем такої адміністративної одиниці мав би стати цар Ніколай I, автор численних репресивних ініціатив супроти єврейського населення.

Найчорнішим витком цього типу проектів були насамкінець роздуми анонімного антисемітського публіциста в жовтні 1943 року, коли він на шпальтах одного з підпільних національних видань бідкався, що так багато польських євреїв пережило Голокост. Тож після виграшу у війні варто буде подумати про якесь «цивілізоване» вирішення цього питання. Приміром, переселення їх із Польщі – найкраще – «на безлюдні нині терени Південної Росії».

Приховані фобії, стереотипи та побоювання, яких польських просвітників не могли в собі побороти, парадоксально виявилися одним із найдовговічніших елементів їхнього доробку. Пережили їх творців – Сташиця, Вітковського – і реалізувались за радянської доби. ■

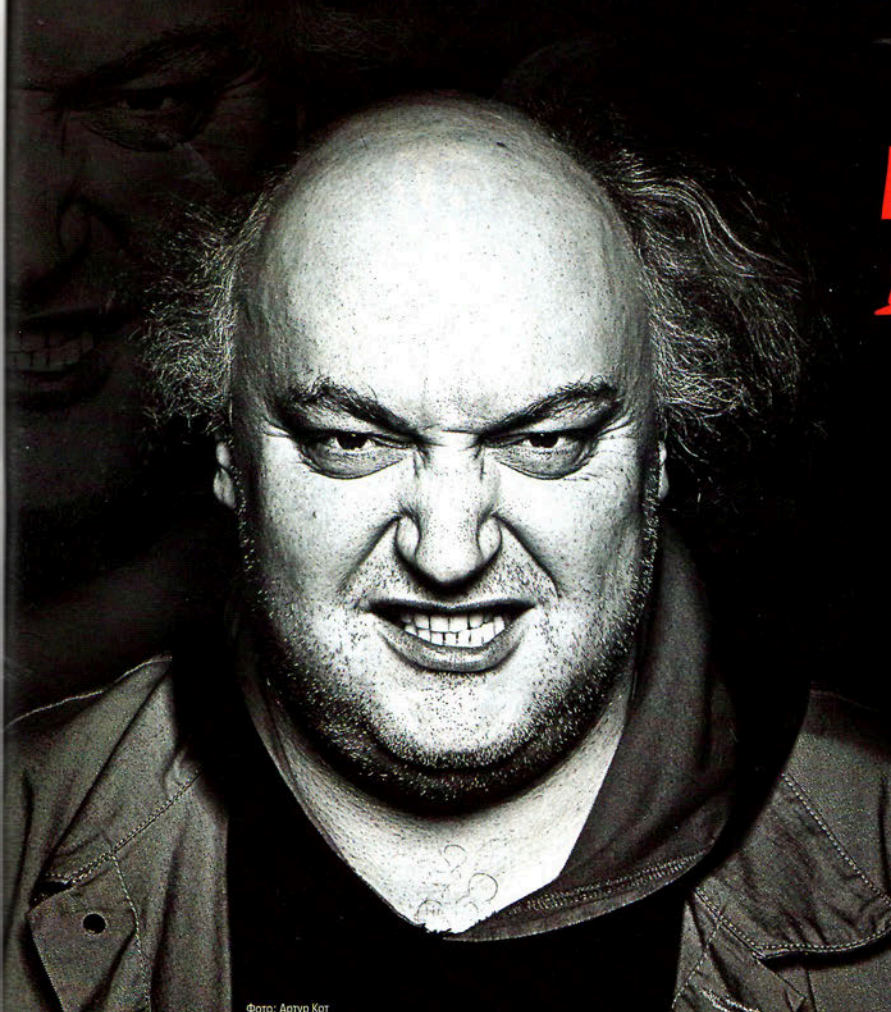

Фото: Артур Кот

Польський
Інститут
Київ

К Н И Г А Р Н Я

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД:
ПОЛЬЩА

КИЇВ

2 березня (середа), 2011 рік

18:00

Книгарня «Є», вул. Лисенка, 3

ХАРКІВ

3 березня (четвер), 2011 рік

18:00

Книгарня «Є», вул. Сумська, 3

Польський Інститут у Києві та Книгарня «Є» запрошують на зустріч із директором Інституту Театру (Варшава) в рамках спільного проекту «Європейський досвід: Польща».

Наш гість – МАЦЕЙ НОВАК

МАЦЕЙ НОВАК – театральний критик, журналіст, публіцист.

З 1983 – публікує свої статті на сторінках щомісячного видання «Театр».

1990–1992 – засновник і головний редактор видання «Театральний гонець».

1994–2005 – головний редактор часопису «Театральний рух».

1997–2000 – редактор відділу культури «Газети Виборчої».

2000–2006 – директор і художній керівник Театру «Вибжеже» (Гданськ).

З 2003 – директор Інституту Театру (Варшава).

Лауреат багатьох нагород у царині театру, серед яких: Мистецька нагорода молодих імені Станіслава Виспянського

(1990), нагорода імені Фрідріха Шиллера (2001), відзнака Gloria Artis (2005).

Відомий польський тижневик «Політика» 2008 року визнав Мацея Новака найвпливовішою постаттю польського театру.

Інститут Театру імені Збігнєва Рашевського (www.institut-teatralny.pl) заснований 2003 року у Варшаві, підпорядкований Міністерству культури і національної спадщини Республіки Польща. Основні функції інституції – документація, промоція і менеджмент польського театального життя.

Щороку Інститут організовує фестиваль «Варшавські театральні зустрічі», у рамках якого відбувається презентація найважливіших та найцікавіших прем'єр сезону.

Земля Казимира Малевича

Вихований в Україні, художник використав у творчості як світлі, так і чорні кольори її культури та історії

Автор:
Ганна Бура

Наша геніальність – знайти нові форми сучасного нам дня. Щоб наше обличчя стало відбитком нашого часу.

Культурна постать мистецтва, всесвітньо відомий автор «Чорного квадрата», філософ, новатор, геній, «російський художник»... Та не все так просто. Казимир Малевич – поляк, який виріс в Україні. Тут його коріння. Червоним пунктиром пройшов крізь життя батька супрематизму Київ. Перший крок й перші уроки живопису, останні заняття зі студентами й остання персональна виставка – усе це було в українській столиці. А перші 16 років життя Малевича ввібрали в себе не лише побут українського селянства, а і його звичаї, культуру.

ДИТИНСТВО

Серед цих сіл, розташованих у пречудових закутках природи, на тлі чарівних краєвидів і проходило моє дитинство.

Народився Казимир Малевич 23 лютого 1879 року в Києві у польській родині. Був первістком у багатодітній родині. Батько художника, Северин, походив зі шляхетського роду. 1878-го взяв шлюб із Людовікою Галиновською, теж дворянкою, і молода сім'я оселилася в будиночку на вулиці Бульйонській, 15 (нині Боженка, 13). Подружжя займало дві невеликі кімнати на другому поверсі, в одній із яких і побачила світ майбутня знаменитість. Будівлю, де народився художник, зруйнували на початку 1980-х. Зараз там корпус Інституту електрозварювання ім. Є. О. Патона.

Більшу частину дитинства Казимир провів у селах Поділля,

«КАЗИМИР ВЕЛИКИЙ». Автопортрет, 1910 р.

Слобожанщини та Сіверщини, де батько працював управляючим на цукроварнях. Перші друзі, сільські хлопчачки, здавалися майбутньому митцеві «завжди вільними, осілими на просторі полів, лугів, лісів». Рідних мов було дві: польська, якою спілкувалися в родині, й українська, якою говорив із друзями. Уже дорослий, він пересипав свою російську українськими та польськими словами й приказками.

Першими художніми враженнями були барвисті селянські строї дівчат, плахти з вишуканим геометричним візерунком, смугасті строкаті рядна на долівках. Може, саме звідти взяв Малевич і колорит, і простоту, і геометричну ясність, що наповнювали його твори. А ще хлопцеві подобалися народні розписи. Тож перевагу первісних білого, червоного й чорного в його власному живописі сформувало сусідство тих-таки барв у виробках сільських майстрів. Динаміка, рух і вічність, які надихали селянське мистецтво, стали головними ознаками «безпредметної» творчості Казимира Малевича. «Я наслідував усе життя селян. Село займалося мистецтвом (такого слова я не знав тоді). Точніше кажучи, вироблялися такі речі, які мені були до вподоби. У цих речах і чайлася вся таїна моїх симпатій до селян», – писав Малевич в автобіографії.

Професійний живопис Казимир уперше побачив у Києві, куди батько взяв його на щорічний яр-

марок. У вікні крамниці хлопчик «побачив полотно, що на ньому було смачно намазано зображення дівчини, котра сиділа на ослоні і оббирала картоплю, картопля і лущиння були вражаюче живі, і на мене це також справило незабутнє у пам'яті явище, як і від самої природи». Так «Київ ставав новим середовищем, котре впливало на мою психіку. Він розкривав мені нове буття мистецтва».

Северин був не в захваті від потягу сина до мистецтва, тож віддав його до агрономічного училища в селі Пархомівка неподалік Білопілля. Мати, навпаки, підтримувала бажання первістка стати художником. Якось із Конотопа Людовіка поїхала із 15-річним Казимиром до Києва, де й повела сина до художнього магазину. Звідти юнак вийшов з етюдником та повним набором фарб. «Цілу дорогу я милувався отими фарбами. Вони приємно бентежили мою нервову систему, як і уся природа». Цей момент можна вважати першим Казимировим кроком у світ професійного живопису.

Сьогодні твори художника коштують мільйони доларів. А перше його полотно було продане в Конотопі за п'ять рублів. Воно називалося дуже логічно і промовисто, як на українського маляра, – «Місячна ніч». Хоча сам Казимир, пишучи тодішні картини, розумів: треба вчитися. 1895 року він опинився в Київській рисувальній школі Миколи Мурашка. Та лише близько півроку студював юнак живопис у Миколи Пимоненка – свого першого вчителя. 1896-го сім'я знову переїхала на нове місце – до Курська, де настав новий етап у житті Малевича.

СУПРЕМАТИЗМ

Бачити світ – це не значить бачити його очима, але бачити світ можна і знанням, і всім еством.

Казимир почав працювати креслярем у технічному управ-

Донедавна датою народження Казимира Малевича вважали 1878 рік. Однак мистецтвознавець Дмитро Горбачов з'ясував: насправді це 1879-й. Запис знайшовся в одній із метричних книг Олександрівського костелу в Києві

ПОНЕВОЛЕНА
УКРАЇНА. Селяни
перетворилися
на безрукі,
безликі постаті,
які звинувачували
владу у винищенні
селянства

ліній Курсько-Московської залізниці. Але мистецтва не залишив. У Курську він знайшов однопідприємців, серед яких був Лев Квачевський – теж з України. Саме про нього Малевич написав у автобіографії фразу, що красномовно засвідчила самоідентифікацію художника: «Він та я були українці».

Бажання здобути художню освіту не давало Малевичеві спокою. Марив Москвою, і 1905 року зважився на переїзд. Кілька разів намагався вступити до тамтешнього художнього училища, та безуспішно. Він малював, навчався у школі-студії Рерберга, почав брати участь у художніх виставках.

Почався новий етап і в творчості художника. У Москві він познайомився з кубістич-

ним живописом Пікассо, заглибився в соціальні теорії. А згодом подумки звернувся до селян, усвідомивши віковічність людей цього класу. Своє розуміння, повагу та любов до них висловив у картинах початку 1910-х років, що їх пізніше мистецтвознавці назвуть «першим селянським циклом».

1913-го сталася визначна подія: Малевич створив декорації та ескізи костюмів для футуристичної опери «Перемога над сонцем». В останньому акті на сцені глядачі побачили квадрат, наполовину зафарбований чорним, який затьмарив собою сонце. Картина «Чорний квадрат» з'явилася приблизно через півтора року після опери. Малевич пережив її появу як

ПОГЛЯД

Мистецтвознавець Дмитро Горбачов: «Українських селян Малевич зображував завжди»

До 17 років Казимир Малевич жив по селах України. Розмовляв українською, разом із селянками розмальовував хати в орнаментальному, тобто абстрактному, стилі. У 1920-х, коли його цькували в Москві та Ленінграді, в Україні його прийняли на професорську посаду, виставляли, публікували теоретичні статті... І раптом – з іншими інтелігентами – позбавили роботи в погромному 1930-му. Надії на порятунок луснули й тут. Звідси розпочалися «Більше не хочу бути українцем!». Василь Симоненко у подібній ситуації вигукнув: «Україно, тебе я терпіти не можу!» Людей села Малевич зображував завжди. «Вони навчили мене мистецтва. Селяни здавалися мені чистими, на відміну від робітників цукроварень, де працював мій батько». Коли селянам більшовики перебили хребта, він почав малювати їх ляльками-калічками на жовто-блакитному (як український прапор) тлі. Одна така трагічна картина навіяна пісню «При дорозі хрест високий, кров'ю обілляний».

одкровення. В одному з листів він писав: «Рисунок цей, зроблений несвідомо, буде мати велике значення в живописі».

Ця картина поклала початок новому напрямку у мистецтві, якому сам Малевич дав назву «супрематизм», що означає «вищий» (від латинського *supremus*). Цим словом він намагався зафіксувати домінування кольору над іншими складниками живопису.

Полотно показали на «Останній кубофутуристичній виставці картин «0, 10», яка відкрилася в Петрограді 19 грудня 1915 року. Десять означало кількість учасників виставки, а нуль – їхнє прагнення звести всі предметні форми до цієї величини й «вийти за нуль» – у безпредметність, у ніщо, в Абсолют. «Чорний квадрат» якраз і був таким абсолютом, очищеним від тимчасового та випадкового. «Супрематизм стискає весь живопис у чорний квадрат на білому полотні. Я нічого не видумав. Я лише відчув у собі ніч і в ній я побачив нове, яке назвав Супрематизмом. Він виразив себе чорною площиною у формі квадрата».

Своє розуміння нової течії Казимир Малевич обґрунтував у роботі «Від кубізму до супрематизму. Новий живописний реалізм». Але супрематизм не просто виріс із кубізму Пікассо. На інтуїтивному рівні його змішано ще й на космологічних основах селянського мистецтва. Адже безпредметні твори художника – це композиції з кола, трикутника, хреста, забарвлені в чисті кольори. А в селянському мистецтві і квадрат, і коло, і хрест – це елементи, з яких його представники формують свої космічні картини на рушниках, килимах, писанках.

Був у Малевича зв'язок із селянським декоративним мистецтвом і на цілком практичному ґрунті. Він відбувся завдяки художниці Олександрі Екстер. 1916 року вона залучила Казимира до створення ескізів вишивок для художньої артілі в селі Вербівка.

Наприкінці 1919-го художник переїхав до Вітебська, де керував майстернею в Народному художньому училищі. Цей період (1919–1922) позначений для Малевича-педагога створен-

«ЛЮДИНА, ЩО БІЖИТЬ». Образ, присвячений Голодомору 1933 р.

ням авангардного художнього об'єднання «Уновіс» («Утвердители нового искусства»), а для Малевича-мислителя – написанням більшості його філософських праць.

Далі був переїзд до Петрограда, де він створив і очолив Інститут художньої культури. Але вже з'явилися розбіжності між завданнями радянської пропаганди, які влада ставила перед митцями, та його «безпредметним» мистецтвом. Наприкінці 1926-го інститут закрили. Настав період відторгнення супрематиста Малевича.

ДРУГИЙ СЕЛЯНСЬКИЙ ЦИКЛ

Коронуйте день новою свідомістю, бо їй світло більше і яскравіше від сонця.

І все-таки визнання, причому міжнародне, Малевич здобув іще за життя. 1927 року йому пощастило потрапити до Європи. Він з успіхом експонував свої роботи у Варшаві та Берліні. Але поїздки довелося перервати через розпорядження терміново повернутися до СРСР. Вимушене повернення художника обернулося арештом, три тижні він провів за ґратами.

Опісля йому дедалі частіше доводилося змінювати місця

роботи. І в цей важкий період на допомогу прийшла Україна. Він приїхав наприкінці 1920-х до Київського художнього інституту, де почав бувати щомісяця тиждень-два, щоб, як сам казав, «закатати ідну лекцію, щоб знали, над чим я працюю і що треба від мене взяти».

Приїзди до Києва надихнули на серію полотен, яку нині називають «другим селянським циклом». Композиції 1920-х років – це рівні смуги зраної землі, чіткі силуети багатирів-селян, геометричні комбінації червоних та чорних, білих та зелених, жовтих та помаранчевих смуг. Гармонія тріади «Земля – Людина – Всесвіт».

З початком доби індустріалізації цю гармонію нещадно руйнували. Час «розкуркулення» став для України страшним вироком. Роздуми Малевича про долю народу, серед якого він виріс, народжували нові образи. Селяни на його картинах із витязів перетворилися на безрукі, безликі постаті. Такі схожі на українських ляльок, вони звинувачували владу у винищенні селянства.

Час «великого перелому» ламав хребет інтелігенції. 1930 року сталінська культурна революція дісталася Київського художнього інституту. Досвідчених професорів із нього «вичистили». І «Казимир Великий», як іноді жартома називав себе художник, назавжди покинув Україну. Передчуваючи смерть, Малевич сам готував ескіз домовини. Для віка труни він застосував улюблені фігури: квадрат, коло і хрест. ■

ІДЕНТИЧНІСТЬ Українець Малевич

За спогадами наймолодшої сестри Вікторії, Казимир Малевич «писався в анкетах українцем, радив те саме робити і нам з братом, добре знав українську мову». Хоча, перебуваючи в Польщі й шукаючи порятунку від цькування комуністичної влади, назвав себе в офіційному формулярі поляком. Навіть намагався лишитися в сусідній країні, однак, за іронією долі, тамтешня влада відмовила, вважаючи його більшовиком. А небіж художника – син Вікторії – і досі згадує, як дядько катав його, малого, на дужих плечах, як вечорами батько та Казимир Малевич співали українських пісень. Саме тоді він уперше почув «крамольні» слова «Ще не вмерла України ні слава, ні воля», що їх майже пошепки співали чоловіки. Найулюбленішою ж піснею Казимира Малевича була «Гуде вітер вельми в полі, реве, ліс ламає».

BRITISH
COUNCIL

К Н И Г А Р Н Я

КИЇВ

9 березня (середа), 2011 рік

19:00

Книгарня «Є», вул. Лисенка, 3

ХАРКІВ

10 березня (четвер), 2011 рік

19:00

Книгарня «Є», вул. Сумська, 3

Британська Рада в Україні, Книгарня «Є» та журнал «Український тиждень» запрошують на зустріч у рамках спільного проекту «Європейський досвід: Сполучене Королівство»

Наш гість – МАЙКЛ БІНІОН

Майкл Бініон — провідний журналіст The Times, редактор міжнародного відділу з 1991 року, автор передовиць.

Після року викладацької роботи у Британській Раді в Мінську пан Бініон працював в освітньому додатку до газети The Times (1968), а два роки потому розпочав роботу в арабській редакції BBC. Із виданням The Times працює із 1972 року. Висвітлював воєнні події на Близькому Сході (1973), а згодом став закордонним кореспондентом газети (1975).

Майкл Бініон брав участь у відновленні роботи московської редакції The Times (1977), з 1982 року працював у Бонні, з 1985 – у Вашингтоні на посаді головного редактора, а з 1989 – у Брюсселі. Освіту здобув у Кембриджському університеті. Володіє французькою, німецькою, російською мовами; меншою мірою - арабською. Часто виступає на BBC та міжнародних телеканалах. Лауреат двох британських нагород у сфері журналістики. Автор книжки «Життя в Росії» (Life in Russia). Кавалер Ордену Британської імперії (2000).

Тиждень
український www.tyzhden.ua

ВХІД ВІЛЬНИЙ

Автор:
Вадим Скуратівський

Постать Лесі Українки ніби хрестоматійна, і здається, що ми про неї знаємо рішуче все. Насправді це ілюзія нашого сучасника.

Йдеться про те, що коли зрештою було усунуто білі плями довкола письменниці, то відтак не просто впадає в око, а вражає людську зіницю неймовірна драма всього оточення Лесі Українки не лише по її смерті, а по смерті того світу, до якого вона належала. Досить зауважити, що всі її сестри померли в еміграції. Я пригадую вражаючу фотографію: похорони Ольги, сестри Лесі, приблизно 1945 року в Аусбургу в таборі для переміщених осіб. Труну несе еліта довоєнного літературного і наукового Києва...

Належить також сказати, що чи не все оточення Лесі Українки, її родичі, друзі були репресовані впродовж 20–40-х років ХХ століття. Можна пригадати безконечно драматичну долю вдівця Климентія Квітки. По смерті Лесі він працює дуже багато, в 1920-ті відбувається розквіт його творчості на теренах музикології. Навіть казали, що в царині науки про музичне мистецтво Климентій Квітка – це те саме, що Леся Українка в літературному контексті. А вслід за тим репресія, яка падає на його плечі, і життя спочатку на засланні, а через деякий час повернення до своєї фахової діяльності, проте за доволі драматичних обставин. Можна пригадати переслідування Михайла Кривинюка, чоловіка її сестри Ольги, який загинув у засланні. І нарешті, треба уявити, як почувалася Лесина мати Олена Пчілка, особливо наприкінці 1920-х років, коли вже на повну силу розгорталися репресії проти української інтелігенції.

Зрештою, спомини про всю цю тяжку номенклатуру лих, яка склалася по смерті Лесі Українки, потрібні, щоб побачити, що все це якимось дивним чином велика поетеса ніби передбачила у своїй ліриці та своєму театрі 1890–1910-х. Мені видається, що вона впродовж тих років зосереджується переважно

Українська Кассандра

Яка посмертна доля Лариси Петрівни Косач

**БЕЗ
КОН'ЮНКТУРИ.**
Зводити Лесю Українку до більшовицького російського революціонізму – це відверта фальсифікація

на майбутньому: як має виглядати майбутнє її країни, довколишнього світу і взагалі всієї людської цивілізації.

*Людське море – ти сила народная,
З чого зброю собі ти скуєш?*

*Що збудуєш на місці порожньому
Того світу, що ти розіб'єш?*

Тут Леся Українка дуже далека від простолінійного, елементарно-прогресистського уявлення про ХХ століття, в якому ми жили, і, зрештою, про весь подальший людський час. Вона на повну силу замислюється над тим, що є основою основ. Задля чого ми працюємо? Як ми працюємо, нагромаджуючи ті чи інші масиви історії? Зусилля наші закінчатся позитивно чи негативно?

І Леся Українка у своєму театрі з надзвичайною силою показує, як старе змінюється чимось новим. Серед іншого вона уважно вдивляється в ті фатальні хвилини світової історії, коли закінчувався грецько-римський, античний світ і наставала доба християнства. І християнство дуже багато обіцяє світові, який відмовляється від минулого. Проте світ не може на повну силу вмістити в себе великі першотези християнства й знову входить в різні догмати, деспотизм, тиранію, приниження, і зрештою все це може скінчитися навіть загальною катастрофою культури.

Те, що Леся Українка замислилася над цією проблематикою на початку ХХ століття, засвідчує глибину її інтуїції, її

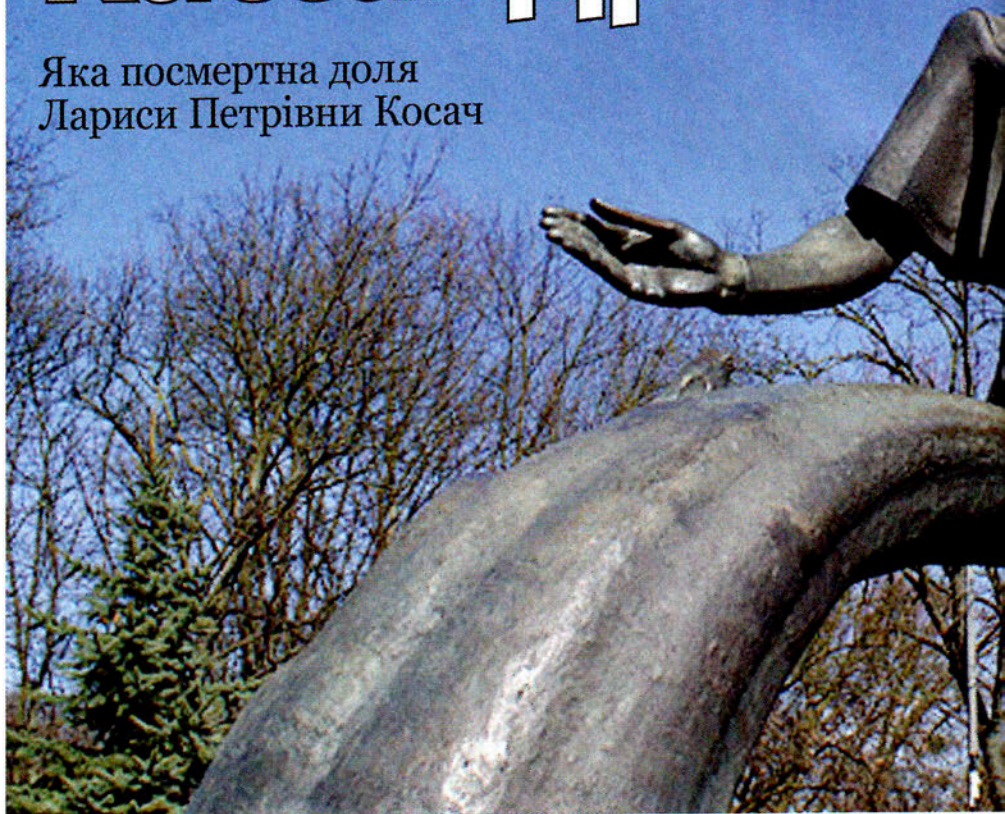

ФОТО: ALL-PAGES.COM

спеціальної, поетичної й театральної культури. Вона вільно входить у цю безконечну складну проблему, яка, напевно, є найважливішою з усього того, що становить власне завдання нашого перебування на цій землі. І надзвичайно естетично, художньо оформлює це своє відчуття майбутнього.

Проте слід зазначити, що тут вона не одна. Приблизно з другої половини 1900-х років і до «Соняшних кларнетів» Павла Тичини (1918 р.) українська культура починає працювати в тих естетичних вимірах, які ми звичай називаємо Срібним віком. Переважно під цією назвою розуміємо тогочасну петербурзько-російську культуру, але насправді Срібний вік тоді розгортався у всій Європі. Це намагання ство-

рити літературу, пластичні мистецтва й театр у напрямі щонайвищої естетичної якості. Те, що деяким сучасникам видавалося естетством, снобізмом, насправді було намаганням побудувати нову художню систему.

Цим займається Леся Українка, яка, зрештою, 1911 року ніби завершує оці грандіозні зусилля національної культури. Йдеться передусім про її «Лісову пісню», яка, безперечно, належить до найкрасивіших шедеврів усієї світової літератури. На основі волинського селянського життя, якихось загальних сюжетів українського фольклору перед нами раптом постає твір, який говорить про саму трагедію присутності людини у світі. І в світлі не того, що Космос, природа заважають людині, а, навпаки, людина починає заважати красі й усій структурності, системності Космосу. Не випадково наш великий земляк академік Володимир Вернадський, до речі, дуже-дуже далекий, але все ж родич Лесі Українки, у 1940-х роках, коли вже на повну силу працював у царині створення радянської нуклеарної зброї, за свідченням деяких мемуаристів, безперестанку перечитував «Лісову пісню». Цей твір ніби прогнозує всю складність історії, в яку входило людство.

І щодо марксисту нашої великої поетки. Парадокс Лесі Українки-революціонерки полягає в тому, що її революційність була проінтерпретована в радянські часи відверто кон'юнктурно або принаймні гранично незграбно. Так, поетеса не приймає того світу, в якому перебуває, не приймає деяких аспектів християнства. Досить сказати, що вона змушена була на вимогу матері повінчатися з Квіткою і до кінця життя не могла їй цього вибачити. І водночас треба розуміти, що радянська кон'юнктура імплікація Лесі Українки у вузькі партійні програми, а особливо в програму тоді ще раннього большевизму, — це не просто помилка, а фальсифікація. Письменниця могла вважати себе соціал-демократкою, проте соціал-демократи, з якими вона була пов'язана тут, у Києві, — це зовсім не большевизм. Досить сказати, що секретарем Київського обкому соціал-демократичної партії, висловлюючись

сучасною мовою, був майбутній релігійний філософ Микола Бердяєв. І разом з тим Леся Українка у своїй драматичній поемі «Три хвилини» з надзвичайною силою чи не вперше не лише в національній, а й у всій світовій літературі розповіла про так званий якобінзм. Зрештою, переддень большевизму — найлютіший, найагресивніший варіант політичного екстремізму. І зауважимо, що цей твір був написаний у самому розпалі революції 1905 року. Тобто вона зуміла побачити вже тоді небезпеку саме такого «ізму». Тож зводити Лесю Українку до большевицького російського революціонізму, повторюю, — це одверта фальсифікація. Але в напрямі цієї фальсифікації була створена величезна квазілітература, й, на превеликий жаль, отаки квазіпобудови досі резонують і в нашій свідомості, і навіть у шкільній програмі.

Варто відсунути в бік будь-яку кон'юнктуру довкола Лесі Українки і працюватимемо над реальністю цієї поетки, яка на початку ХХ століття бачила весь майбутній його ландшафт. Бачила реально. Вона не раз їздила до Єгипту на лікування, тож спостерігала на Босфорі наслідки подій, які пізніше назвуть балканськими війнами, що стали передоднем Першої світової. Вона вже бачила, вона відчувала, що світ зміщується в якийсь небезпечний, важкий бік.

Десь мав місце такий сюжет довкола Лесі Українки. Якийсь паніч каже до Лариси Петрівни: «Пані Ларисо, ну чому ви безперестанку пишете про героїв Старого завіту, Нового завіту, все про жидів та про жидів? І її мати, Олена Пчілка: «Я теж кажу, Лесю, ну що ти все пишеш про тих жидів?» А Леся мовчала, мовчала, а потім сказала: «Так, мамо, недовго і українців виморити». Встала та й пішла. А розмова ця мала місце рівно за двадцять років до Голодомору.

Це лише окремі грандіозного явища української поетеси. Належить ці сюжети, без будь-якої кон'юнктури, без реверансів у бік будь-якої ідеології, будь-яких «ізмів», найсуттєвішим чином осмислити і представити, тому що перед нами одна з найсильніших постатей усієї світової літератури. ■

140 років
з дня народження
Лесі Українки
виповнюється
25 лютого

«Мурку» давай!

Цю «солідну музику» нам пропонують установлювати на мобільні телефони заради іміджу. Вона лунає чи не в кожній маршрутці. Її привселюдно грає на роялі заступник генпрокурора. Шансон в Україні «рулить»

Автор:
Павло
Нечитайло

Музичні стилі сучасності змінюються швидше, ніж лак на нігтях красунь. Зараз смішно говорити про еру трип-хопу, драм-енд-басу, дабстепу чи рейву. Минає кілька років, і колишні модні віяння вирушають на полицю ретро. Це з одного боку, а з другого – зараз і не доводиться говорити про масову популярність нових стилів музики. Гегемонія джазу, блюзу, рок-н-ролу бачиться цікавою історико-культурною особливістю, повторити яку жодному із сучасних музичних напрямів годі. Тож особливо парадок-

сальним на цьому тлі є панування шансону. Йдеться не про Шарля Азнавура чи йому подібних. Швидше це слово про «долю воровскую», цей нескінченний епос, метатекст – довгий, мов кочівницька степова пісня.

МІЦНО ЗА БАРАНКУ ТРИМАЙСЯ, ШАНСОН

Порівняння з кочівницьким фольклором не випадкове. Думаю, читач журналу частіше за все випробував свої вуха «всенародним» жанром саме у транспорті. Лірико-героїчні етюди з блатним нальотом наповнюють

душі таксистам, водіям маршруток, далеkobійникам щільніше, аніж псалми якому-небудь пасторові. За що королі автострад та віртуози керма так люблять шансон – для мене рівняння з двома невідомими. З одного боку, жанр – виплід російської субкультури. Але водії зі Стрия і Заліщиків слухають його з не меншим захватом, ніж із Горлівки та Макіївки. Нещодавно в рейсовому автобусі Івано-Франківськ – Кам'янець-Подільський я п'ять із половиною годин вивчав тематичну колекцію водія. Голоси то задушевно, то надривно, а то й по-

спортивному бадьоро оповідали про «білий пух – свободи дух», «ворів – прокурорів», «срок – порог», зустрічі з коханими через роки, загиблих друзів, інші архетипові для стилю речі та явища. Чому кримінальна романтика так приваблює людей, переважно знайомих із зоною з чужих слів, таких, що нар не нюхали? Адже для вищої тюремної касті більшість слухачів шансону – «черті», «лохи», «фраера», «терпіли». «Стоп, стоп, – скажуть мені захисники жанру, – не треба зводити шансон до суто благних пісень! Шансон – це Єсенін, Вергінський, Розенбаум, це Висоцький, Окуджава. Це російський міський фольклор – доволі широке поняття!» Такі аргументи часто трапляються на тематичних сайтах, у пресі, в інтерв'ю шансон'є та їхніх промоутерів. Дивно, чому прихильникам цього музичного пласта важко визнати очевидне. Один із найкращих дослідників професійного кримінального середовища 30–50-х років ХХ століття, письменник Варлам Шаламов у «Нарисах злочинного світу» пояснював пітет «блатних» стосовно Єсеніна («Я такої же, як ви, пропащий, Мене тепер не уйти назад». Сергей Єсенін, «Москва

кабацкая»)... Щодо творчості Вергінського, то його манірний стиль і нафталіново-театральні піснеобрази не цікавлять не лише водіїв, а й музичних редакторів тематичних радіостанцій. Прив'язка російського П'єро (замолоду киянина) до деяких тематичних сайтів – не більше ніж штучне розширення контенту, для гарного слівця. Бо доволі показовими є результати досліджень московського мистецтвознавця Віктора Солдатов та пітерського соціолога Алексея Іванова 2004 року, за якими більшість респондентів назвали еталонними творами стилю «Таганку» у виконанні Михайла Шуфутінського та «Золотье купола» Михайла Круга. Щодо інших названих вище співаків, то Висоцькому була близька тюремна романтика, не кажучи вже про Розенбаума. І саме такі твори відомих бардів дуже люблять хрестоматійні поціновувачі шансону. Алюзій на теми літературних та музичних класиків у МРЗ-колекціях водіїв ви точно не почуєте. Не видно представників «російського міського фольклору» в легендарних збірках «Золотий шансон». Є підозра, що автори концепції шансону з інтелігентним обличчям слухають зовсім іншу музику і саму концепцію створили про люд-

ЦІННОСТІ РАДІО

«ШАНСОН»
Радіо «Шансон» дотримується первинних цінностей слов'янської культури, її традиційної духовності, враховує «особливості національного характеру». Велика заслуга станції полягає в тому, що жанр, який завжди був на задвірках, став повноправним. Він повернувся до слухача в якісному виконанні на радіохвилі. Величезна аудиторія та високий рейтинг свідчать про те, що цей жанр дуже близький широкому колу слухачів в Україні.

З офіційної веб-сторінки радіостанції

ське око, для замилювання зорового апарату чиновників від культури та арт-критиків. Здебільшого шанувальників на пряму ваблять «печатя на телогрєечке», «ладанка на счастье» «і ночі, полние огня». Причому це не тільки професійні шофери. Потяг до шансону є в людей із напрочуд різними заняттями. Недарма відомі співаки Гарік Крічевський та Александр Розенбаум – медики за освітою. Втім, статистика російських дослідників, згаданих вище, переконує: є містичний, незбагненний зв'язок автомобіля й шансону. Для більшості водіїв-чоловіків у зрілому віці – це стабільний саундтрек дороги. Їм неважливо, що більшість аранжувань російського шансону зроблені за допомогою жажливих клавішних інструментів у стилі караоке, що сюжети пісень і голоси співаків подібні. Можливо, це риси, які не відштовхують відданого слухача, а є брендовими ознаками стилю. На мою думку, передусім аудиторію цікавить не оформлення, а наповнення: кохання, змальоване доступними поетизмами, кабацький гумор і танець із присмаком скупої сльозинки, а головне – «пацаняча романтика».

КАСТА БЛАТНИХ НЕ БУЛА ДЛЯ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ КЛАСОВИМИ ВОРОГАМИ, ЦЕ БУЛИ «СОЦІАЛЬНО БЛИЗЬКІ» ЕЛЕМЕНТИ, НА ВІДМІНУ ВІД СЕЛЯНСТВА, ПРЕДСТАВНИКІВ НАУКИ ТА КУЛЬТУРИ

ХТО НЕ БУВ – ПОБУДЕ, ХТО БУВ – НЕ ЗАБУДЕ!

Навіть цей зеківський афоризм, закарбований у вигляді наколок на тисячах тіл, звучить у перекладі трохи недолуго. Тому що блатна пісня, як найбільш інтригуюча складова шансону, притаманна тільки російськомовній культурі. За царя пісні професійних уркаганів теж існували, однак не виходили далеко за межі цієї соціальної групи.

Ситуація докорінно змінилась у 1920–1930-х роках, коли свобода стала не особистою за-

ТОЧКА ЗОРУ

Чому в Україні слухають шансон?

Іван Леньо, гурт «Гайдамаки»:

– Відомо, що цей вид «мистецтва» справді зажив попити серед людей, які сиділи або збираються сісти в місця позбавлення волі, а ще чомусь у водіїв маршруток, автобусів та іншого транспорту (дивний феномен). Першу категорію можна зрозуміти (яке їхало, таке й здибало), а ось другу – трохи складніше. Очевидно, що провести весь день за кермом маршрутки чи автобуса доволі важко, а головне – нудно. Тож музика, яка безперервно лунає з програвача, створює для водія певне музичне тло, з яким йому їздити веселіше. Але чому саме шансон? Чому не джаз або регі? Може, тому що рівень музичної культури водіїв відповідає рівню тих композицій, які лунають на радіо «Шансон»? Себто подібне притягує подібне. На мою думку, твердження, що шансон популярний в Україні, – це перебільшення. Заборони водіям громадського транспорту вмирати цю хвилю – і ніхто шансону більше не почує.

Анатолій, відбував покарання у 1990-х:

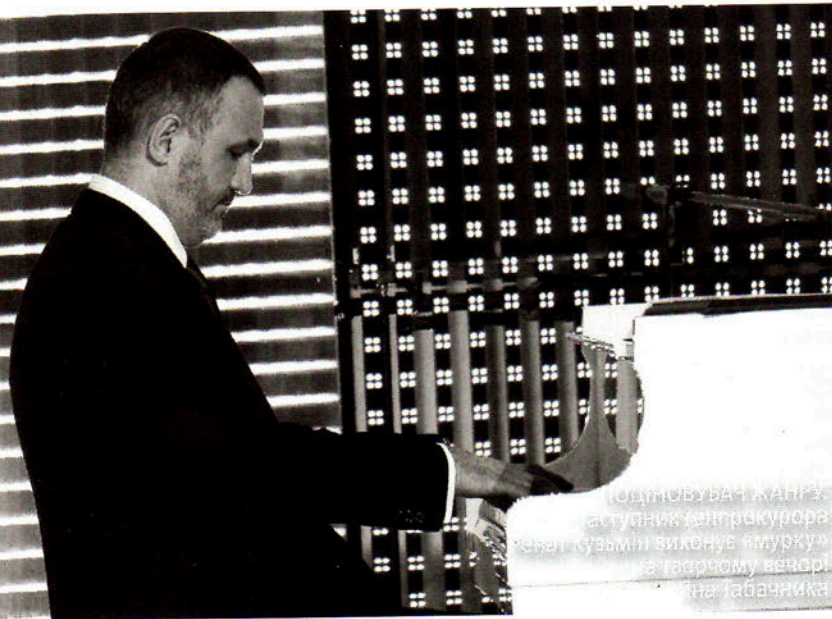
– Я не слухаю радіо. Слушаю музику в машині та сауне. Слушаю Віку Цыганову. Чего? Голос у нее, как у любовницы, – отчаянный и сладкий, как рябиновка. Трофима. Текст у него душевный. Цыган вот слушаю с романсами. Всяких рьяплящих шавок – Лепса там – не слухаю. Люблю «Король и Шут», «Назарет», АС/ДС. Любу Успенскую, рот у нее красивый. То, что в молодости слушал, даже туфту разную, под что баб любил. Баха вот слушаю. Мужик знал, что жизнь не розами выс...рается, а шипами.

Олександр, дві «ходки»:

– На зоне шансон не очень популярен. Там все знают, что многие из исполнителей даже близко не были на зоне. Из-за этого большинство заключенных раздражали песни некоторых «шансон'є». Популярностью среди жителей зоны и безупречным авторитетом пользуются лишь Михаил Круг и Иван Кучин.

Антон, приватний підприємець, водій авто:

– Не знаю, почему слушаю. Душевно. Мистическая страсть к шансону у меня.

МУЗИЧНІ СМАКИ УКРАЇНЦІВ

Найулюбленишими стилями для українців є поп-музика (32%), народна або фольк (25%) та шансон (22%). Кожен п'ятий наш співвітчизник шанує класику. Танцювальну музику або диско слухають 13% опитаних, романси – 12%, клубну музику – 9%. Рок залишається популярним серед 7%, бардівська музика – серед 6% респондентів. 5% українців приваблює духовна музика, 5% – джаз, 3% – реп, 3% – блюз. Найменш популярні – важкий рок та регі.

Згідно з результатами опитування соціологічної групи «Рейтинг» (3–12 жовтня 2009 року)

військові. Та вони не створили свого фольклору. Їхній час був надто короткий. А якщо ми прислухаємось до пісень сучасного шансону, вони апелюють якраз до незнищеної касты блатних. Утім, як і у 20-ті роки минулого століття, злочинцям надягають білі рукавички люди, далекі від нар, параші, вертухаїв та пересилок. Тих шансоньє, що побували в місцях позбавлення волі, можна перелічити на пальцях: Александр Новіков, Іван Кучін, Міхаїл Звездінскій.

За версією lurkmore.ru, відбував покарання й найбільш контркультурний представник жанру Александр Залупін. Він співає від імені найнижчої тюремної касты – «опущених», причому використовує всі наявні штампи жанру: двоакордові аранжування на примітивних «ямахах», хрипкий голос, тюремну тематику. Водночас його гей-шансон – повне заперечення блатної романтики: «... ты не едеш в Магадан, ты задиша на кукан», – і все це замішано на клубних ритмах, упереміш із дворовими акордами.

Реальне життя виконавців шансону не менш насичене, ніж їхні пісенні історії. Чого варта билинна історія Міхаїла Круга або нецензурні листи на адресу президента РФ від Александра Новікова проти засилля попмузики. Досить цікавими є нескінченні сварки з приводу авторських прав на той чи інший шлягер і взагалі за саме право виконувати «блатняк». Занурення в середовище шансоньє – ніби кумедна практична робота із соціальної антропології.

Шансон російського розливу був і залишається рудиментом радянської епохи, такою собі шкільною формою, з якої ніяк не можуть вирости десятки тисяч українців. Навряд чи його слухачі масово мріють про шконку та парашу. Тож і цікаво, чому вони співчутливо вслухаються в задушевні розповіді потенційних грабіжників та вбивць їх самих? Нам залишається дивуватися, чому досі в безмежному просторі музичних забав багато хто обирає саме кримінально-романтичні рулади. Причому по всій території – від Луганська до Чопа. ■

службою громадян, а недопрацюванням каральних органів: ЧК, ОДПУ, НКВС. Там, у тюрмах і таборах, будували справжній інтернаціонал та безкласове суспільство. Однак лише на перший погляд. Насправді більшовики-комуністи виявляли до декотрих зеків гарячі симпатії. Каста блатних не була для радянської влади класовими ворогами, це були «соціально близькі» елементи, на відміну від селянства, представників науки та культури. Годі й казати про політичних опонентів та осоружних помічників із капіталістами. «Дружба» блатних і радянської влади тривала кілька десятиліть, аж доки «ворогів народу» не залишилося. Після Другої світової війни комуністи візьмуться й за «ворів», але до

того між ними зберігатимуться майже теплі стосунки.

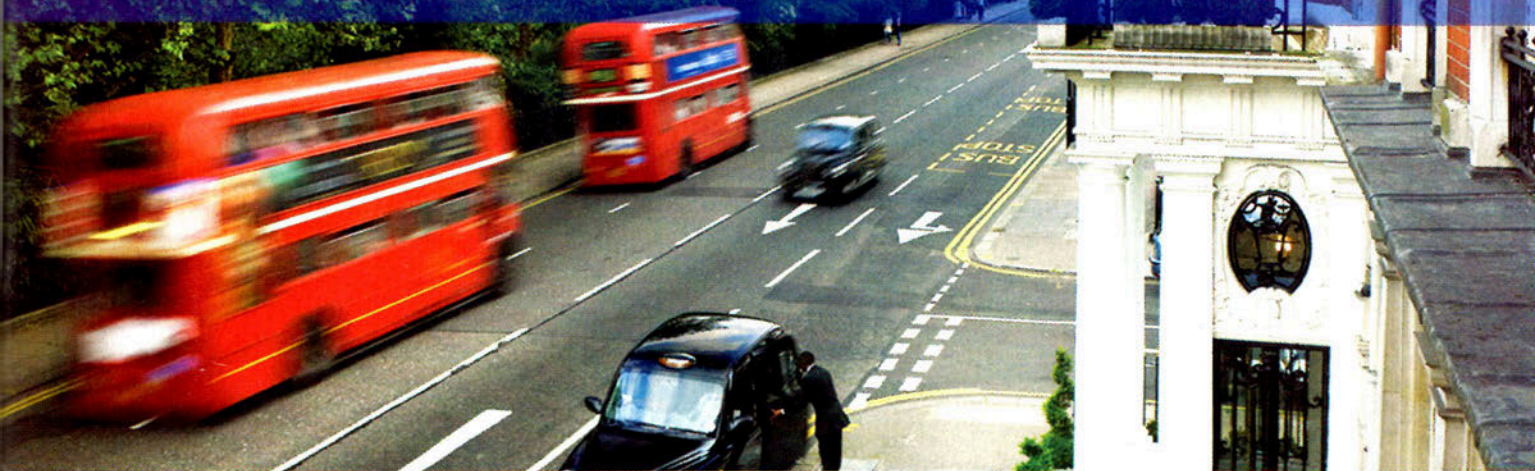
Про становище «чорної мас-ти» в місцях позбавлення волі прекрасно написано в Солженіцина й Шаламова. Останній звертає увагу на серйозну помилку радянських літераторів, із легкої руки яких над головами професійних злочинців засяяв романтичний ореол. Прочитавши Шаламова, розумієш, звідки бере початок культ кримінальних елементів у літературі, кіно та музиці (див. «Витоки кримінальної романтики»). Зараз часи змінилися, і світ криміналу не є таким закритим, однорідним та замкнутим, як у часи Варлама Шаламова. У 1990-ті на бойових позиціях з'явилися люди, які ще вчора не підозрювали про свої злочинні здібності: спортсмени, колишні

ВИТОКИ КРИМІНАЛЬНОЇ РОМАНТИКИ

Варлам Шаламов, (із книжки «Нариси злочинного світу»):

«У 20-ті роки літературу нашу охопила мода на нальотчиків. «Беня Крик» Бабеля, леоновський «Вор», «Мотька Малхамовес» Сельвінського, «Васька Свист у перепльоті» В. Інбер, каверінський «Кінець хази», нарешті, фармазон Остап Бендер Ільфа й Петрова, – здається, всі письменники віддали легковажну данину раптовому попитові на кримінальну романтику. Нестримна поезитизація криміналу видавала себе за свійкий струмунь у літературі й спокусила багато досвідчених літературних пер. Попри надзвичайно слабке розуміння суті справи, виявлене всіма згаданими, а також і всіма незгаданими авторами творів на таку тему, вони зажили успіху в читача, а отже, завдавали значної шкоди. Далі пішло ще гірше. Настала тривала смуга захоплення горезвісним «перековуванням», тим самим «перековуванням», із якого блатні сміялись і не втомлюються сміятися досі. Відкривалися Болшевські й Люберецькі комуни, 120 письменників написали «колективну» книгу про Біломорсько-Балтійський канал, її видано в макеті, надзвичайно схожому на ілюстроване Євангеліє. [...] Багато випущено книжок, кінофільмів, поставлено п'єс на теми перевиховання людей кримінального світу. На жаль! Злочинний світ від Гутенберговських часів і дотепер залишається книгою за сімома печатками для літераторів і читачів. Письменники, які бралися за цю надсерйозну тему, давали раду їй легковажно, захоплюючись і обманюючись фосфоричним блиском криміналітету, вбираючи її в романтичну маску й таким чином зміцнюючи в читача взагалі хибне уявлення про цей підступний, огидний світ, який не має в собі нічого людського».

ЛОНДОН - традиції класики

159 USD

в обидві сторони
всі збори враховано

АероСвіт
УКРАЇНСЬКІ АВІАЛІНІЇ

*для дзвінків з мобільних телефонів на території України, вартість 1 хвилини розмови - 1 грн, плата за з'єднання нараховується згідно тарифного плану мобільного оператора
**дзвінки безкоштовні зі стаціонарних телефонів на території України.
Ліцензія АБ №445962 видана Державіндустриальною 18.11.09

0 800 509 800** 799* Kyivstar, Life)
Beeline, MTS

www.aerosvit.com

з Миколою
КНЯЖИЦЬКИМ

Ліцензія Національної Ради України з питань телебачення і радіомовлення НР №0494-М від 14.12.04 р. ТОВ «ТРК «ТРС»

ЩОЧЕТВЕРГА О 21:00 ТБі
телеканал

ШУКАЙТЕ ТЕЛЕКАНАЛ ТБі У ЄФІРІ, В КАБЕЛЬНИХ МЕРЕЖАХ ТА У ВІЛЬНОМУ ДОСТУПІ НА СУПУТНИКУ АМОС

Відхилити завісу

Мацей Новак про діяльність польського Інституту Театру, агресію консервативного середовища та сценічну хворобу коштів

Після 1990-х польському театру вдалося продовжити свій розвиток, стати сучасним, молодіжним і агресивним. Мацей Новак, учень легендарного професора Збігнева Рашевського, був серед «реаніматорів» національної сцени. Коли нависла загроза знищення польського театрального державного архіву, він разом із колегами розробив проєкт Інститут Театру. Новак приїздить до Києва, а потім і до Харкова, щоб провести публічні лекції в межах спільного проєкту книгарні «Є» та Польського Інституту у Києві «Європейський досвід: Польща».

Спілкувалася:
Марися Нікітюк

У. Т.: Ваша країна успадкувала організаційну структуру театрів із комуністичних часів – систему фінансованих державою репертуарних закладів. Чи була якась оптимізація цієї системи, спроби змінити її на зразок, скажімо, англійського театру?

– Британської системи ми боїмося як чорт кадила. Новації в тамтешній структурі публічних послуг, роблені під диктовку «чиказьких хлопчиків» за часів Маргарет Тетчер, призвели до ліквідації державних театрів, а затим зникли й відповідні практика та естетика мистецтва. Так само сталося у США чи Іспанії. Але це робити слід інакше. Нам куди ближчий німецький досвід, коли державні театри становлять фундамент. Звісно, 120 держтеатрів (драматичних, лялькових, музичних), що діють зараз у Польщі, показують дуже різний, часто навіть компрометуючий рівень. Та не можна рубати з плеча. Звісно, слід реформувати діяльність цих інституцій. Однак незайве усвідомлювати: коли їх забракне, ініціативу підхоплять комерційні театри, в яких уже не буде місця для великого репертуару, для Гоголя, Чехова чи Шекспіра.

У. Т.: Наскільки театр є збитковим у Польщі? І чи є нормою, яка не підлягає сумнівам, що він потрібен і що на нього витрачає кошти держава?

– Художній драматичний театр за своєю суттю некомерційна збиткова інституція. Про це говорить у своїх дослідженнях американський економіст Вільям Баумоль, який уже в 1960-х констатував так звану театральну хворобу коштів. Рентабельність не є категорією, на підставі якої можна оцінювати діяльність мистецької сцени. Водночас у теорії економіки є поняття суспільних благ, тобто явищ, стосовно яких панує загальне переконання, що вони повинні існувати, хоча загального попиту на них немає. Сучасна європейська держава XXI століття зобов'язана утримувати свої театри, так само, як дбати про добрі дороги й освітлення вулиць.

У. Т.: Розкажіть детальніше про діяльність польського Інституту Театру, який ви очолюєте.

– Інститут Театру був створений як знак піклування, визнання нашим урядом доробку польської сцени та її вкладу в національну культуру. Це урядова установа, її директора призначає міністр культури і національної спадщини. А основні місії в неї – документування театру, моніторинг сучасних тенденцій, підготовка експертних порад для міністерства та інших рівнів державної адміністрації. Ми також публікуємо театрознавчі книжки, організуємо наукові конференції, фестивалі, опікуємося величезною бібліотекою, відеотекою, театральною книгарнею.

У. Т.: Чи сьогодні можна говорити про збільшення інтересу до театру з боку польського глядача?

– Після періоду маразму, що тривав 15 сезонів, від упровадження воєнного стану до 1997 року, театр відновив свій авторитет. Тільки вже з новими митцями. На жаль, старі майстри не склали іспиту, що особливо було помітно на початку 1990-х, коли найбільші зірки спокуюлися на спекулятивному й рекламі – великі шекспірівські й чеховські актори знімалися в

роліках про пральні машини й рідину для миття посуду. Не дивно, що аудиторія відвернулася від них і з ентузіазмом прийняла нове покоління. Сьогодні світилами нової сцени є 30–40-річні митці.

У. Т.: Що, на вашу думку, посприяло розквітові польського театру? Які дії митців чи реформи культури підштовхнули до появи «покоління батьківців» і наступних генерацій?

– Мені здається, в Польщі швидко оцінили силу слова. І щойно з'явилися нові таланти, ми почали цюому давати назви, пропагувати, боротися за це, завдяки чому влада не мала змоги зневажити нові тенденції. Важливо й те, що нове середовище досить інтегроване й зосереджене на меті, якою є зміна та успіх. Може, на це впливає факт, що більшість із них – учні одного майстра, яким є Кристіан Люца. Упродовж двох десятиліть ми дуже старанно дбаємо про обмін інформацією між усіма театральними діячами країни.

У. Т.: Як у Польщі стимулюють прихід у театр нових поколінь? Це питання дуже для нас актуальне, бо в Україні сьогодні представлено лише режисерське покоління тих, кому в країні вкотре разі за 40.

– Після 1997 року, після дебютів та великого успіху режисерів Гжегожа Яжини й Кшиштофа Варліковського, бути театральним митцем стало знову привабливо для молоді. На початку 2000-х ми просто оголосили велику війну старому театрові, що вилилося в «покоління батьківців» – так назвав молодих режисерів у своїй книжці критик Пьотр Грушинський. То були драматичні роки, новий театр наражався на велику агресію консервативного середовища й медіа. Але ми не піддалися, поступово брали на себе відповідальність за наступні театри, фестивалі, видання.

Сьогодні також панує фронтативна атмосфера. Дія спектаклю «Був собі Анджей, Анджей і Анджей» Моніки Штемпки й Павела Демірського, цьогорічних лауреатів найбільш престижної й мейнстримної мистецької нагороди в Польщі, відбувається на

похороні Анджея Вайди (насправді Вайда живий. – Ред.).

У. Т.: Як справи сьогодні в Польщі з драматургією? Розкажіть про схеми залучення молодих авторів у театрі.

– Є чимало ініціатив, що допомагають промоції драматургії. Наш інститут проводить уже 15 років конкурс на постановку польської сучасної драми. Театри, подані на конкурс, отримують відшкодування частини витрачених коштів, а найкращі інсценізації – суттєві нагороди. Існують фестивалі, присвячені лише драматургії. Так у Варшаві діє Лабораторія драматургії, якою керує Тадеуш Слободзьяк. Є багато видавничих серій, що пропагують сучасну п'єсу.

У. Т.: Польський Театр, на відміну від українського чи російського, децентралізований. Як ви оцінюєте переваги регіонального театального процесу?

– У Польщі завжди існувала велика поліцентричність, і не тільки в царині культури. Зміни після 1989 року відбувалися під гаслом «Думай глобально, дій регіонально». Багато людей сцени прийняли це близько до серця, і сьогодні найвідоміший польський театр існує в маленькому Валбжиху на південному заході країни, у zdeградованому місті безробітних шахтарів. Децентралізація – це великий шанс для митців, очна ставка з болючими суспільними проблемами й середовищами, яких не видно з варшавської перспективи.

У. Т.: Про що розповідає сьогодні польська сцена? Що хвилює режисерів і драматургів?

– Як завжди, вже 250 років відтоді, як існує польський державний театр, нашою темою є Польща, її позиція в Європі, а також солідарність з усіма громадянами, незалежно від їхнього суспільного та економічного становища. Театр дискутує про польську ідентичність, реінтерпретує фальшиве бачення історії та сучасності, нагадує про ізгоїв та обріджуваних, про жінок, безробітних і геїв, про селян і робітників, яких випихають із суспільного життя. Перед нами – неорана нива. ■

ПОЛІТ КОРЕКТНОСТІ

Найполітизованіший кінофестиваль у світі й цього разу залишився вірним собі

Автор:
Катерина
Барабаш

Берлін – місто особливе. Тут гостріше, ніж деінде, відчувається, що ХХ століття стало століттям не лише польоту в космос, наукових відкриттів і розквіту літератури, а й – можливо, навіть у першу чергу – величезних кривавих катаклізмів. Століттям Гітлера і Геббельса, концтаборів і мільйонів понівечених життів.

БЕРЛІН ПЕРЕВОДИТЬ СТІЛКИ

Вина за фашизм – велика проблема для німців. Вони, здається, досі не знають, що з нею робити. Покаялися, повинилися, але безсило торопіють, коли бачать, як пробиваються паростки нового нацизму. Боятися його страшенно. І хоча ці паростки повсякчас з'являються у всьому світі, в Німеччині цей страх відчувають ще гостріше, ніж деінде. Адже їм тепер, зрозуміло, не пробачать. І, мовнишком бажаючи перевести стрілки, Берлін 20 років тому обрав собі іншу тему: ті 40 років, які країна була розділена на «соц» і «кап», стали нині візитною карткою німецької столиці. Тема радянського насилля і його закінчення тепер ширше над Берліном у вигляді широкого асортименту сувенірної продукції. Куди там Ейфелевій вежі в Парижі чи індійському Тадж Махалу! Ціла армія працівників сувенірного фронту бродить містом у радянській військовій формі, кілометрові прилавки торгують вушанками і а-ля радянськими паспортами, біля збережених решток Стіни люди у валянцях ставлять охочим у паспорт радянську візу, Чекпойнт Чарлз, грізний пропускний пункт зі Східного Берліна в Західний, символ протистояння СРСР і США, дбайливо зберігається в тому самому, історичному вигляді, і, як і раніше, двоє військових у формі 1960-х охороняють це свідчення холодної війни. Поруч Музей стіни. Трохи

далі – Музей НДР. І через усе місто, немов той дощовий черв'як, що загубився, коричневою плиткою викладено звивистий маршрут Берлінської стіни. У тих, хто пам'ятає радянські часи, досі перехоплює дух, коли виходиш із метро в НДР, а штовхаєш потрібні двері у ФРН. Або стаєш однією ногою по один бік Стіни, другою – по інший... Молоді не зрозуміті.

Величезний квартал Потсдамер-плац, де розташовані фестивалні точки, збудований на місці пустирів, які оточували Стіну. Зведений у запаморочливі терміни й без залучення турецької робочої сили. Урбаністично-ділова романтика прийшла на зміну похмурих післявоєнних пейзажам.

ПОЛІТИКА ВСЕ СПИШЕ

Може, саме з огляду на свою понівечену історію Берлін породив найполітизованіший кінофестиваль у світі. Ніби досі Німеччина вважає себе зобов'язаною пильнувати за дотриманням прав людини, за мир у всьому світі й балансувати на тонкій межі політичної коректності. Сюди з'їжджаються не тільки професіонали від кіно, а й ті, хто з різних причин цікавиться політикою.

Одне з найприголомшливіших вражень минулого Берлінале – ажіотаж навколо німецького документального фільму про Міхаїла Ходорковського. Біля входу юрмилися сотні людей, здебільшого ті, хто купив квитки своїм коштом. Та ще за кілька днів до відкриття фестивалю офіс кінокомпанії, в якому зберігалася остання, призначена для показу копія фільму, було зламане, розтрощено, а комп'ютер зі стрічкою викрадено. Остаточоно її відновити не вдалося (у результаті її демонстрували без субтитрів), зате невідомі грабіжники забезпечили чудову рекламу фільму.

До речі, стрічка, як виявилося, непогана й навіть зі щирими

спробами авторів залишатися об'єктивними. Але вкотре довела, яким хибним є зв'язок політики з мистецтвом. Коли один із них намагається ставати на службу іншому, це шкодить обом.

Берлінський фестиваль, звісно, лукавий. Проголосивши себе найбільш соціально орієнтованим, він немов зняв із себе відповідальність за слабкі фільми, відібрані для офіційної програми. І те, чого не можуть вибачити Каннам і Венеції, Берліну вибачають охоче. Мовляв, він же більше орієнтований на політику.

«ВЕДМІДЬ» ВІДВЕРНУВСЯ ВІД «КОНЯ»

Ось і цьогоріч відвертого мотлоху привезли море. Але це не докір – зрештою, фестиваль на-самперед покликаний ознайомлювати з процесом, зі зрізом сьогоденного кінематографа, а шедеври – це вже як виїде. На те вони й шедеври, щоб не щодня і не щороку народжуватися.

Та й критерії щодо цього у всіх різні. Приміром, багато хто вважає шедевром стрічку братів Коенів «Справжня мужність», яка відкрила цьогорічний Берлінале. Сумний і нестерпно красивий вестерн про 14-річну дівчинку, що шукає вбивцю свого батька, і старого п'яку – колишнього шерифа, який взявся їй допомогти. Оскароносний Джефф Бріджес у ролі одного з служителя сумнівного американського правосуддя зразка середини XIX століття – це й правда схоже на шедевр. Як і імпресіоністський стиль коенівського кадру, кожен із яких – довершений твір. На Берлінале прибув зоряний склад фільму: Джефф Бріджес, Джош Бролін і брати Коени. Завжди похмурий на екрані Бролін ніби прагнув надолужити все, що не встиг досміятися й дожартувати, і веселив на прес-конференції журналістську братію дуже вміло.

Повернімося до шедеврів. Класик європейського артхаусу угорський режисер Бела Тарр привіз на конкурс фільм «Туринський кінь». Насправді стрічка зовсім не про коня і тим більше не про туринського. Тобто кінь там є, але лише як підсобний матеріал – розповідається про його господаря, бідного селянина, запас життя якого, здається, вичерпався. Упродовж перших двох хвилин перед очима глядачів – чорний екран (агов, Малевичу!), а за кадром – голос режисера, який розповідає вельми дивну передісторію. Якось Фрідріх Ніцше йшов вулицею і побачив, як розлючений візник б'є коня. Ніцше відігнав його і приласкав тварину. Він так перейнявся співчуттям і гнівом, що втратив розум. А через багато років

Бела Тарр придумав стрічку, в якій розповів історію життя візника. Точніше, сім днів із його життя. Бувають фільми, які діють як удав на кролика – дивишся завмерши і з місця зрушити не можеш. Навіть заснути можна легко, а піти – ну ніяк. На екрані – нескінченний вігер. Під його завивання візник, що живе на моторошно безлюдному хуторі разом із мовчазною донькою, виконує ті самі щоденні ритуали. Намагається запрягти коня – не виходить. Перевдягається до вечері. Їсть одну варену картоплину. Випиває чарку самогону. Ось, власне, і все. Через деякий час у колодязі зникає вода. Потім вдається запрягти коня й кудись рушити. Але щось заважає, тож змушений повернутися. Чорнобіла німота під шум вітру по-

Режисер стрічки «Надір і Сімін: Розлучення» Асгар Фараді та виконавиця головної ролі Сарех Байат

Російсько-український фільм «У суботу» представляли актори та режисер Александр Міндадзе

Жінка гортає програму Берлінале, яка містить близько 500 стрічок

Німецький режисер Вім Вендерс долучає Ангелу Меркель до прекрасного

вільно витворює на екрані кінець світу. Критики відразу вирішили, що цей фільм здобуде «Золотого ведмедя». Але їх зазвичай не слухають – журі може мати ті самі уподобання, але ж є й своя політика. Нічого не вдієш, будь-який фестиваль – це гра, сюжет, інтрига. Угорець отримав другий за значущістю приз – Гран-прі журі (цього року його очолила розумниця Ізабелла Росселліні).

А «Золотого ведмедя» повів до Ірану Асгар Фараді за фільм «Надір і Сімін: Розлучення». Він же здобув усі акторські нагороди: жіночий акторський склад стрічки поділили між собою приз за найкращу жіночу роль, чоловічий – відповідно за чоловічу. Багато хто вважає це частиною згаданої вище політики. Щороку заздалегідь продумується наскрізний сюжет фестивалю, основний акцент, який протягом усіх десяти днів простежується в усіх заходах. Зазвичай його підкидає саме життя: то чемпіонат світу з футболу, який відбувався в Німеччині, то ювілей завершення Другої світової... Цьогоріч Берлін не виявив витонченої фантазії й підтримав Каннський фестиваль, який у травні заявив про свою солідарність із Джафаром Панахі, іранським режисером, засудженим на шість років ув'язнення за критику іранської влади у своїх

стрічках. Як і в Каннах, у Берліні демонстративно на всіх переглядах стояло порожнє крісло з табличкою «Джафар Панахі» – режисер офіційно вважався членом журі.

Упродовж усього фестивалю навколо Потсдамер-плац ідилі вантажівка-платформа з величезним портретом Панахі. Спершу за нею ходили енергійні люди з плакатами. Потім Панахі іздив сам.

Так ось, багато хто вирішив, що вручення «Ведмедя» іранському фільму – акт солідарності із засудженим режисером. Але, здається, цього разу просто все зійшлося: початковий наскрізний сюжет Берлінале – підтримка іранського режисера – збігся із симпатією до справді яскравої стрічки. «Надір і Сімін: Розлучення» – це той випадок, коли абсолютна актуальність є повноправним партнером мистецтва, що не заважає художньому пошуку і навіть, навпаки, підстерігає його. Фільм про родину на межі розлучення, бо дружина хоче емігрувати, а чоловік проти (не може залишити безпорадного батька), як наслідок – наростає клубок драматичних подій, що приводить главу сім'ї майже за ґрати, знятий гранично чітко й досить жорстко. Конфлікт релігійних, соціальних, психологічних проблем, які

Основні переможці Берлінале-2011

накрили країну, посилюється ще й катастрофічною недосконалістю судової системи, в якій людина в'язне, як у трясовині, й випливи звідти, зберігши в собі людське, – це як диво. Режисер так майстерно розвинув інтригу, так вибудував драматургію, що під час перегляду щомиті очікуєш: ось зараз, у наступну секунду станеться щось хороше, правильне: чи то справедливості запанує, чи то подружжя передумає розлучатися. Режисер однією рукою підкидає глядачеві надію на щасливий кінець, а другою підступно її руйнує.

ЧОРНОБИЛЬ НЕ НАДИХНУВ

Що вдієш, якщо одні сподівання виправдовуються, інші неодмінно руйнуються, це як сполучені посудини: якщо в одному місці убуде, то в іншому обов'язково допаде. Перемоги одних – це завжди поразка інших, хай там як нас переконуватимуть, що олімпійський принцип «головне – не перемога, а участь» має бути неписаним законом не лише для Олімпійських ігор.

Наскільки похмуро збудженою публіка виходила після «Туринського коня» й «Надір і Сімін: Розлучення», такою самою пригніченою вона була після перегляду російсько-української стрічки Александра Міндадзе «У суботу» (з українського боку – кінокомпанія SOTA Cinema Group, продюсер Олег Кохан).

«У суботу» – фільм справді непростий і візуально, і емоційно. Александр Міндадзе, один із найвідоміших та найуспішніших російських сценаристів, пішовши режисерською стежкою, обрав для себе доволі тяжкий і, на перший погляд, навіть кострубатий стиль. Нескінченні крупні плани, стрибання ручної камери, репліки врозкидь, не завжди зрозумілі композиція, епізоди – усе це окреслилося в минулому, у першому його режисерському досвіді – фільмі «Відрив» – і в новій стрічці набуло ознак викінченої стилістики.

На екрані 26 квітня 1986 року. Містечко Прип'ять. Страшним тихим полум'ям горить на горизонті підірваний реактор, і ніхто ще не знає, що смерть накрила всіх, хто цього сонячного суботнього дня готовий радіти

життю. Окрім керівництва Чорнобильської АЕС і, зовсім випадково, місцевого партійного функціонера місцевого масштабу Валери. Типовий комсомольсько-партійний працівник із тьмяними очима, безглуздими вусиками і тремтячими від райкомівського пияцтва руками. Негайно бігти! Терміново, не втрачаючи ні секунди! Ось тільки зайти по кохану в гуртожиток – і разом на поїзд. А в дівчини каблук зламався... Потім виявилось, що вона паспорт забула. Пішли по паспорт – зустріли друзів-музикантів, із якими раніше грали в шинках. Попросили замінити п'яного ударника. Потім ще друзів зустріли. Зрештою напилися – куди вже тікати? Отупіла, гарячкова, відчайдушна метушня тримає людей на прив'язі в смерті, не відпускає їх у життя. Може, це і є найстрашніше в будь-якій катастрофі – не сама трагедія, а параліч волі, який вона поширює навколо себе? Міндадзе дуже точно передає цю особливість менталітету, цю нестримну глупоту, яку в нас люблять підносити до добродійності нарівні з умінням пити горілку. Й ті самі крупні плани та стрибання камери, які так дратують і стомлюють багатьох, тут дуже до речі. Вони народжують сум'яття на екрані та в головах, забезпечують потрібну нервозність.

SIC TRANSIT GLORIA MUNDI

Берлінале – наймасштабніший світовий кінофестиваль. За десять днів тут устигають показати близько 500 фільмів. Якщо з них ти переглянув 40, вважай, що майже надірвався. Щоразу під кінець фестивалю спливає якась цікава тенденція. Цьогоріч, наприклад, на Берлінале раптом виявилось дуже мало азіяського кіно. Китай, Японія, Корея, Гонконг – плодотиві в кіноіндустрії країни – поступилися місцем таким аж ніяк не кінематографічним країнам, як Бельгія та Ізраїль, що представлені кожна трьома стрічками. А ось гостромодна Румунія на Берлінале взагалі не потрапила, хоча нове румунське кіно останнім часом збирає всі можливі й неможливі призи на міжнародних фестивалях. Схоже, мода на те чи інше мистецтво минає навіть швидше, ніж на haute couture. ■

Найкращий фільм (головний приз «Золотий ведмідь») – «Надір і Сімін: Розлучення» (Jodaeiye Nader az Simin), Іран. Реж.: Асгар Фараді

«Срібний ведмідь» за найкращу жіночу та чоловічу роль: акторський ансамбль фільму

Гран-прі журі – «Туринський кінь» (A Turinói ló), Угорщина, Німеччина, Швейцарія, Франція, США. Реж.: Бела Тарр

Приз журі ФІПРЕССІ

Найкращий режисер – Ульріх Келлер, фільм «Сонна хвороба» (Schlafkrankheit), Німеччина, Франція

Премія за видатні досягнення у роботі оператора, монтажера, композитора, костюмера чи художника-постановника: оператор Войцех Старон і художник-постановник Барбара Енрікез, фільм «Приз» (El premio), Польща, Мексика, Німеччина, Франція

Найкращий сценарій – «Прощення крові» (The Forgiveness of Blood), США. Реж.: Джошуа Марстон

Приз імені Альфреда Бауера – «Якщо не ми, то хто» (Wer wenn nicht wir), Німеччина. Реж.: Андрес Вейль

Промовисті речі

«Король говорить», що бездоганна гра двох акторів здатна створити чудовий фільм

Нарешті ми насолоджуємося вдалим українським перекладом вербально блискучого фільму. «Король говорить» Тома Гупера – непересічна стрічка, і головною тут є не режисура (вельми гарна) й навіть не акторська гра (хоча вона є ще кращою), а напрочуд вишукана дикція. Тим більше, що у фільмі йдеться саме про артикуляційні особливості: про затинання короля та його потребу виступити перед нацією чітко, з гідністю й без найменшої незграбності, через яку його взяли б на кпин. Власне, іншомовна інтерпретація такого фільму – серйозний виклик, що його прийняв перекладач і директор дубляжу Олександр Єфимов. І він не схибив. До речі, є сенс говорити і про вдале відтворення назви King's Speech: дослівно англійською її слід розуміти як «Королівська промова». Однак «Король говорить» відповідає саме змістові кінотвору, в якому проблема з дикцією монарха стоїть на заваді важливого для британського народу зверненню, що має згуртувати людей у час фашистської агресії 1939 року. Колін Фьорт, зда-

«Король говорить».
У кінотеатрах України з 24 лютого

ється, є ідеальним утіленням нещасного Георга VI, молодшого сина жорстокого Георга V і брата велелюбного Едуарда VIII, котрий зрізав трону через шлюб із двічі розлученою американкою. Комедійний талант Фьорта (крім усіх інших стрічок, виявлений у «Щоденниках Бріджит Джонс») у поєднанні з природним аристократизмом (Том Форд це чудово використав у «Самотній людині») породив на екрані трохи закомплексованого, сповненого фобій і жахів дитинства чоловіка, сповненого повабою, приреченого прийняти корону без бажання і всупереч династійним пра-

Анонси

Від 25 лютого

Виставка Олександра Дубовика

Національний художній музей України (Київ, вул. Грушевського, 6)
Персональна виставка українського художника познайомить глядача з живописними та графічними роботами за останні 10 років. Експозиція, присвячена 80-річчю митця, налічує близько 60 творів, одночасно схожих і різних між собою. Абстрактно-символічна

манера виконання, виражена через багатовимірність і кольорову гаму сюжетів, засвідчує авторську стилістику й самотність картин. Основою композицій Олександра Дубовика виступають знаки-символи: «тріумфатори», «ніки», «карнавали» та «фантоми».

25 лютого, 18:00

«Нова ДЕгенерація»

Книгарня «Є» (Київ, вул. Лисенка, 3)
Творчий вечір літературного об'єднання «Нова ДЕгенерація» під назвою «Грані есеїстики» відбудеться з нагоди його двадцятиріччя. Митці й учасники дійства зберуться разом, щоб подискутувати на тему сучасної літератури та обговорити особливості нинішньої есеїстики. Публіці будуть представлені книги письменників із серії De profundis: «Дуби і леви» Івана Андруска, «Подорож крізь туман» Івана Ципердюка та «Аналіз крові» Степана Процюка. Неформальне спілкування в дусі pop-stop гарантує море емоцій.

25–27 лютого, 15:00

«Ні, я жива, я буду вічно жити!»

Львівський муніципальний театр (Львів, вул. Городецька, 36)
Майстер-клас із біомеханіки Мейєрхольда стане стартом театрального фестивалю, присвяченого 140-й річниці від дня народження Лесі Українки. На тренінгу всі охочі матимуть змогу шляхом фізичних вправ підготувати своє тіло до негайного виконання акторських завдань. Тієї ж доби ввечері Закарпатський державний російський драматичний театр продемонструє виставу «Лісова пісня». Продовжить свято літературно-музична композиція «Ра-Менеїс» за віршами поетеси у виконанні львівських студентів.

CD

Radiohead. «The King of Limbs»

Чотири роки перерви – і Том Йорк та його команда випускають нову платівку у формі цифрового релізу. Звучить ця робота як повернення до їхнього альбому Amnesiac. До відчуття вторинності додається присмак невиправданої еклектичності. Ніби гурт зібрався приготувати обід і кинув у каструлю все, що було під рукою. Відтак щось може викликати й розлади шлунка. Як-от, наприклад, подзенькування в пісні «Little by Little». Том Йорк усе більше не співає, а бубонить. І це додає музиці скуйовдженості й істерики без кульмінації.

Anna Calvi. «Anna Calvi»

Співачка, яку вже порівняли і з Ніком Кейвом, і з PJ Harvey, випустила свій дебютний альбом. Тут фламенко легко переходить у блюз, тихий напівшепіт – у сильний вокал, яким Анна Кальві ніби виголошує маніфест у пісні «Desire». Від цього альбому пахне старим роком. Він дуже об'ємний. Голос то наближається, то віддаляється, то посилюється, то послаблюється, тремтить чи набирає сили, створюючи чуттєву атмосферу драматичності. Диск нагадує саундтреки до фільмів Тарантіно або просякнутих тютюном вестернів.

The Streets. «Computers and Blues»

Майк Скіннер оголосив цей альбом останнім релізом проекту The Streets. І звучить він саме так, як і має звучати завершальний акорд, – як погляд у майбутнє, коли над містом тільки-но сходить сонце. Компанію британському реперові склали Роберт Харві, лідер колишнього гурту The Music, Шарліна Гектор, Лора Вейн та Клер Магуайр, що увійшла до списку BBC Sound of 2011. Як сказав сам Скіннер про свій альбом, «це танцювальна музика, під яку добре пити чай».

вилам. Нема сумнівів, що саме він заслуговує «Оскара», на здобуття якого його висунули. Цю нагороду вперше в житті він має таки отримати 27 лютого. Хоча варто зазначити, що без актора Джеффрі Раша роль Фьорга не відбулася б так само як і без його героя логопеда Лайонела Логю не заграли б властивими барвами королівська промова і загалом державницьке життя Георга VI. Це той випадок, коли дует акторів творить фільм, як дует людей може створити історію.

Ярослав Підгора-Гвиздовський

1 березня, 19:00

**Animal ДжаZ +
ТонкаяКраснаяНить + ТОЛ****ПС «Ювілейний»
(Донецьк, вул. Петровського, 75)**

Три відомі гурти андерграунду на одній сцені – санкт-петербурзький рок-гурт Animal ДжаZ, харківська металкор-формація «ТонкаяКраснаяНить» та лідери української «важкої» музики – київський гурт «ТОЛ». Спільний концерт стане не просто синтезом різних стилів, він вибухне шаленою енергією та драйвом для всіх без винятку. Музиканти обіцяють відіграти три повноцінні програми. Цьогоріч Animal ДжаZ святкує ювілей, «ТонкаяКраснаяНить» працює над новим альбомом, а «ТОЛ» планує трохи пофестивалити.

1–3 березня

Вуличний фестиваль ARTy**Вулиці міста
(Євпаторія)**

Програма фестивалю містить найрізноманітніші події: від ходи велетнів головними вулицями міста до відкритого чемпіонату живих статуй. Стіни будинків стануть екраном для трансляції різноманітних фільмів, а вулиці – простором акробатів, жонглерів, акторів. На охочих поспівати чекає змагання «Караоке на причалі», а для поціновувачів театру відбудеться вуличний спектакль «Червоні вітрила». Своє мистецтво продемонструють вуличні театри з українських міст (Львова, Києва) й іноземні гості з Росії та Польщі.

Від 3 березня

«Лінія іспанського кіно»**Кінотеатр «Київ»
(Київ, вул. Велика Васильківська, 19)**

Цьогорічний фестиваль іспанського кіно відкриє стрічка «Я також», відзначена призами на кінофестивалях у Роттердамі та Сан-Себастьяні. Вражаючи реалізмом та гостротою сюжету, фільм–лауреат премії «Гойя» апелює до почуттів глядача. Ще одним фаворитом показів є трагікомедія «Сумна балада для труби» епатажного режисера сучасності Алекса де ла Іглесія. Спецпроект дійства – драма «Б'ютіфул» із Хав'єром Бардемом у головній ролі. Також у програмі фестивалю комедія «Товстуни» та еротична драма «Етюди втрюх».

МАРШРУТ

Мода на етно напрочуд стабільна. Мережана сорочка – давно вже не лише національний атрибут, а й прибутковий бізнес. **Тиждень** вирішив з'ясувати, де є в Україні організована конкурентоспроможна альтернатива стихійному етноподіуму

Автор:
Тетяна
Оронець

Фото:
Анатолій
Белов

Україні є загальновідомі центри народних ремесел. Гончарство здавен розвивається у полтавському селі Опішне, килимарство – у Космачі на Гуцульщині, у Буді, що на Харківщині, виробляють фаянс, а у придніпровській Петриківці змалку навчають хлопців та дівчат місцевого фірмового розпису. А де виготовляють вишиванки? Та по всій Україні (тепер кажуть, що вже й у Китаї). Але є, звісно, й регіони з давніми традиціями вишивання.

МАЙСТЕРНІ У РЕШЕТИЛІВЦІ

Титул дизайнерського центру вишивки Решетилівка, що на Полтавщині, мала здавна, підтвердила його й за часів незалежної України. Ані крах СРСР, ані занепад місцевого флаг-

мана виробництва – швейної фабрики ім. Клари Цеткін – не змусили сотні майстрів, що спеціалізувалися на делікатній ручній роботі, покинути своє ремесло. Перепрофілювалася лише дециця. Для більшості ж майстрів полотно, голки й нитки і досі є хлібом насущним.

Рекламувати свій вишиваний Клондайк решетилівці вважають недоцільним. Впевнені, що справжні поціновувачі й так їх знають.

«Наші майстрині найкращі», – переконана Наталія Бігун, директорка місцевого художнього професійного ліцею. Саме тут навчають виготовляти національне вбрання. Студенти заняття інакше, як майстер-класами, не називають. Бо на

них що не вчитель, то офіційно визнаний народний умілець.

Надія Вакуленко – одна з таких. У 2007-му їй зі своїми роботам випало представляти Україну на Всесвітньому етнофестивалі мистецтва та культури в Сеулі. Тоді південнокорейці все не йняли віри, що візерунки на сорочках – справжній hand made, а не комп'ютерна графіка.

«Я з комп'ютером на «Ви». Про яку графіку може йтися? Колекціонери замовляють вироби, як вони кажуть, із родзинкою, тобто доволі марудні, трудомісткі, й кожен стібок на них зроблений оцими руками. З однією вишиванкою місяців три мучилася. Усе тому, що на маркізеті (тонка напівпрозора шовкова тканина. – Ред.) за-

БІЛИМ ПО БІЛОМУ. Світлі тони нині популярніші за яскраве шитво

ЦЕНТР ВИШИВАННЯ. Решетилівка зовні не надто відрізняється від інших сіл країни

ГИ ШИТТЯ

хотіли. Будь-яка забаванка клієнта для нас, як-то кажуть, закон, тим паче за 10 тис. грн!» – охоче ділиться професійними таємницями пані Надія.

Не без усмішки згадує випадок, коли довелося вишивати весільне вбрання за фен-шуєм. Кольори на туніках наречених – послідовників популярного східного вчення мали збігатися з кольором та символікою їхніх чакр.

Характерними для вишивки східноукраїнського та центрального регіонів, як стверджує Наталія Бігун, є пастельні тони. Рослинні барвники, якими фарбували нитки ще в позаминулому столітті, давали бліді кольори. Ті, кому не подобалась отримана у результаті цих експериментів тьмяність, вишивали звичайними, нефарбованими. Ось звідки популярні нині мотиви білим по білому, блакитним по білому, сірим по білому. Все це, каже пані Наталія, решетилівська класика жанру. А ще є мережка – спеціальна техніка, коли горизонтальні нитки з тка-

нини витягують, а вертикальні схоплюють між собою, утворюючи візерунки.

«Взагалі у нас за програмою сотня різноманітних прийомів вишивки: кучерявий шов, зерновий вивід, солов'їні вічка. Викладаємо й західноукраїнські методи. Вони специфічні, дуже яскраві, впадають у вічі», – розповідає директорка ліцею.

Випробування на профпридатність для студентів – відтворити так зване Дерево життя, один із символів українського народного мистецтва.

«То складне завдання. У цьому символі дуже багато елементів. Півники – обереги від нечисті, повна чаша – добробут, квіти – кохання, колосся – багатство, пташенята – діточки. Але з року в рік залежно від профілю навчання майбутні вишивальники вишивають, килимарники тчуть, живописці малюють його. Щоб знали, якими розумними були наші пращури!» – пояснює Наталія Вікторівна.

ТРАДИЦІЙ І СУЧАСНІСТЬ

Руслан Павлюк, чільник наукового підрозділу Майстерні автентичного костюма «Шляхетний одяг»:

Мусимо розуміти, що узори мають певну належність до чогось... Знання майже втрачені, але розуміння ще залишається. «Традиційні» жінки знали: щоб краще народжувати, треба зашити плічко сорочки червоними ромбами. А сьогодні сучасна жінка дивується тій самій традиційній вишивці Полтавщини: «Чому не червоно-чорна, чому не хрестиком і що це за турецькі візерунки?» Шиття – це глибокі знання, які не є самі собою зрозумілими. За останнє століття сформувався бренд української вишиванки, який насправді є лопуцьком для прикриття срамоти традиційного незнання. Прошу пригадати, що сорочка, хоч би яка вишивана вона була, є спідньою білизною. Одягати її на свято, не заправляючи в штани й не маючи плечового верхнього одягу, – це несмак, сформований совєцьким кітчем. Господар у «традиційні» часи за ворота в сорочці не виходив, а парубок навіть улітку накидав свитину на плече, йдучи на вулицю.

Про життєву мудрість українців знають і в ООН – голбелен із однойменною назвою «Дерево життя» місцевої художниці Надії Бабенко прикрашає

ЗА П'ЯЛЬЦЯМИ. Процес вишивання одного виробу може тривати навіть три місяці

У МУЗЕЇ. Ляльки і писанки – справа рук учнів Решетилівського ліцею

Івано-Франківщина

Рівненщина

Блакитний зал цієї міжнародної організації в Нью-Йорку.

НАЙДОРОЖЧІЙ ПОСАГ

Є в Україні місце, де вишиванка не вважається чимось незвичним і не сприймається як сувенір. Зрештою, їх чимало в країні – таких сіл, як Вовчківці на Івано-Франківщині.

Тут не знайдеш хати, де немає вишиванки. А посаг для нареченої, де є і вишиванки, у Вовчківцях починають збирати з її дитинства.

Марія Костянтинівна Левко своїй правнучці Ллоні першу сорочку вишила, коли тій виповнилося три роки. Нині крихітний клаптик рядна з блакитними волошками на ньому – окраса гардероба ляльки Христинки, а в Ллоні вже є готовий комплект на дівування: вишиванка, запаска (незшитий поясний одяг. – Ред.), підтичка (нижня сорочка. – Ред.), окрійка (вишитий пасок. – Ред.), різнокольорові стрічки та

вінок. Усе це – теж робота прабабусі.

У Вовчківцях кілька жіночок також вишивають на замовлення односельців. Одна з вишивальниць – пані Алла: «Роботи вистачає. Особливо в піст, коли весіль немає. Це пік замовлень. Кожна дівчина від малої до великої хоче мати народний стрій, щоб бути готовою дружкувати на весільній забаві. Та й хлопці теж».

ГОБЕЛЕН ХУДОЖНИЦІ НАДІЇ БАБЕНКО З РЕШЕТИЛІВКИ ПРИКРАШАЄ ОДНУ ІЗ ЗАЛ ООН У НЬЮ-ЙОРКУ

Бути дружкою і дружною – особлива честь. І без вишиванки тут ніяк не обійтися – напередодні вінчання молоді в супроводі свого почту, обов'язково вбраного в народне, йдуть у село запрошувати на гуляння поваж-

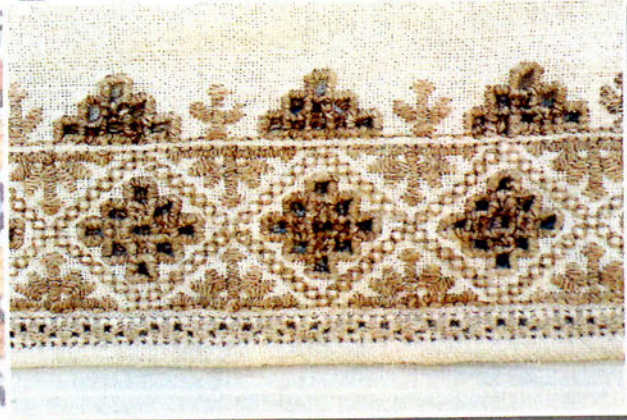
них гостей: священника, голову сільради, директора школи, класного керівника.

Жінка розповідає про тенденції: «Зараз серед молоді модне однотонне. Воно з центру, із Полтавщини, прийшло. Наша ж вишивка, як на мене, колоритніша, насиченіша, пристрасніша. Натуру гірську підкреслює».

«Важливо не втратити цю спадщину, щоб зберегти й розвинути автентичні техніки вишивки. Адже сорочка була ніби «паспортом» села. Та й у селі не було двох однакових – кожна дівчина додавала власні родзинки, – зауважує Ярослав Осадца, народний майстер, член товариства «Вертеп», яке на Тернопіллі відроджує забуті техніки вишивки. – А ще вони зберігали історію. На одному рукаві могло бути до 16 технік вишивки. Яке то було б щастя, якби зробити каталог тих вишивок, які десь уціліли, по кожному селу».

Вінниччина

Полтавщина

25 лютого – 4 березня чекаємо Вас на таких заходах у Книгарнях «Є»

К Н И Г А Р Н Я

◆ У Києві (вул. Лисенка, 3):

25 лютого, 18:00 – творча зустріч літературного об'єднання «Нова дегенерація».

26 лютого, 12:00 – дитячі забави з акторкою Риммою Зюбіною.

26 лютого, 17:00 – презентація книжки Миколи Рябчука «Постколоніальний синдром. Спостереження».

28 лютого, 17:00 – презентація книжки Володимира Шовкошитного «Торкнутися небес».

2 березня, 18:00 – спільний проект Польського Інституту та книгарні «Є» «Європейський досвід: Польща». Зустріч з директором Інституту Театру (Варшава) Мацеєм Новаком.

◆ В Івано-Франківську (вул. Незалежності, 31, 4-й поверх):

27 лютого, 13:00 – мистецькі заняття для дітей з арт-студією «Теракота» (ліплення з глини, малювання, вироби з тіста, театр, розвиток мовлення тощо).

1 березня, 17:00 – зустріч з історико-краєзнавчим об'єднанням «Моє місто» та презентація книжки «Отці єзуїти в Станіславові».

2 березня, 17:00 (5-й поверх) – майстер-клас «Художнє набивання на тканині». Проводитиме директор навчального центру Дмитро Проців.

2 березня, 19:00 – показ документального фільму «Євреї на Україні».

◆ У Львові (пр-т Свободи, 7):

1 березня 17:00 – Каменярівський вівторок: презентація новинок видавництва «Каменярь» (захід перенесено з 15 лютого).

2 березня 17:00 – майстер-клас із виготовлення біжутерії з натурального каміння.

4 березня 17:00 – «Французькі комікси»: розмова за участю директора Французького Альянсу у Львові Жерома Ваннепена.

◆ У Харкові (вул. Сумська, 3):

26 лютого, 16:00 – книгарня «Є» та харківський клуб MAFIA запрошують на психологічну англomовну гру «Мафія».

Інформаційний партнер

Тиждень
ЗНАВЧИВІСТЬ

Із повним переліком заходів та його можливими змінами Ви можете ознайомитися в Книгарні «Є» у вашому місті та на сайті book-ye.com.ua

СОН НАЯВУ

Там бігають коти великими зграями. На дзвінкий стукіт виделки об тарілку вони збігаються звідусіль. Там вузькі вулички, які стікають кам'яними струмками вниз до набережної. Там шепіт води зливається зі скрипом старих яхт. Там візантійський храм загубився в коридорах і підземеллях ранньосередньовічної фортеці. Але це ще сон, який закінчується тоді, коли у цих вуличках починає лунати голос муєдзина. Тоді все зникає й водночас лише починається. Десь там за сотні миль по діагоналі через море єгиптяни борються за свої права. Чи їхні муєдзини пропускали час молитви в розпал протестів? Голос оповісника стих. І знову все спочатку. ■■

Жанна
Безп'ятчук

КРАЇНА ШАРІКОВИХ

Найбільша проблема сучасної України – це те, що, за одиноким винятком, люди займаються не «сродною справою», а тим, що дає змогу вижити. Злам епох не передбачає «молочних рік та кисільних берегів», гаразд. Зрозуміло, що саме в такі часи на поверхню і вилазить бездарна сірість, успішно роблячи вигляд, ніби вона такою не є. Але велика кількість агресивних невігласів, шарікових, які завжди лізуть не у свою справу, загрожує виживанню всієї країни. Бо їхні «космічного масштабу поради такої ж космічної тупості» остаточно ламають те, що без того якось працює попри всі проблеми та негаразди. ■■

Богдан
Буткевич

СІРИЙ ЛЮТИЙ

У шкатулку з усіляким непотребом можна заховати не лише спогади, а й настрої. У ній одночасно можуть перебувати і щастя, і печаль. Якщо знаходить сум від затишної зими, сірих хмар, холоду в батареях, невічливих перехожих, сердитих продавців – відкриваємо скарбничку і дістаємо радість, спогад про чудове і неповторне, віру в любов і прекрасне життя. Заховуємо глибоко печаль, роздратованість і депресію, втому... Скарбнички можуть бути реальними і віртуальними; у когось вони в серці, чийсь – у шафі, у когось – на соцмережах. Брак сонця можна компенсувати спілкуванням, читанням, допомогою і навіть прибиранням. ■■

Таня
Овчар

Валентина
Кузик

Дмитро
Вовнянко

Олександр
Михельсон

ПРО РОЗВАГИ І БАТОН

Думаю, ви теж, як і я, нерозсудливо витрачали гроші під час літнього відпочинку. Наприклад, каталися на водному мотоциклі 5 хв за 100 грн або вечеряли у невиправдано дорогому кафе на узбережжі. Ну чому-чому. Тому що відпустка раз на рік! Але повернімося до нашої буденності: сьогодні я проходила повз розкладку жіночої білизни: продавчиня переконувала жіночку придбати «фірмові» труси. Не китайські за 15 грн, а нібито італійські за 50. «Купуйте, один раз живемо!» – припрошувала вона. Думаю, якщо ціни продовжать скаженіти, а сімейні доходи чомусь не ростимуть пропорційно цінам, незабаром у хлібному кіоску мене вмовлятимуть придбати батон «Нива» якось так: «Купуйте, раз на день їмо!» ■■

ПРОКЛЯТТЯ ЧИСТИХ РУК

«Та хіба я не знаю? Це ж треба змушувати людей, карати грішми, вимагати, звільняти. Попереджувати і слухати благання й сльози. Виправдовуватися перед керівництвом і нести матеріальну відповідальність. Не спати вночі через справи у відділі та слухати нарікання підлеглих. Навіщо воно мені? Ні! Я вищий за це!» Людина, яка все це казала, тільки-но відмовилася від керівної посади. Вона вважає себе щирим патріотом. Проте їй не до смаку брудна й невдячна робота керівника. А святе місце вільним не буває. Якщо щирі патріоти уникають керівництва, його опанують люди з дещо скромнішими моральними якостями. А потім всі ми дивуємося, звідкіля в нас беруться ющенки та інші дуже професійні керманічі?! ■■

КОЖНОМУ СВОЄ

День починався невдало і для мене, і для того злодюжки, і для слідчого, який цього ще не знав. Можливо, у нас збіглись гороскопи. Найбільше не пощастило крадієві, який, тікаючи дворами зі щойно вкраденим у мене телефоном, влетів просто в обійми патруля. Але доля не служила і мені: десь у тих дворах він цей мобільний таки «скинув». Слідчому ж не повезло, тому що він отримав справу, де немає доказів, а є лише мої свідчення, чого замало. Проте затриманому радіти не варто: він і без цього епізоду має непросту, як кажуть, біографію. А отже, відкрившись від мого телефона (який він справді вкрав), цілком може сісти за щось інше (в чому, можливо, не винен). Бо у міліції є план. Не те, що в мене, – лише борги через купівлю нового мобільного. ■■

Покриття
184 країни,
в мережах GSM та 3G

Взяв з собою за кордон
свій мобільний телефон?
і ДЗВОНИТИ будеш всім?
Тоді для тебе ТревелСіМ!!

**Безкоштовні
вхідні**
в 73 країнах,
в т.ч. Туреччина, Єгипет
та 43 країни Європи

**Вихідні
дзвінки**
в 122 країнах
в межах \$0,29-\$1,00

Експрес-Звіт:
перегляд витрат
на екрані телефону,
не потребує
Інтернет-доступу

**Варіанти
поповнення**
всі можливі

ТревелПей:
просте поповнення
за допомогою телефону
і платіжної картки,
без Інтернет-доступу

**Зручні
послуги:**
Передзвоніть Мені,
Переказ Коштів,
Локатор тощо

**Безкоштовна
доставка**
по Україні,
на суму від 790 грн.

**Точки
продажу**
у всіх областях
України

Країна перебування	Вихід \$	Вхід	Країна перебування	Вихід \$	Вхід	Країна перебування	Вихід \$	Вхід
Австрія	0,39	0,00	Італія	0,59	0,00	Туреччина	0,55	0,00
Бельгія	0,59	0,00	Кіпр	0,29	0,00	Угорщина	0,59	0,00
Болгарія	0,75	0,20	Латвія, Литва	0,39	0,00	Фінляндія	0,39	0,00
Велика Британія	0,39	0,00	Німеччина	0,49	0,00	Франція	0,49	0,00
Греція	0,39	0,00	Польща	0,39	0,00	Хорватія	0,55	0,00
Грузія	0,55	0,00	Росія	0,45	0,00	Чехія	0,55	0,00
Єгипет	0,55	0,00	Словаччина	0,55	0,00	Швейцарія	0,65	0,00
Іспанія	0,59	0,00	Таїланд	0,85	0,25	Швеція	0,39	0,00

довідка та інформація про точки продажу:
(050) 800-1001 (044) 223-8008 (098) 800-1001
w.TravelSiM.ua

кращий
дилер
2007

платиновий
партнер
2008

платиновий
партнер
2009

Додаток до газети "Вісник" №100-1099 від 2/01/2009 та №103-1068 від 4/12/2009 видавництва

Тарифи станом на 01/02/2011 р.

U.T.T. & C.S.C.
since 1996

КНИГИ УКРАЇНСЬКОЮ
ТА ІНОЗЕМНИМИ МОВАМИ
ПОДАРУНКОВІ ВИДАННЯ
ТА АЛЬБОМИ
МАПИ, АТЛАСИ, ПУТІВНИКИ
ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА

ЧЕКАЄМО НА ВАС ЩОДНЯ З 9:00 ДО 21:00

МУЗИКА ТА КІНО
КАНЦТОВАРИ, ЛИСТІВКИ
МІСЦЯ ДЛЯ ЧИТАННЯ
ЛІТЕРАТУРНІ ЗАХОДИ
БЕЗКОШТОВНИЙ
ІНТЕРНЕТ (WI-FI)

СІМ МЕРСНІ: WWW.BOOK-YE.COM.UA ІНТЕРНЕТ-МАГАЗИН: WWW.BOOK-YE.COM.UA/SHOP

К Н И Г А Р Н Я

М. КИЇВ

вул. Лисенка, 3 тел.: (044) 235-88-54, вул. Спаська, 5 тел.: (044) 351-13-38,
пр-т Повітрофлотський, 33/2 тел.: (044) 275-67-42, вул. Саксаганського, 107/47 тел.: (044) 383-61-49,
вул. Велика Васильківська, 38 тел.: (044) 289-77-09

М. ЛЬВІВ

пр-т Свободи, 7 тел.: (032) 272-85-74, вул. Січових Стрільців, 10 тел.: (044) 383-61-49

М. ХАРКІВ

вул. Сумська, 3 тел.: (057) 731-59-49

М. ІВАНО-ФРАНКІВСЬК

вул. Незалежності, 31 тел.: (0342) 72-25-02

М. ВІННИЦЯ

пр-т 50-річчя Перемоги, 26 тел.: (0432) 26-59-04

М. ТЕРНОПІЛЬ

вул. Валова, 7-9 тел.: (0352) 25-44-59

М. ВОЛОДИМИР-ВОЛИНСЬКИЙ

вул. Ковельська, 6 тел.: (03342) 2-19-57

www.book-ye.com.ua

І Н Т Е Р Н Е Т - М А Г А З И Н

WWW.BOOK-YE.COM.UA/SHOP